

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

MINISTERUL EDUCAȚIEI, CULTURII ȘI CERCETĂRII

AL REPUBLICII MOLDOVA

PH INTERNATIONAL

Programului de Socializare Juridică în Școlile din Republica Moldova,

CAIETUL ELEVULUI

la disciplina opțională

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

Clasa a VIII-a

Chișinău, 2021

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

Caietul elevului este elaborat în conformitate cu Curriculum la disciplina opțională Educație pentru Socializare Juridică, aprobat de Consiliul Național pentru Curriculum, proces verbal nr.28 din 28 iunie 2021 și ordinul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării nr.914 din 16 iulie 2021.

GRUPUL DE LUCRU PENTRU ELABORAREA CAIETULUI ELEVULUI:

Ministerul Educației, Culturii și Cercetării

Corina LUNGU, consultantă principală, Ministerul Educației, Culturii și Cercetării, grad didactic superior, coordonator al grupului de lucru

Elena BEREGOI, profesoară școlară, Liceul Teoretic „Mihail Kogălniceanu”, mun. Chișinău, grad didactic superior

Livia STATE, profesoară școlară, Liceul Teoretic „Mihai Eminescu”, mun. Chișinău, grad didactic superior

Galina GUMEN, șefă a Centrului Metodic, OLDSI Briceni, grad didactic superior

Inspectoratul General al Poliției

Andrei ZAGOREANU, șef al Direcției managementul resurselor umane a IGP al MAI

Victor CUȘCENCO, șef al Secției formare profesională a Direcției managementul resurselor umane a IGP al MAI

Neli LELENCO, șefă a Direcției ordine publică, Inspectoratul Național de Securitate Publică al IGP al MAI

Aliona DRAGOMIREȚCAIA, șefă a Secției siguranță minori a Direcției ordine publică, Inspectoratul Național de Securitate Publică al IGP al MAI

PH International

Iurie PÎNTEA, Director PH Moldova, manager al Programului de Socializare Juridică în Școlile din Republica Moldova

Maria STRATAN, coordonatoare a Programului de Socializare Juridică în Școlile din Republica Moldova

Produs curricular elaborat în baza Memorandumului de cooperare semnat între Ministerul Educației, Culturii și Cercetării, Inspectoratul General al Poliției și PH International, în cadrul Programului de Socializare Juridică în Școlile din Republica Moldova, finanțat de Departamentul de Stat al SUA prin intermediul Biroului Afacerilor Internaționale în domeniul Combaterii Drogurilor și Aplicării Legii

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

ADRESARE PENTRU ELEVI

Dragă prietene, în anul acesta vei studia o nouă disciplină opțională – *Educație pentru socializare juridică*. Ții în mâini Caietul elevului, care îți va fi un suport util în această captivantă experiență. Ne-am propus să-ți explicăm, într-o manieră prietenoasă și interesantă, ce înseamnă *socializare juridică*, să-ți oferim subiecte interesante despre instituțiile democratice ale statului și cele de aplicare a legii, despre drepturile și responsabilitățile tale cetățenești. Ți-am pregătit un instrument de lucru care are caracter interactiv, este bogat în informații și exerciții practice pentru dezvoltarea gândirii critice și a imaginației, care să te provoace să participi dedicat și conștient în activitățile din școala și comunitatea ta.

Lecțiile de *Educație pentru socializare juridică* se vor desfășura într-un format inedit – vor fi predate de un profesor și de un angajat al poliției împreună. Sperăm foarte mult că polițistul care te va ghida prin lumea complicată, dar și interesantă, a legilor, a drepturilor și a obligațiilor pe care le are fiecare dintre noi îți va deveni un prieten și o persoană de încredere.

Caietul tău a fost dezvoltat în cadrul *Programului de Socializare Juridică în Școlile din Republica Moldova (PSJM)*, implementat de *PH International Moldova* în parteneriat cu *Ministerul Educației, Culturii și Cercetării și Inspectoratul General al Poliției*. Scopul nostru este să te ajutăm să faci față provocărilor ce te așteaptă în viață, oferindu-ți, la lecții, un spațiu în care să te simți liber, să fii informat, să-ți construiești idei și să înveți să le aplici în siguranță. Te încurajăm să devii un cetățean care va consolida componentele unei societăți civile puternice, în care statul de drept este piatra de temelie a societății.

Suntem alături de tine pentru o societate mai sigură!

Cu multă încredere, autorii

CUPRINS

ADRESARE PENTRU ELEVI	2
GLOSAR	6
Poezie introductivă – EU SUNT	13
UNITATEA DE ÎNVĂȚARE 1. SECURITATEA COMUNITĂȚII – MISIUNEA POLIȚIEI	14
Subiectul 1. Introducere. Prezentarea cursului	14
FIȘA DE LUCRU nr. 1.	14
Subiectul 2. Patria sunt eu	15
FIȘA DE LUCRU nr. 1.	16
FIȘA DE LUCRU nr. 2.	16
FIȘA DE LUCRU nr. 3	17
Subiectul 3. Poliția în serviciul comunității	18
FIȘA DE LUCRU nr. 1.	20
FIȘA DE LUCRU nr. 2.	20
FIȘA DE LUCRU nr. 3.	21
FIȘA DE LUCRU nr. 4.	22
Subiectul 4. Sesizarea poliției	23
FIȘA DE LUCRU nr. 1.	25
FIȘA DE LUCRU nr. 2.	26
Subiectul 5. Securitatea publică	27
FIȘA DE LUCRU nr. 1.	29
FIȘA DE LUCRU nr. 2.	30
Subiectul 6. Infracțiuni și consecințe. Instituții în investigarea infracțiunilor	31
FIȘA DE LUCRU nr. 1.	32
FIȘA DE LUCRU nr. 2.	34
REFLECȚII	36
Subiectul 7. Urmărirea penală	37
FIȘA DE LUCRU nr. 1.	40
FIȘA DE LUCRU nr. 2.	41
FIȘA DE LUCRU nr. 3.	41
FIȘA DE LUCRU nr. 4.	43
FIȘA DE LUCRU nr. 5.	43
FIȘA DE LUCRU nr. 6.	44
Subiectul 8. Expertiza criminalistică	45
FIȘA DE LUCRU nr. 1..	47
FIȘA DE LUCRU nr. 2.	47
FIȘA DE LUCRU nr. 3.	48
FIȘA DE LUCRU nr. 4.	49
FIȘA DE LUCRU nr. 5.	50
FIȘA DE AUTOEVALUARE	51

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE 2. SANȚIUNI ȘI APLICAREA LOR	52
Subiectul 1. Sistemul de drepturi și responsabilități	52
FIȘA DE LUCRU nr. 1.	53
FIȘA DE LUCRU nr. 2.	54
FIȘA DE LUCRU nr. 3.	54
Subiectul 2. Sistemul organelor de drept din Republica Moldova	55
FIȘA DE LUCRU nr. 1.	56
FIȘA DE LUCRU nr. 2.	57
Subiectul 3. Sancțiuni în cazul contravențiilor. Aspecte din Codul contravențional	59
FIȘA DE LUCRU nr. 1.	60
Subiectul 4. Sancțiuni în cazul infracțiunilor. Aspecte ale Codului penal	61
FIȘA DE LUCRU nr. 1.	63
Subiectul 5. Sistemul de aplicare a sancțiunilor	66
FIȘA DE LUCRU nr. 1.	69
FIȘA DE LUCRU nr. 2.	70
Subiectul 6. Executarea pedepselor	71
FIȘA DE LUCRU nr. 1.	73
FIȘA DE LUCRU nr. 2.	75
FIȘA DE AUTOEVALUARE	76
Poveste– <i>CÂT COSTĂ UN MIRACOL?</i>	77
UNITATEA DE ÎNVĂȚARE 3. SECURITATEA ÎN DIFERITE MEDII DE TRAI	79
Subiectul 1. Securitatea în familie	79
FIȘA DE LUCRU nr. 1.	81
FIȘA DE LUCRU nr. 2.	81
Subiectul 2. Securitatea în mediul școlar	83
FIȘA DE LUCRU nr. 1.	85
FIȘA DE LUCRU nr. 2.	86
FIȘA DE LUCRU nr. 3.	87
FIȘA DE LUCRU nr. 4.	88
Subiectul 3. Securitatea în comunitate	90
FIȘA DE LUCRU nr. 1.	91
Subiectul 4. Securitatea în mediul online	92
FIȘA DE LUCRU nr. 1.	93
FIȘA DE LUCRU nr. 2.	93
Subiectul 5. Securitatea în timpul călătoriilor	95
FIȘA DE LUCRU nr. 1.	100
Subiectul 6. Securitatea în relații interpersonale	101
FIȘA DE LUCRU nr. 1.	102
FIȘA DE LUCRU nr. 2.	103
FIȘA DE AUTOEVALUARE	104

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE 4. O VIAȚĂ FĂRĂ VIOLENȚĂ	105
Subiectul 1. Serviciile prietenoase copilului	105
FIȘA DE LUCRU nr. 1.	108
FIȘA DE LUCRU nr. 2.	108
FIȘA DE LUCRU nr. 3.	109
Subiectul 2. Prevenirea violenței între semeni. Bullying-ul	110
FIȘA DE LUCRU nr. 1.	112
Subiectul 3. Aspecte ale comportamentului delincvent și deviant	113
FIȘA DE LUCRU nr. 1.	114
FIȘA DE LUCRU nr. 2.	115
FIȘA DE AUTOEVALUARE	116
UNITATEA DE ÎNVĂȚARE 5. RISCURILE ȘI PERICOLELE CE NE ÎNCONJOARĂ / SITUAȚIILE DE RISC DIN VIAȚA NOASTRĂ	117
Subiectul 1. Exploatarea prin muncă	117
FIȘA DE LUCRU nr. 1.	120
FIȘA DE LUCRU nr. 2.	121
Subiectul 2. Traficul de ființe umane	123
FIȘA DE LUCRU nr. 1.	124
FIȘA DE LUCRU nr. 2.	127
Subiectul 3. Migrația	129
FIȘA DE LUCRU nr. 1.	132
FIȘA DE LUCRU nr. 2.	132
FIȘA DE LUCRU nr. 3.	133
Subiectul 4. Pericolul abandonului școlar și de domiciliu	134
FIȘA DE LUCRU nr. 1.	137
FIȘA DE LUCRU nr. 2.	137
FIȘA DE LUCRU nr. 3.	138
Subiectul 5. Extreme psiho-emoționale	139
FIȘA DE LUCRU nr. 1.	139
FIȘA DE LUCRU nr. 2.	140
FIȘA DE LUCRU nr. 3.	140
FIȘA DE LUCRU nr. 4.	141
FIȘA DE LUCRU nr. 5.	141
FIȘA DE AUTOEVALUARE	142
REFERINȚE BIBLIOGRAFICE	143

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

GLOSAR

Termen	EXPLICAȚIE
Abandon școlar	- ansamblul comportamentelor care încalcă sau transgresează normele sau valorile școlare.
Abuzul de poziție de vulnerabilitate	- constă în utilizarea de către traficant a stării speciale în care se găsește o persoană datorită: situației sale precare din punct de vedere al supraviețuirii sociale; situației create de o sarcină, boală, infirmitate, deficiență fizică sau mintală; situației sale precare și ilegale legate de intrare sau ședere în țară, de tranzit sau destinație.
Accident în traficul rutier	- eveniment produs ca urmare a încălcării normelor de siguranță a traficului rutier, în care au fost implicate unul sau mai multe vehicule aflate în circulație pe drum public, în urma cărora a rezultat vătămarea sănătății, integrității corporale, decesul uneia sau al mai multor persoane ori a fost cauzat un prejudiciu material
Activitate specială de investigații	- totalitatea acțiunilor cu caracter public și/sau secret, efectuate de către ofițerii de investigații în cadrul urmăririi penale.
Adăpostirea	- constă în plasarea victimei într-un loc ferit pentru a nu fi descoperită de către reprezentanții organelor de stat sau de terțe persoane care ar putea denunța traficanții.
Agresor	persoană care comite acte de violență în familie, în concubinaj.
Alertare falsă	- înștiințare sau solicitare de ajutor intenționat falsă și/sau eronată, realizată prin apelarea numărului 112, pentru determinarea alarmării Serviciului 112 sau a intervenției serviciilor specializate de urgență în mod nejustificat.
Apel de urgență	- orice înștiințare sau solicitare de ajutor în caz de pericol pentru viața sau sănătatea populației, ordinea publică, integritatea proprietății sau a mediului, efectuată la numărul 112 și care necesită intervenția serviciilor specializate de urgență.
Asigurare a ordinii publice	- ansamblul de măsuri preventive pentru ca un eveniment public să se desfășoare în condiții bune, fără a tulbura ordinea publică.
Bănuț	- persoana fizică față de care există anumite probe că a săvârșit o infracțiune, până la punerea ei sub învinuire.
Bullying-ul	- se manifestă prin aplicarea repetată de către o persoană sau un grup de persoane a diverselor tipuri de violență și intimidare față de o persoană care nu se poate apăra, întotdeauna urmărește scopul de a hărțui victima, de a-i provoca frică, a o demoraliza, umili, supune.
Cameră de reținere	- celulă de reținere temporară a persoanelor reținute (până la 3 ore inclusiv).
Cercetare la fața locului	- o acțiune de urmărire penală având ca scop descoperirea și ridicarea urmelor infracțiunii, a mijloacelor materiale de probă, pentru a stabili circumstanțele infracțiunii ori alte circumstanțe care au importanță pentru cauză. Organul de urmărire penală efectuează cercetarea la fața locului a terenurilor, încăperilor, obiectelor, documentelor, sistemelor informatice sau a suporturilor de stocare a datelor informatice, a animalelor, cadavrelor umane sau de animale.
Cod contravențional	- lege a Republicii Moldova care cuprinde norme de drept ce stabilesc principiile și dispozițiile generale și speciale în materie contravențională, determină faptele ce constituie contravenții și prevede procesul contravențional și sancțiunile contravenționale.
Cod penal	- act legislativ care cuprinde norme de drept ce stabilesc principiile și

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

	dispozițiile generale și speciale ale dreptului penal, determină faptele ce constituie infracțiuni și prevede pedepsele ce se aplică infractorilor.
Comportamentul deviant	- este orice comportament care contravine normelor dominante ale societății.
Comunitate	– grup de oameni cu interese, credințe, obiceiuri, norme de viață comune.
Contravenție	– fapta (acțiunea sau inacțiunea) ilicită, cu un grad de pericol social mai redus decât infracțiunea, săvârșită cu vinovăție, care atentează la valorile sociale ocrotite de lege, este prevăzută de prezentul cod și este pasibilă de sancțiune contravențională.
Copil	– persoană care nu a împlinit vârsta de 18 ani și nu are capacitatea de exercițiu deplină.
Copil aflat în situație de risc	– copil în privința căruia, ca urmare a evaluării, se constată una sau mai multe din situațiile prevăzute la art. 8 al Legii nr.140/2012.
Cyberbullying-ul	- se poate manifesta prin demonstrarea și trimiterea mesajelor dure, nepoliticoase/tăioase sau brutale, tachinarea victimei în regim online, plasarea în spațiul public a informațiilor, pozelor sau filmelor victimei pentru a-i dăuna; crearea poștei electronice, paginii web, conturilor false în rețelele sociale pentru urmărirea și intimidarea altor persoane din numele victimei.
Date personale	- orice informație referitoare la o persoană fizică identificată sau identificabilă (subiect al datelor cu caracter personal). Persoana identificabilă este persoana care poate fi identificată, direct sau indirect, prin referire la un număr de identificare sau la unul ori mai multe elemente specifice identității sale fizice, fiziologice, psihice, economice, culturale sau sociale.
Delincvența juvenilă	- este o componentă a criminalității. Ea este un fenomen de devianță, manifestat prin incapacitatea unor minori/adolescenți de a se adapta la normele de conduită din societate. Această incapacitate este datorată unor cauze de ordin bio-psiho-social.
Deținut	– persoană privată de libertate în condițiile legii, care se deține în Izolatoarele de detenție provizorie ale Poliției pentru o perioadă expres prevăzută în Codul de executare sau în încheierea instanței de judecată.
Drepturi	drepturi inalienabile fundamentale la care o persoană are în mod inerent dreptul pur și simplu pentru că el sau ea este o ființă umană.
Egalitate	– principiu potrivit căruia tuturor oamenilor (statelor sau națiunilor) li se recunosc aceleași drepturi și li se impun aceleași îndatoriri, prevăzute de regula de drept.
Emoție	– reacție afectivă puternică de plăcere sau de neplăcere, adesea cu modificări bruște puternice în activitățile organismului, oglindind atitudinea individului față de realitate.
Escrocherie	– dobândirea ilicită a bunurilor altei persoane prin înșelăciune sau abuz de putere, prin inducerea în eroare a unei sau a mai multor persoane prin prezentarea ca adevărată a unei fapte mincinoase sau ca mincinoasă a unei fapte adevărate.
Expert judiciar	- persoană calificată care este abilitată, conform legii, să efectueze expertize și să formuleze concluzii în specialitatea în care este autorizată, cu privire la anumite fapte, circumstanțe, obiecte materiale, fenomene și procese, organismul și psihicul uman.
Expertiză	– activitatea de cercetare a unor împrejurări de fapt, necesare stabilirii adevărului obiectiv în cauza supusă soluționării de către un expert, prin cunoștințe specifice fiecărei specialități, activitate desfășurată la cererea organului judiciar în situația în care acesta nu poate singur să lămurească

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

	respectiva împrejurare de fapt.
Expertiză judiciară	– activitate de cercetare științifico-practică desfășurată în cadrul procesului penal, în scopul aflării adevărului prin efectuarea unor cercetări metodice, cu aplicarea de cunoștințe speciale și procedee tehnico-științifice pentru formularea unor concluzii argumentate cu privire la anumite fapte, circumstanțe, obiecte materiale, fenomene și procese, corpul și psihicul uman, ce pot servi drept probe într-un proces judiciar.
Exploatarea copilului prin muncă	- reprezintă angajarea copiilor pentru a realiza diferite munci ce comportă vreun risc potențial sau care este susceptibil să îi compromită educația ori să îi dăuneze sănătății sau dezvoltării sale fizice, mentale, spirituale, morale ori sociale.
Extremă	– puterea cu care se trăiește o anumită stare sufletească (bucurie, tristețe, dezamăgire, ofensă, rușine ș.a.), ajunsă la limită, unde necesită efort ridicat pentru a reuși să o depășești sau să o trăiești.
Furt	– sustragerea pe ascuns a bunurilor altei persoane.
Hazing-ul	- este unul din tipurile de bullying, legat de fenomenul ritualurilor de inițiere. În mare parte, asemenea ritualuri neformale și violente sunt caracteristice instituțiilor închise (de tip militar, internat, penitenciare), dar se întâlnesc și în școli și colegii obișnuite, în special dacă dispun de cămine pentru elevii din alte localități.
Huliganism	– acțiune intenționată care încalcă grosolan ordinea publică și exprimă o vădită lipsă de respect față de societate, însoțită de aplicarea violenței asupra persoanelor sau de amenințarea cu aplicarea unei asemenea violențe, de opunerea de rezistență reprezentanților autorităților sau altor persoane care curmă actele huliganice, precum și acțiunile care, prin conținutul lor, se deosebesc printr-un cinism sau obrăznicie deosebită.
Infrațiune	– faptă (acțiune sau inacțiune) prejudiciabilă prevăzută de legea penală, săvârșită cu vinovăție și pasibilă de pedeapsă penală.
Infrațiune	- este o faptă (acțiune sau inacțiune) prejudiciabilă, prevăzută de legea penală, săvârșită cu vinovăție și pasibilă de pedeapsă penală
Infrațiune înregistrată	– acțiune socialmente periculoasă, relevantă și oficial luată în evidență de organele de drept, conform prevederilor legislației penale.
Infrațiuni deosebit de grave	– infracțiuni săvârșite cu intenție, pentru care legea penală prevede pedeapsa maximă cu închisoare pe un termen ce depășește 12 ani.
Infrațiuni excepțional de grave	– infracțiuni săvârșite cu intenție, pentru care legea penală prevede detențiune pe viață.
Infrațiuni grave	– fapte pentru care legea penală prevede pedeapsa maximă cu închisoare pe un termen de până la 12 ani inclusiv.
Infrațiuni legate de circulația ilicită a drogurilor	– activitatea ilegală privind producerea, prepararea, semănatul, cultivare, circulația, deținerea, păstrarea, eliberarea, comercializarea, procurarea drogurilor fără autorizație.
Infrațiuni mai puțin grave	– fapte pentru care legea penală prevede pedeapsa maximă cu închisoare pe un termen de până la 5 ani inclusiv.
Infrațiuni ușoare	– fapte pentru care legea penală prevede în calitate de pedeapsă maximă închisoare pe un termen de până la 2 ani inclusiv.
Înșelăciunea	– constă în inducerea în eroare și păgubirea unei persoane prin prezentarea drept adevărate a unor fapte mincinoase sau inversate în scopul de a obține pentru sine sau pentru altcineva realizarea traficului de persoane.
Inteligența emoțională	- reprezintă capacitatea de a conștientiza, controla și manifesta emoțiile personale, respectiv de a gestiona relațiile cu oamenii din jur într-un mod eficient și empatic.

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

Interesul superior al copilului	– asigurarea condițiilor adecvate pentru creșterea și dezvoltarea armonioasă a copilului, ținând cont de particularitățile individuale ale personalității lui și de situația concretă în care acesta se află.
Izolator de detenție preventivă	– unitate structurală din cadrul subdiviziunilor Poliției, în care se dețin persoanele față de care a fost aplicată măsura de reținere dispusă de organul de urmărire penală în cadrul procesului penal și/sau de agentul constatator în cadrul procesului contravențional.
Jaf	– sustragerea deschisă a bunurilor altei persoane.
Lege	– act normativ adoptat de Parlament în temeiul normelor constituționale.
Lege penală (Cod penal)	– actul legislativ care cuprinde norme de drept ce stabilesc principiile și dispozițiile generale și speciale ale dreptului penal, determină faptele ce constituie infracțiuni și prevede pedepsele ce se aplică infractorilor.
Martor	– persoana citată în această calitate de Poliție sau de instanță, precum și persoana care face declarații, în modul prevăzut de lege, în calitate de martor. Ca martori, pot fi citate persoane care posedă informații cu privire la vreo circumstanță ce urmează să fie constatată în cauză.
Măsuri preventive privative de libertate	– reținerea și arestarea preventivă.
Mentținere a ordinii publice	– ansamblul măsurilor, activităților și acțiunilor organizate și desfășurate cotidian de către forțele de ordine, pentru funcționarea normală a instituțiilor statului, protejarea și respectarea drepturilor fundamentale ale cetățenilor, a normelor de conduită civică, a regulilor de conviețuire socială, a altor valori supreme, precum și a patrimoniului public și privat.
Migrația	- reprezintă permutarea teritorială a persoanelor, însoțită de schimbarea locului de trai
Obligație	- obligațiile fundamentale față de stat (apărarea patriei, devotamentul față de țară, respectarea constituției), îndatoririle fundamentale destinate să asigure conviețuirea pașnică a cetățenilor și a celorlalte persoane aflate pe teritoriul țării.
Ofițer de urmărire penală	– persoana care, în numele statului și în limitele competenței sale, efectuează nemijlocit urmărirea penală în cauze penale și exercită alte activități prevăzute expres de lege.
Omor	– acțiunea care duce la lipsirea de viață a unei persoane.
Ordin de restricție de urgență	act administrativ emis de poliție, prin care sunt aplicate măsuri de protecție menite să asigure înlăturarea imediată a agresorului din locuința familiei supuse violenței și stabilirea unor interdicții prevăzute de lege, în vederea prevenirii repetării/comiterii actelor de violență, garantând astfel siguranța victimei și altor membri ai familiei în locuința lor și în afara acesteia
Ordine publică	– starea de legalitate, de echilibru și pace socială prin care se asigură liniștea publică, securitatea persoanei, a colectivităților și a bunurilor, sănătatea și morala publică, ce permite exercitarea drepturilor și libertăților constituționale, precum și funcționarea structurilor specifice statului de drept.
Ordonanță de protecție	- act legal prin care instanța de judecată aplică măsuri de protecție a victimei.
Parte vătămată	– persoana fizică sau juridică căreia i s-a cauzat prin infracțiune un prejudiciu moral, fizic sau material, recunoscută în această calitate conform legii, cu acordul victimei.
Participant la trafic	persoană care ia parte la procesul circulației în calitate de conducător, pieton sau pasager
Patrie	– mediu politic, social și cultural în care s-a născut, își desfășoară viața și

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

	activitatea fiecare popor; teritoriul, locul, cadrul geografic și modul de viață al poporului, limba, cultura, tradițiile.
Patriotism	– sentiment de dragoste și devotament față de patrie și popor, statornicit în decursul istoriei.
Pedeapsă penală	– măsură de constrângere statală și un mijloc de corectare și reeducare a condamnatului, ce se aplică de instanțele de judecată, în numele legii, persoanelor care au săvârșit infracțiuni, cauzând anumite lipsuri și restricții drepturilor lor.
Persoană fizică	– omul, privit individual, ca titular de drepturi și de obligații civile.
Persoană juridică	– subiect de drept constituit în condițiile legii, având o organizare de sine stătătoare și un patrimoniu propriu și distinct, afectat realizării unui anumit scop, în conformitate cu legea, ordinea publică și bunele moravuri.
Pieton	- persoană care se află pe drum, în afara vehiculului, și care nu efectuează lucrări de drum, inclusiv persoana care se deplasează în cărucior (fără motor) pentru invalizi, care duce o bicicletă, un ciclomotor, o motocicletă, săniuță, un cărucior manual, un cărucior pentru copii sau invalizi
Polizie	- o instituție publică specializată a statului, în subordinea Ministerului Afacerilor Interne, care are misiunea de a apăra drepturile și libertățile fundamentale ale persoanei prin activități de menținere, asigurare și restabilire a ordinii și securității publice, de prevenire, investigare și descoperire a infracțiunilor și contravențiilor.
Prietenie	- este o relație afectivă și de cooperare între ființe umane, care se caracterizează prin sentimente de simpatie, respect, stimă, afinitate reciprocă.
Primirea	– constă în preluarea victimei traficate de către o altă persoană de la persoana care i-a transmis-o prin vânzare-cumpărare, schimb, dare în chirie, cesiune în contul unei datorii, donație sau alte asemenea tranzacții cu sau fără recompense.
Probe	- elemente de fapt dobândite în modul stabilit de lege, care servesc la constatarea existenței sau inexistenței infracțiunii sau contravenției, la identificarea făptuitorului/contravenientului, la constatarea vinovăției, precum și la stabilirea altor împrejurări importante pentru justa soluționare a cauzei.
Psihic	– structură sau stare sufletească care aparține unui individ (om) și îi este proprie lui, care are ca scop reflectarea realității cu implicarea sistemului nervos.
Psiho-emoțional	– stare psihică/sufletească care parcurge o analiză psihologică și biologică a vieții individului, care este capabil să producă o emoție de intensitate înaltă, medie sau scăzută.
Răspundere contravențională	- este o formă de răspundere juridică, reglementată de normele dreptului contravențional, ea se ocupă de date reale și concrete ca: contravenția, persoanele ce pot fi trase la răspundere, cauzele care înlătură caracterul contravențional al faptei, sancțiunile contravenționale, organele competente de a aplica sancțiunea.
Răspundere penală	- se consideră condamnarea publică, în numele legii, a faptelor infracționale și a persoanelor care le-au săvârșit, condamnare ce poate fi precedată de măsurile de constrângere prevăzute de lege
Recrutarea	– constă în atragerea persoanelor prin selecționare într-o anumită activitate determinată de scopurile stipulate în art.165 și art.206 CP al RM.
Responsabilitate	– obligația de a efectua un lucru, de a răspunde, de a da socoteală de ceva, de a accepta și suporta consecințele.
Restabilire	a – ansamblul de măsuri de intervenție care se concretizează în folosirea

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

ordinii publice	forței prin adoptarea de dispozitive și manevre de acțiune destinate să impună unei mulțimi violente să se disperseze și să degajeze un spațiu determinat, pentru a readuce situația la calm.
Reținere	– măsură luată de organul competent de a priva de libertate o persoană pe un termen de până la 72 de ore (în caz de săvârșire a unei infracțiuni) sau de 3 ore pentru persoana suspectă de săvârșirea unei contravenții pentru care sancțiunea prevede arestul contravențional, cu posibilitatea de a prelungi acest termen cu autorizația judecătorului de instrucție, dar nu mai mult de 24 de ore (în cazul săvârșirii unei contravenții ce prevede arestul).
Sancțiune contravențională	– măsură de constrângere statală și un mijloc de corectare și reeducare ce se aplică, în numele legii, persoanei care a săvârșit o contravenție.
Sancțiune penală	- măsuri de constrângere și de reeducare prevăzute în legea penală, aplicate persoanelor care au săvârșit fapte incriminate de către aceasta, în scopul prevenirii săvârșirii de noi asemenea fapte, prin reeducarea lor.
Scoatere ilegală a copiilor din țară	– scoaterea copilului din țară în baza unor acte false sau pe altă cale ilegală, precum și abandonarea lui în străinătate în alte scopuri.
Securitate	- faptul de a fi la adăpost de orice pericol; sentiment de încredere și de liniște pe care îl dă cuiva absența oricărui pericol; protecție, apărare.
Sesizare	– informarea autorităților publice cu privire la o problemă de interes personal sau public.
Sistem de drept	- totalitatea normelor juridice, a instituțiilor juridice și a ramurilor de drept adoptate și asigurate de către stat în vederea reglementării relațiilor sociale.
Situație de urgență	– incident care, prin amploare și intensitate, prezintă un pericol imediat asupra vieții sau sănătății persoanelor, a proprietății sau a mediului înconjurător.
Societate	– totalitatea oamenilor care trăiesc împreună, fiind legați între ei prin anumite raporturi economice; ansamblu unitar, sistem organizat de relații între oameni istoricește determinate, bazate pe relații economice și de schimb.
Stat	– instituție suprastructurală, instrument principal de organizare politică și administrativă, prin intermediul căruia se exercită funcționalitatea sistemului social și sunt reglementate relațiile dintre oameni; teritoriul și populația asupra cărora își exercită autoritatea această organizație.
Tâlhărie	– atac săvârșit asupra unei persoane în scopul sustragerii bunurilor, însoțit de violență periculoasă pentru viața sau sănătatea persoanei agresate ori de amenințarea cu aplicarea unei asemenea violențe.
Țară	– teritoriu locuit de un popor organizat din punct de vedere administrativ și politic într-un stat.
Tentativă (de contravenție)	– acțiune sau inacțiune intenționată, îndreptată nemijlocit spre săvârșirea unei contravenții care, din cauze independente de voința făptuitorului, nu și-a produs efectul.
Traficul de ființe umane	- înseamnă comerț cu oameni și folosirea acestora în scopuri profitabile.
Transportarea	– constă în deplasarea unei persoane dintr-un loc în altul în perimetrul unui stat sau peste frontieră, folosind diferite mijloace de transport ori pe jos.
Trusă criminalistică	– valiză, geantă sau cutie special amenajată în care se țin aparate, instrumente, alte obiecte și substanțe de primă necesitate, folosite în exercitarea atribuțiilor tehnico-criminalistice la fața locului și în alte împrejurări care implică participarea criminalistului.
Victimă	– orice persoană fizică sau juridică căreia, prin infracțiune, i-au fost aduse daune morale, fizice sau materiale.
Victimă	- orice persoană fizică sau juridică căreia, prin infracțiune, i-au fost aduse

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

	daune morale, fizice sau materiale.
Victimă a violenței în familie	- persoană care a fost supusă actelor de violență în familie, în concubinaj.
Vinovăție	– una dintre trăsăturile esențiale ale infracțiunii, ce privește latura subiectivă a infracțiunii, care constă în atitudinea conștiinței subiectului infracțiunii față de faptă și față de rezultatul faptei sale și există când fapta ce prezintă pericol social este săvârșită cu intenție sau din culpă.
Viol	– raport sexual săvârșit prin constrângere fizică sau psihică a persoanei sau profitând de imposibilitatea acesteia de a se apăra ori de a-și exprima voința.
Violența	– amenințarea sau utilizarea intenționată a forței fizice sau a puterii asupra sinelui, altuia sau asupra unui grup ori comunități, care antrenează sau riscă puternic de a antrena un traumatism, un deces, o alterare psihologică, o dezvoltare precară sau privațiuni.
Violența în familie	- cunoscută și sub numele de violența domestică, abuz domestic, abuz familial, abuz marital/conjugal sau violență intimă, poate fi definită pe larg ca fiind un model comportamental abuziv al unuia sau al ambilor parteneri dintr-o relație intimă precum mariajul, concubinajul, familia, prietenia sau conviețuirea.

Poezie introductivă: „EU SUNT”

Eu sunt (două caracteristici speciale, adevărate despre tine)

Mă întreb (sunt curios și aș dori să știu)

Aud (un sunet imaginar)

Văd (o priveliște imaginară)

Vreau (o dorință reală)

Eu sunt (repetarea primului vers)

Mă prefac (ceva ce faci, parcă adevărat)

Mă simt (un sentiment despre ceva imaginar, în momentul dat)

Ating (ceva imaginar)

Îmi fac griji (ceva care într-adevăr te deranjează)

Plâng, căci (ceva care te face trist)

Eu sunt (repetarea primului vers)

Știu (ceva ce știi că este adevărat)

Spun (ceva în care crezi cu tărie)

Visez (ceva ce, de fapt, visezi de multe ori)

Încerc (un efort real)

Sper (ceva ce, de fapt, sperii cu adevărat)

Eu sunt (repetarea primului vers)

**Unitatea de învățare 1. SECURITATEA COMUNITĂȚII – MISIUNEA
POLIȚIEI**

Subiectul 1. INTRODUCERE. PREZENTAREA CURSULUI

La sfârșitul lecției, elevii vor:

- cunoaște structura cursului opțional *Educație pentru socializare juridică*;
- argumenta propria opinie privind misiunea polițistului în societate;
- manifesta deschidere față de subiectul abordat.

FIȘA DE LUCRU nr. 1. „Tricoul”. Completați fișa cu informațiile lipsă.

Mă numesc ... și sunt mândru/mândră că/de...

Subiectul 2. PATRIA SUNT EU

La sfârșitul lecției, elevii vor:

- identifica drepturile și obligațiunile unui cetățean, bazându-se pe legislația națională și internațională;
- vor argumenta opinia proprie privind subiectul abordat, cu exemple din viață;
- conștientiza necesitatea apărării Patriei și a menținerii ordinii publice pentru pace și securitate într-un stat democratic.

Mihai C. Băcescu, om de știință român din sec al XX-lea, menționa: *O patrie iubită se recunoaște din prima vedere, fiindcă este o patrie curată, nepoluată, care arată frumos și primitiv, indiferent că-i săracă sau bogată, că în ea auzim o singură limbă sau mai multe.*

Raportați această aserțiune la realitățile patriei noastre, completând tabelul.

Sunt mândru de patria mea, deoarece...

Mă întristez, când văd în patria mea...

1.	1.
2.	2.

Conform **Legii privind funcționarul public cu statut special din cadrul Ministerului Afacerilor Interne nr. 288/2016**, funcționarul public cu statut special debutant depune un jurământ solemn cu următorul conținut: „Eu (gradul special, prenumele, numele) jur solemn să fiu devotat Republicii Moldova, să respect și să aplic în mod corect și nepărtinitor Constituția și legile țării, să apăr interesele și autoritatea statului. Jur să fiu onest, disciplinat, vigilent și curajos, să păstrez secretul de stat și să nu divulg informații oficiale cu acces limitat. Jur să exercit în mod conștiincios și cu exactitate obligațiile încredințate, ordinele superiorilor și prevederile regulamentelor, să respect și să protejiez drepturile, libertățile și interesele legitime ale persoanelor, să apăr ordinea de drept, patrimoniul public și pe cel privat. Dacă voi încălca acest jurământ, sunt gata să suport rigorile legilor Republicii Moldova”.

Legea cu privire la apărarea națională nr. 345/2003, la art. 2., definește **apărarea națională** ca „ansamblu de măsuri și activități adoptate și desfășurate de Republica Moldova în scopul de a garanta suveranitatea, independența și unitatea statului, integritatea teritorială a țării și democrația constituțională”. Forțele destinate apărării naționale sunt Forțele Armate, compuse din Armata Națională, Inspectoratul General de Carabinieri și Inspectoratul General al Poliției de Frontieră.

Ordine publică – starea de legalitate, de echilibru și pace socială prin care se asigură liniștea publică, securitatea persoanei, a colectivităților și a bunurilor, sănătatea și morala publică, ce permite exercitarea drepturilor și libertăților constituționale, precum și funcționarea structurilor specifice statului de drept.

Menținerea ordinii publice – ansamblul măsurilor, activităților și acțiunilor organizate și desfășurate cotidian de către forțele de ordine pentru funcționarea normală a instituțiilor statului, protejarea și respectarea drepturilor fundamentale ale cetățenilor, a normelor de conduită civică, a regulilor de conviețuire socială, a altor valori supreme, precum și a patrimoniului public și privat.

FIȘA DE LUCRU nr. 1. Identificați caracteristicile fiecărui simbol de stat al Republicii Moldova și prezentați-l colegilor:

Drapelul, stema și imnul sunt simbolurile de stat ale Republicii Moldova și sunt ocrotite de lege.

Drapelul de Stat al Republicii Moldova este tricolor. Culorile sunt dispuse vertical, ordinea următoare, începând de la lance: albastru, galben, roșu. În centru, pe fâșia de culoare galbenă, este imprimată Stema de Stat a Republicii Moldova.

Stema de Stat a Republicii Moldova reprezintă un scut tăiat pe orizontală, având în partea superioară cromatică roșie, în cea inferioară – albastră, având pe mijloc un cap de bour cu o stea cu opt raze între coarne. Capul de bour este flancat în dreapta de o roză cu cinci petale, iar în stânga – de o semilună conturată. Toate elementele reprezentate în scut sunt de aur (galbene). Scutul este plasat pe pieptul unei acvile purtând în cioc o cruce de aur (acvila cruciată) și ținând în gheara dreaptă o ramură verde de măslin, iar în cea stângă – un sceptru de aur.

Imnul de Stat al Republicii Moldova este cântecul „Limba noastră”, pe versurile lui Alexei Mateevici (strofele 1, 2, 5, 8, 12) și muzica lui Alexandru Cristea, aranjament de Valentin Dînga.

Limba noastră

Limba noastră-i o comoară
În adâncuri înfundată,
Un șirag de piatră rară
Pe moșie revărsată.

Limba noastră-i foc, ce arde
Într-un neam, ce fără veste
S-a trezit din somn de moarte,
Ca viteazul din poveste.

Limba noastră-i frunză verde,
Zbuciumul din codrii veșnici,

Nistrul lin, ce-n valuri pierde
Ai luceferilor sfeșnici.

Limba noastră-i limbă sfântă,
Limba vechilor cazanii,
Care-o plâng și care-o cântă
Pe la vatra lor țărani.

Răsări-va o comoară
În adâncuri înfundată,
Un șirag de piatră rară
Pe moșie revărsată.

FIȘA DE LUCRU nr. 2. Formulați opinii despre apărarea Patriei, ca *un drept și o datorie*, în baza articolelor de mai jos.

Constituția Republicii Moldova

Articolul 56. Devotamentul față de țară

- (1) Devotamentul față de țară este sacru.
- (2) Cetățenii cărora le sunt încredințate funcții publice, precum și militarii, răspund de îndeplinirea cu credință a obligațiilor ce le revin și, în cazurile prevăzute de lege, depun jurământul cerut de ea.

Articolul 57. Apărarea Patriei

- (1) Apărarea Patriei este un drept și o datorie sfântă a fiecărui cetățean.
- (2) Serviciul militar este satisfăcut în cadrul forțelor militare, destinate apărării naționale, pazei frontierei și menținerii ordinii publice, în condițiile legii.

Jurământul pe care îl depune fiecare militar din Armata Națională și din Trupele de Carabinieri:

„Eu (numele, prenumele), cetățean al Republicii Moldova, jur credință Republicii Moldova și poporului ei. Jur să-mi apăr Patria chiar și **cu prețul propriei vieți**, să respect legile Republicii Moldova și regulamentele militare”.

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

FIȘA DE LUCRU nr. 3. Citiți prima parte a poeziei lui Șt. Baciu *Patria*. Alegeți o secvență care v-a impresionat și comentați-o în cinci enunțuri:

Patria

I

Patria e un măr
Într-o vitrină de băcănie japoneză
pe strada Liliha
în Honolulu, arhipelagul Sandwich
sau o placă de patefon
ascultată în tăcere în Mexico
– Maria Tănase lângă vulcanul
Popocatepetl –
patria e atelierul lui Brâncuși la Paris
patria e peisajul lui Grigorescu
într-o după-amiază de toamnă
la Barbizon
sau Rapsodia Română auzită
într-o dimineață

în Port-au-Prince în Haiti
și patria e mormântul lui Aron Cotruș
în California
patria e o ciocârlie
care se înalță oriunde
fără frontiere și fără intenții
patria e un concert de Dinu Lipatti
la Lucerna, Elveția,
într-o seară ploioasă
patria e această adunare de fețe
de întâmplări și de sunete
împrăștiate pe tot globul
dar patria e mai ales o clipă de tăcere.
Asta e patria.

II Cu patria poți vorbi la telefon
s-o porți ca firmituri, în buzunare
poți s-o ascuți în al distanței zvon
și s-o găsești decapitată-n ziare

nu-i numai cer sau piatră sau pământ
ci e un zvon ce vine de oriunde
un miros, un obraz, un dans în vânt
un glas ce bezna nopții o pătrunde

căci patria nu e un imn prescris
împodobit cu ilustrații în chenare
ea-i pânză care-o țeseși adânc în vis
și se destramă-n zori c-o încântare

(Ștefan Baciu)

Subiectul 3. POLIȚIA ÎN SERVICIUL COMUNITĂȚII

La sfârșitul lecției, elevii vor:

- identifica locul și rolul poliției în societate;
- aprecia importanța profesiei de polițist în societate;
- argumenta opinia proprie referitoare la subiectul abordat, cu exemple din viață.

Întrebări pentru reflecție:

Ce este Poliția comunitară? _____

Ce reprezintă comunitatea? _____

Cu ce probleme considerați că se confruntă comunitatea? _____

Cine stă la baza soluționării problemelor comunității? _____

Comunitatea este bazată pe trei principii de bază:

- respectarea normelor conviețuirii;
- respectarea normelor legale;
- respectarea normelor de educație și a moralității.

Poliția comunitară este în serviciul cetățeanului, activând pentru siguranța și liniștea tuturor:

- Ca să avem un trai mai bun, toți împreună, trebuie să respectăm legile.
- Într-o societate dezvoltată, legile se respectă de majoritate.
- Cei care nu respectă legile au nevoie de educația comunității.
- Educația comunității este promovată de polițist zi de zi.

REGULA CELOR 10 „P” PENTRU PROTEJAREA, DEZVOLTAREA ȘI EXTINDEREA COMUNITĂȚII

Rețineți!

Serviciile în interesul cetățeanului care stau la baza soluționării problemelor sunt:

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

- 1) serviciul polițienesc;
- 2) APL, Comisia administrativă;
- 3) serviciul asistență socială și protecție a familiei;
- 4) serviciul medical;
- 5) serviciul construcții, gospodării și drumuri;
- 6) serviciul sanitar-epidemiologic;
- 7) serviciul procuraturii;
- 8) serviciul judecătoresc;
- 9) serviciul asistență psihopedagogică;
- 10) serviciul protecție a drepturilor copilului;
- 11) serviciul fiscal de stat;
- 12) serviciul ecologic.

ACTIVITATEA POLIȚIENEASCĂ COMUNITARĂ abilitază **POLITIA** și **COMUNITATEA** cu oportunitatea de a activa în comun, într-o nouă modalitate, pentru a soluționa problemele ce țin de criminalitate, dezordine și securitate publică, în scopul îmbunătățirii vieții pentru fiecare membru al comunității.

PRIN ACTIVITATEA POLIȚIENEASCĂ COMUNITARĂ, NE PROPUNEM:

- menținerea unui mediu social sigur;
- soluționarea faptelor antisociale de care comunitatea este îngrijorată;
- rezolvarea problemelor prin colaborare cu comunitatea și cu sprijinul acesteia.

Potrivit prevederilor cap. III al Constituției RM, membrii comunității au următoarele îndatoriri fundamentale:

- exercitarea drepturilor și a libertăților – fără să încalce drepturile și libertățile altora (articolul 55.);
- devotamentul față de țară (articolul 56.);
- apărarea Patriei (articolul 57.);
- protecția mediului înconjurător și ocrotirea monumentelor (articolul 59.);
- contribuții financiare (articolul 58.).

MODALITĂȚI DE IMPLICARE:

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

FIȘA DE LUCRU nr. 1. Elaborați definiția pentru termenul *poliție*, în baza secvențelor: *care are misiunea de a apăra drepturile și libertățile fundamentale ale persoanei, prin activități de menținere, asigurare și restabilire a ordinii și securității publice; instituție publică specializată a statului, în subordinea Ministerului Afacerilor Interne, de prevenire, investigare și descoperire a infracțiunilor și contravențiilor.*

FIȘA DE LUCRU nr. 2. În baza informației de mai jos, formulați patru întrebări, care încep cu cuvintele:

- a) *Ce* _____ ?
- b) *De ce* _____ ?
- c) *Când* _____ ?
- d) *Cum* _____ ?

Ce este Poliția? *Legea cu privire la activitatea Poliției și statutul polițistului* prevede expres că „activitatea Poliției se desfășoară exclusiv în baza și pentru executarea legii, în interesul persoanei, al comunității și în sprijinul instituțiilor statului, pentru apărarea drepturilor, libertăților fundamentale și a demnității umane, prevăzute în *Declarația universală a drepturilor omului*, în *Convenția pentru apărarea drepturilor omului și libertăților fundamentale*, în *Codul european de etică al poliției* și în alte acte internaționale, în conformitate cu principiile legalității, respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, imparțialității și nediscriminării, controlului ierarhic permanent, răspunderii personale și profesionalismului, transparenței, respectării secretului de stat și a altor informații oficiale cu accesibilitate limitată”.

Schimbările sociale, politice, economice și culturale care au avut loc la sfârșitul anilor '80 ai secolului al XX-lea în Republica Moldova au influențat profund activitatea organelor responsabile de apărarea ordinii publice și de drept.

Rețineți!

La 18 decembrie 1990, Parlamentul Republicii Moldova a adoptat *Legea cu privire la poliție*. De atunci, Ziua Poliției este sărbătorită anual la 18 decembrie.

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

FIȘA DE LUCRU nr. 3. Stabiliți domeniile de activitate a poliției.

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

FIȘA DE LUCRU nr. 4. Activând în perechi, formulați câte un argument (în total, două argumente) pentru fiecare rubrică a tabelului alăturat.

Vreau să fiu polițist, deoarece...

Nu vreau să fiu polițist, deoarece...

Argumentul 1.	Argumentul 1.
Argumentul 2.	Argumentul 2.

Rețineți!

Academia de Poliție „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne este o instituție de învățământ din Republica Moldova, unde tinerii pot studia în cadrul a două facultăți: cea de Drept și cea de Securitate Civilă și Ordine Publică.

Subiectul 4. SESIZAREA POLIȚIEI

La sfârșitul lecției, elevii vor:

- cunoaște rigorile de apelare a Serviciului de urgență 112;
- conștientiza importanța apelării Serviciului 112 numai în cazuri de urgență;
- argumenta opinia privind subiectul abordat.

O modalitate de comunicare cu poliția este pusă la dispoziția cetățenilor din 22 august 2018 și este intitulată **HARTA SEMNALĂRILOR**. Aceasta poate fi accesată de pe pagina poliției amenintari.politia.md, care le oferă posibilitate cetățenilor să informeze forțele de ordine despre orice încălcare a ordinii și liniștii publice, pe care o observă în comunitatea sa.

Harta semnalărilor poate fi accesată oricând și de oricine, fără o înregistrare prealabilă. Procesul de semnalare este unul simplu, constând din câțiva pași, și poate fi efectuat de la telefonul mobil, tabletă sau calculator. Adicional, platforma oferă o statistică online privind numărul și tipurile de semnalări, inclusiv după regiuni. Nuanțele pictogramelor, pe hartă, indică starea curentă (statutul) amenințării, după cum urmează:

- **roșu** semnifică faptul că amenințarea a fost plasată în sistem;
- **galben** semnifică faptul că administratorul aplicației a luat act de amenințare;
- **albastru** semnifică faptul că amenințarea a fost confirmată și întreprinse măsuri de rigoare;
- **gri** semnifică faptul că amenințarea nu a fost confirmată.

Această aplicație nu substituie apelurile de urgență, prin urmare, în caz de urgență, cetățenii trebuie să apeleze numărul unic 112.

Numărul unic pentru apeluri de urgență 112 este gratuit și poate fi apelat 24 din 24 de ore, de pe orice telefon fix sau mobil, în Republica Moldova și în întreaga Uniune Europeană, atunci când este necesară intervenția ambulanței, poliției, pompierilor, pentru asigurarea asistenței imediate în situații de urgență. În caz că cineva este în situația în care îi lipsește accesul la telefonul fix sau mobil, le va solicita celor din jur să apeleze Serviciul 112, pentru urgența acestuia.

Să nu uităm că acest număr trebuie folosit doar atunci când este necesară intervenția serviciilor specializate de urgență, pentru asigurarea asistenței imediate în situații în care există un risc de viață, sunt amenințate sănătatea individului sau a populației, proprietatea privată sau cea publică, mediul, ordinea publică. Fiecare persoană trebuie să cunoască implicațiile unui apel non-urgent și să sune numai în situațiile de urgență. Uneori, o alertă falsă poate costa vieți omenești, din cauza concentrării forțelor asupra apelului non-urgent, ce implică cheltuieli extrabugetare nejustificate în raport cu activitatea forțelor de intervenție care sunt antrenate în măsurile de investigare a alertelor de genul respectiv, în timp ce o persoană poate avea o urgență cu adevărat. Transferul forțelor de intervenție de la o situație de caz la alta este o cursă contra cronometru pentru cineva care are nevoie urgentă de ajutor, timpul fiind foarte scump în asemenea situații.

Rețineți!

Dacă sunați la 112, trebuie să anunțați următoarele:

- a) **ce urgență aveți;**
- b) **unde este urgența;**
- c) **unde vă aflați;**
- d) **de la ce număr de telefon sunați;**
- e) **cum vă numiți.**

Operatorul 112 evaluează urgența apelantului în funcție de informațiile primite și transmite aceste informații la serviciile specializate de urgență, abilitate cu rezolvarea cazului respectiv. Dacă este nevoie de intervenția tuturor serviciilor de urgență, datele preliminare ale cazului sunt transmise simultan. Dacă legătura cu numărul 112 se întrerupe, trebuie să sunați din nou. Rămâneți calmi și răspundeți la

toate întrebările, nu închideți telefonul până când operatorul nu vă comunică să faceți acest lucru.

Alertarea falsă atrage după sine răspundere contravențională în baza art. 342. (Codul contravențional al Republicii Moldova). Astfel, „Chemarea intenționat falsă a serviciului de salvatori și pompieri, a poliției, a serviciului de ajutor medical urgent, a altor servicii specializate se sancționează cu amendă de la 30 la 60 de unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 40 la 60 de ore”.

O unitate convențională este egală cu 50 de lei.

Rețineți!

Un serviciu 24/24 gratuit, confidențial și anonim, în Republica Moldova, este Serviciul de asistență telefonică gratuită pentru copii TELEFONUL COPILULUI 116 111.

Pagina web <https://telefonulcopilului.md/>

FIȘA DE LUCRU nr. 1. Citiți povestea *Băiatul care a strigat Lupul!*, adaptată după o pildă de-a lui Esop.

A fost odată un băiat de păstor care s-a plictisit, stând așezat pe un deal și urmărind oile sătenilor. Pentru a se amuza, băiatul a început să strige în gura mare: „Lupul! Lupul! Lupul fugărește oile!”.

Sătenii au venit pe deal, să-l ajute pe băiat să-l alunge pe lup, dar când au ajuns în vârful dealului, nu au găsit nici un lup. Băiatul a râs când a văzut fețele lor furioase. „Nu striga lupul, băiețel de păstor, când nu există nici un lup!”, au spus sătenii. Ei au coborât de pe deal și l-au lăsat pe băiat singur.

Mai târziu, băiatul a strigat din nou: „Lupul! Lupul! Lupul fugărește oile!”. Râzând, băiatul privea cum sătenii alergau pe deal, ca să-l ajute să alunge lupii.

Când sătenii nu au văzut nici acum un lup, i-au spus băiatului cu mânie: „Păstrează-ti strigăturile pentru atunci când va fi cu adevărat un pericol. Nu striga *lupul* când nu există nici un lup!”. Băiatul doar a zâmbit și i-a urmărit cum bombăneau, coborând din nou dealul.

Mai târziu, băiatul a văzut cu adevărat un lup care se plimba pe lângă turma de oi. Alarmat, a sărit în picioare și a strigat cât a putut de tare: „Lupul! Lupul!”.

Sătenii însă au crezut că încearcă să îi păcălească din nou, așa că nu au venit.

La apus, toți se întrebau de ce băiatul de păstor nu se întorsese în sat cu oile lor. Au urcat pe deal, pentru a-l căuta pe băiat. L-au găsit plângând.

„A fost într-adevăr un lup aici! Turma s-a risipit! Am strigat: Lupul! De ce nu ați venit?”

Un bătrân a încercat să-l îmbuneze pe băiat, când mergeau înapoi în sat: „Te vom ajuta să cauți oile pierdute mâine-dimineață, a spus el, punându-și brațul pe umărul băiatului și continuând, nimeni nu crede un mincinos... nici măcar atunci când spune adevărul!”.

Ce impresie v-a produs textul?

Care au fost consecințele vorbelor mincinoase ale copilului?

Cum calificați fapta băiatului?

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

FIȘA DE LUCRU nr. 2. Completați tabelul cu termenii: *apel de urgență, sesizare, alertare falsă, situație de urgență.*

DEFINIȚIA	TERMENUL
Orice înștiințare sau solicitare de ajutor în caz de pericol pentru viața sau sănătatea populației, ordinea publică, integritatea proprietății sau a mediului, efectuată la numărul 112 și care necesită intervenția serviciilor specializate de urgență.	
Înștiințare sau solicitare de ajutor intenționat falsă și/sau eronată, realizată prin apelarea numărului 112, pentru determinarea alarmării Serviciului 112 sau a intervenției serviciilor specializate de urgență în mod nejustificat.	
Incident care, prin amploare și intensitate, prezintă un pericol imediat asupra vieții sau sănătății persoanelor, a proprietății sau a mediului înconjurător.	
Informarea autorităților publice cu privire la o problemă de interes personal sau public.	

Serviciul 112 este alimentat 100% cu energie verde, ca sursă energetică de bază.

Subiectul 5. SECURITATEA PUBLICĂ

La sfârșitul lecției, elevii vor:

- identifica caracteristicile și strategiile de asigurare a ordinii publice, în baza sarcinilor de lucru propuse;
- interpreta formele de afectare a ordinii și a securității publice, în baza datelor statistice oferite;
- evalua necesitatea asigurării ordinii publice, în baza exemplurilor din viață.

Articolul 354. din Codul contravențional al Republicii Moldova definește *huliganismul nu prea grav* ca fiind „acostarea jignitoare în locuri publice a persoanei fizice, alte acțiuni similare ce tulbură ordinea publică și liniștea persoanei fizice”, care „se sancționează cu amendă de la 6 la 30 de unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 20 la 60 de ore”.

Articolul 287. din Codul penal al Republicii Moldova definește *huliganismul* ca „acțiune intenționată care încalcă grosolan ordinea publică și exprimă o vădită lipsă de respect față de societate, însoțită de aplicarea violenței asupra persoanelor sau de amenințarea cu aplicarea unei asemenea violențe, de opunerea de rezistență reprezentanților autorităților sau altor persoane care curmă actele huliganice, precum și acțiunile care, prin conținutul lor, se deosebesc printr-un cinism sau obrăznicie deosebită” și „se pedepsește cu amendă în mărime de la de la 550 la 1050 de unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 180 la 240 de ore, sau cu închisoare de până la 3 ani”.

Aceeași acțiune, săvârșită:

- a) repetat;
  - b) de două sau mai multe persoane;
  - c) pe teritoriul sau în incinta unei instituții medico-sanitare publice ori private;
  - d) împotriva medicului sau a lucrătorului medical aflat în exercițiul funcțiunii,
- se pedepsește cu amendă în mărime de la 750 la 1350 de unități convenționale sau cu închisoare de până la 5 ani.

Huliganismul agravat, adică acțiunile prevăzute de alin. (1) sau (2), dacă au fost săvârșite cu aplicarea sau încercarea aplicării armei de foc, a cuțitelor, a boxelor sau a altor arme albe, precum și a obiectelor special adaptate pentru vătămarea integrității corporale sau a sănătății, se pedepsește cu închisoare de la 3 la 7 ani.

O altă infracțiune săvârșită de minori este *vandalismul* (art. 288., Codul penal al Republicii Moldova), adică „pângărirea edificiilor sau a altor încăperi, precum și nimicirea bunurilor în transportul public sau în alte locuri publice”, care se pedepsește cu amendă în mărime de la 550 la 850 de unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 140 la 200 de ore, sau cu închisoare de până la 1 an.

(2) Aceeași acțiune, săvârșită:

- a) repetat;
- b) de două sau de mai multe persoane;
- c) asupra bunurilor care au valoare istorică, culturală sau religioasă, se pedepsește cu amendă în mărime de la 550 la 1050 de unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 180 la 240 de ore, sau cu închisoare de până la 3 ani.

Rețineți!

Sunt pasibile de răspundere penală persoanele fizice care au împlinit vârsta de 16 ani.

Informații despre Inspectoratul Național de Securitate Publică

La data de 23 aprilie 2020, prin ordinul MAI nr. 202/20 „Cu privire la reorganizarea prin fuziune a unor subdiviziuni din subordinea Inspectoratului General al Poliției”, s-a creat Inspectoratul Național de Securitate Publică (INSP), ca urmare a fuzionării Inspectoratului Național de Patrulare și a Direcției Generale Securitate Publică, prin absorbție, fiind succesor de drepturi. Inspectoratul nou este condus de către un șef și asistat de doi adjuncți.

Inspectoratul Național de Securitate Publică reprezintă o subdiviziune specializată, cu statut de persoană juridică de drept public, cu competență pe întreg teritoriul Republicii Moldova, are sediul în municipiul Chișinău, strada Doina, 102.

Inspectoratul este creat în scopul menținerii, asigurării și restabilirii ordinii publice, asigurării securității circulației rutiere, patrulării locurilor publice și de agrement, pentru interacțiune comunitară, siguranța minorilor și activități de patrulare, prevenirea delincvenței, supraveghere armament și activități licențiate.

Inspectoratul Național de Securitate Publică are subdiviziune de administrare, precum și subdiviziuni teritoriale, cum ar fi Direcția patrulare „Centru”, Direcția patrulare „Nord”, Direcția patrulare „Sud” și Secția de escortă și misiuni speciale.

BPDS „Fulger”

Brigada de poliție cu destinație specială „Fulger” are misiunea de apărare a ordinii și liniștii publice, a drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățenilor, a proprietății publice și private, de prevenire și descoperire a infracțiunilor și a altor încălcări ale legii în vigoare, prin metode și procedee specifice. Brigada de poliție cu destinație specială „Fulger” se ocupă de neutralizarea și capturarea

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

infractorilor deosebit de periculoși, de protecția persoanelor a căror viață este în pericol, de eliberarea ostaticilor, respingerea atacurilor armate sau în grup, căutarea și reținerea delincvenților evadați din arest.

Discuție dirijată: Identificați deosebirile dintre termenii *securitate publică* și *ordine publică*.

Securitate publică	Ordine publică

FIȘA DE LUCRU nr. 1. Interpretați datele statistice oferite și identificați formele de afectare a securității și ordinii publice.

Ordinea și securitatea publică este afectată cel mai des de acte de huliganism și de consum de alcool în locuri publice.

Contravențiile care atentează la ordinea și securitatea publică constituie 57,5 mii de cazuri, iar în 56,6 mii de cazuri au fost aplicate pedepse. Comparativ cu anul 2019, această categorie de contravenții s-a micșorat cu 14,5%. Pentru aceste încălcări, preponderent, este aplicată amenda (99,9%). Pedepsele, cel mai des, sunt aplicate pentru huliganism nu prea grav, care constă în încălcarea ordinii publice (45,1%), pentru consum de băuturi alcoolice și apariția în stare de ebrietate în locurile publice (33,5%), tulburarea liniștii (12,9%), încălcarea regulilor de apărare împotriva incendiilor (3,9%) și încălcarea termenului de înregistrare a armei sau prelungirea permisului de deținere (2,5%) etc.

FIȘA DE LUCRU nr. 2. STUDII DE CAZ

I. Infracțiune

La data de 28 februarie 2020, aproximativ la ora 18:00, minorul V. Albu (15 ani), împreună cu minorul G. Ciorbă (16 ani) și încă o persoană, aflându-se în centrul orașului Sângera, fără vreun motiv, intenționat, încălcând grosolan ordinea publică, printr-o vădită lipsă de respect față de societate și obraznicie deosebită, l-au doborât la pământ pe cetățeanul A. Gherbovei și i-au aplicat multiple lovituri cu picioarele peste diferite părți ale corpului, cauzându-i leziuni corporale sub formă de fractură a claviculei.

II. Infracțiune

Cetățeanul A. Frunză (17 ani), la data de 04 august 2018, aproximativ la ora 17:00, intenționat, încălcând ordinea publică, ce presupune respectarea totalității relațiilor sociale care asigură o ambianță liniștită de conviețuire, de inviolabilitate a persoanei, dând dovadă de o obraznicie deosebită și de lipsă de respect față de societate, fără vreun motiv, în timp ce se afla într-un loc public, și anume pe o stradă din satul Corjova, raionul Ialoveni, i-a aplicat lui I. Marin multiple lovituri cu pumnii peste diferite părți ale corpului, cauzându-i astfel leziuni corporale sub formă de excoriații în regiunea frontală, pe ambele coate, pe ambele regiuni scapulare, în regiunea lombară dreaptă, echimoze pe față, pe pavilionul urechii drepte și stângi, fractura oaselor nazale, care se califică drept vătămare corporală ușoară.

III. Contravenție

La data 16.03.2020, în preajma școlii gimnaziale din s. Varatic, raionul Dubăsari, cetățeanul Gh. Grama (16 ani), împreună cu o persoană necunoscută de gen masculin, au tulburat ordinea publică și l-a numit cu cuvinte injurioase pe M. Perju, lovindu-l cu pumnul în regiunea pieptului.

Întrebări pentru reflecții și discuții:

1. Care au fost acțiunile minorilor ce pot fi încadrate în infracțiuni și contravenții?
2. Puteau fi evitate aceste infracțiuni și contravenții? Cum?

Subiectul 6. INFRAȚIUNI ȘI CONSECINȚE. INSTITUȚII ÎN INVESTIGAREA INFRAȚIUNILOR

La sfârșitul lecției, elevii vor:

- identifica infracțiunile și tipurile lor, bazându-se pe legislația națională și internațională;
- argumenta consecințele infracțiunilor, cu exemple din viață;
- conștientiza necesitatea cunoașterii instituțiilor de investigare a infracțiunilor.

Articolul 287. Huliganismul. Codul penal al Republicii Moldova

(1) Huliganismul se pedepsește cu amendă în mărime de la 550 la 1050 unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 180 la 240 de ore, sau cu închisoare de până la 3 ani.

Aceeași acțiune, săvârșită:

- a) repetat;
- b) de două sau de mai multe persoane;
- c) pe teritoriul sau în incinta unei instituții medico-sanitare publice ori private;
- d) împotriva medicului sau a lucrătorului medical aflat în exercițiul funcțiunii,

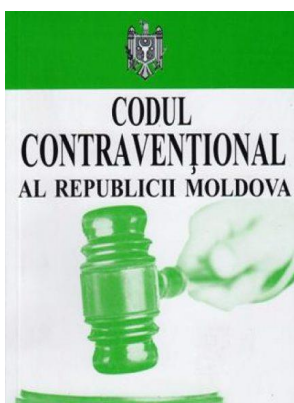
se pedepsește cu amendă în mărime de la 750 la 1350 de unități convenționale sau cu închisoare de până la 5 ani.

Huliganismul agravat, adică acțiunile prevăzute de alin. (1) sau (2), dacă au fost săvârșite cu aplicarea sau încercarea aplicării armei de foc, a cuțitelor, a boxelor sau a altor arme albe, precum și a obiectelor special adaptate pentru vătămarea integrității corporale sau a sănătății, se pedepsește cu închisoare de la 3 la 7 ani.

Articolul 14. Noțiunea de infracțiune

(2) Nu constituie infracțiune acțiunea sau inacțiunea care, deși, formal, conține semnele unei fapte prevăzute de prezentul cod, dar, fiind lipsită de importanță, nu prezintă gradul prejudiciabil al unei infracțiuni.

Articolul 57. Huliganismul nu prea grav. Codul contravențional al Republicii Moldova

Huliganismul nu prea grav, adică acostarea jignitoare în locuri publice a persoanei fizice, alte acțiuni similare ce tulbură ordinea publică și liniștea persoanei fizice se sancționează cu amendă de la 6 la 30 de unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 20 la 60 de ore.

Rețineți!

O unitate convențională este egală cu 50 de lei.

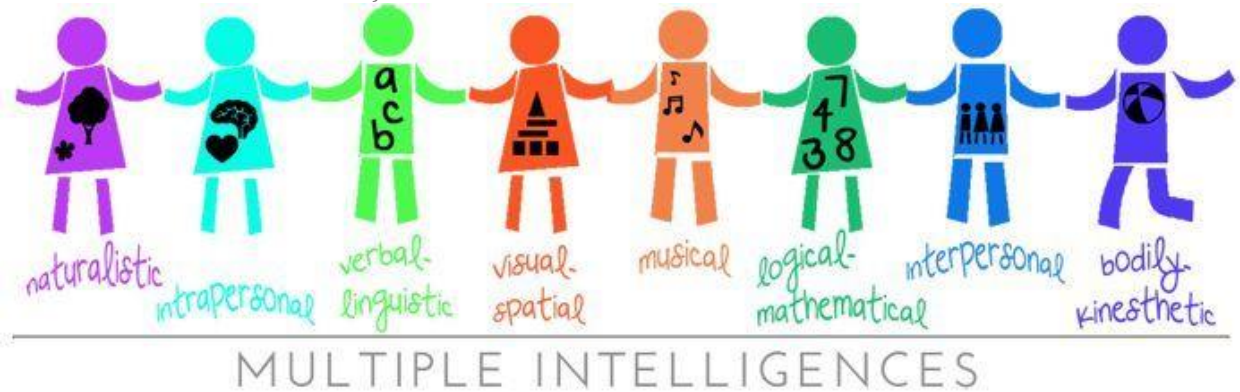

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

FIȘA DE LUCRU nr. 1. „Recepția intelectuală”. Găsiți la alți colegi partea din informație care vă lipsește (tipul de infracțiune și caracteristicile ei).

Termenul	Definiția
Infracțiune înregistrată	– acțiune socialmente periculoasă, relevantă și oficial luată în evidență de organele de drept, conform prevederilor legislației penale.
Infracțiuni deosebit de grave	– infracțiuni săvârșite cu intenție, pentru care legea penală prevede pedeapsă maximă cu închisoare un termen ce depășește 12 ani.
Infracțiuni excepțional de grave	– infracțiuni săvârșite cu intenție, pentru care legea penală prevede detențiune pe viață.
Infracțiuni grave	– faptele pentru care legea penală prevede pedeapsă maximă cu închisoare pe un termen de până la 12 ani inclusiv.
Infracțiuni mai puțin grave	– faptele pentru care legea penală prevede pedeapsă maximă cu închisoare pe un termen de până la 5 ani inclusiv.
Infracțiuni ușoare	– faptele pentru care legea penală prevede în calitate de pedeapsă maximă pedeapsa cu închisoare pe un termen de până la 2 ani inclusiv.
Infracțiuni legate de circulația ilicită a drogurilor	– activitatea ilegală privind circulația, deținerea, păstrarea, eliberarea, comercializarea, procurarea drogurilor fără autorizație.
Escrocherie	– dobândirea ilicită a bunurilor altei persoane prin înșelăciune sau abuz de putere.
Furt	– sustragerea pe ascuns a bunurilor altei persoane.
Huliganism	– acțiune intenționată care încalcă grosolan ordinea publică și exprimă o vădită lipsă de respect față de societate, însoțită de aplicarea violenței asupra persoanelor sau de amenințarea cu aplicarea unei asemenea violențe, de opunerea de rezistență reprezentanților autorităților sau altor persoane care curmă actele huliganice, precum și acțiunile care, prin conținutul lor, se deosebesc printr-un cinism sau obrăznicie deosebită.
Jaf	– sustragerea deschisă a bunurilor altei persoane.
Omor	– acțiune care duce la lipsirea de viață a unei persoane.
Scoatere ilegală a copiilor din țară	– scoaterea copilului din țară în baza unor acte false sau pe altă cale ilegală, precum și abandonarea lui în străinătate în alte scopuri.
Tâlhărie	– atac săvârșit asupra unei persoane în scopul sustragerii bunurilor, însoțit de violență periculoasă pentru viața sau sănătatea persoanei agresate ori de amenințarea cu aplicarea unei asemenea violențe.
Viol	– raport sexual săvârșit prin constrângere fizică sau psihică a persoanei sau profitând de imposibilitatea acesteia de a se apăra ori de a-și exprima voința.

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

Grupul I. Teoria inteligenței vizual-spațiale, naturaliste

- Realizați o reprezentare grafică a consecințelor infracțiunilor. Stabiliți relațiile polare existente în infracțiuni, încercând o clasificare a cauzelor printre minori.

Grupul II. Teoria inteligenței muzical-ritmice, interpersonale

- Creați un portativ imaginar pentru consecințele infracțiunilor, utilizând simbolurile cunoscute ale notelor muzicale.

Grupul III. Teoria inteligenței logico-matematice

- Decodificați printr-un grafic sau printr-o formulă matematică consecințele infracțiunilor.

Grupul IV. Teoria inteligenței lingvistice

- Sintetizați, în șapte-opt rânduri, ideile esențiale expuse de colegii din primele trei grupuri.

THEMIS este, în mitologia greacă, **zeița dreptății**, reprezentată de o femeie severă, legată la ochi, ținând într-o mână o balanță, iar în cealaltă, o sabie. Eșarfa arată că dreptatea trebuie să se facă cu imparțialitate, balanța ar cântări toate probele și ar arăta, în condițiile de imparțialitate, unde este dreptatea, iar sabia arată executarea hotărârii rezultate în urma judecății.

FIȘA DE LUCRU nr. 2. Completați „păianjenul” cu misiunile Inspectoratului Național de Investigații care fac referire la minori.

Misiunile Inspectoratului Național de Investigații:

- 1) coordonarea și asigurarea procesului de prevenire, investigare și curmare a infracțiunilor, conform competenței funcționale, pe întreg teritoriul țării;
- 2) acordarea asistenței metodice subdiviziunilor sale și celor de profil din teritoriu, în vederea asigurării executării sarcinilor și atribuțiilor legale;
- 3) controlul și supravegherea activității speciale de investigație desfășurate de către subdiviziunile specializate din cadrul IGP;
- 4) coordonarea și efectuarea analizei operaționale a criminalității;
- 5) investigarea fraudelor economice, conform competențelor stabilite de actele legislative și normative în vigoare;
- 6) investigarea cazurilor de trafic ilicit de droguri, substanțe psihotrope, precursorii și analogii ale acestora;
- 7) investigarea cazurilor de trafic de persoane și a infracțiunilor conexe cu complexitate deosebită;
- 8) investigarea infracțiunilor informatice, a celor comise cu mijloace de plată electronice în domeniul securității informatice și a telecomunicațiilor, a infracțiunilor financiare și contra copiilor, inclusiv pornografia infantilă și acostarea copiilor în scopuri sexuale;
- 9) investigarea infracțiunilor comise de grupări sau organizații criminale;
- 10) asigurarea monitorizării și efectuarea măsurilor speciale de investigații privind respectarea legislației în cadrul desfășurării întrunirilor, al manifestațiilor social-politice, culturale, economice, precum și în masă a cetățenilor, a formațiunilor paramilitare și a bandelor armate pe teritoriul Republicii Moldova, cu identificarea factorilor de risc;
- 11) asigurarea securității participanților la procesul penal în condițiile legii, prin subdiviziunea sa abilitată;
- 12) supravegherea activității de prevenire, curmare, descoperire rapidă a infracțiunilor combaterea cărora ține de competența sa, urmărirea infractorilor care se eschivează de la răspunderea penală, căutarea persoanelor dispărute fără veste, identificarea cadavrelor;
- 13) controlul îndeplinii depline și calitative a măsurilor speciale de investigații referitoare la infracțiunile nedescoperite, exercitarea activității de supraveghere și control operativ asupra cazurilor grave sau a celor cu pericol social sporit, conform procedurii stabilite.

Coordonarea și
asigurarea procesului
de prevenire a
infracțiunilor

**Misiunile
Inspectoratului
Național de
Investigații care
fac referire la
minori:**

Povestea celor trei oameni care construiau o clădire, adaptată după Joan Borysenko

Odată, un om care a văzut trei bărbați așezând cărămidă peste cărămidă la fundația unei noi clădiri, s-a apropiat de primul bărbat și l-a întrebat:

- Ce faci, omule, aici?

Vizibil iritat de întrebare, bărbatul i-a răspuns:

- Ce crezi că fac? Așez cărămidă peste cărămidă!

Apoi, omul s-a dus spre al doilea bărbat și l-a întrebat același lucru.

- Îmi câștig existența..., a răspuns acesta.

Apoi, s-a dus spre al treilea bărbat și i-a repetat întrebarea. Acest bărbat întâi a zâmbit și apoi a spus:

- Construiesc o catedrală!

Ce impresie v-a produs textul ?

La finalul zilei, care dintre acești trei bărbați se simte mai mândru de munca sa, mai împlinit? Din ce cauză?

Ne marchează în vreun fel faptele noastre?

Oamenii cu curaj și caracter le par întotdeauna străinii celorlalți.

(Hermann Hesse)

Subiectul 7. URMĂRIREA PENALĂ

La sfârșitul lecției, elevii vor:

- cunoaște prevederile răspunderii penale, bazându-se pe legislația națională și internațională;
- delimita principalele acțiuni de intervenție în caz de victimă, martor sau bănuț al unei infracțiuni;
- manifesta interes pentru acțiunile necesare urmării penale și profesiei de ofițer de urmărire penală, studiind individual reperele tematice.

Rolul poliției pentru minori

În vederea consolidării dialogului dintre polițist și minori, precum și a creșterii gradului de siguranță în comunitate, polițiștii desfășoară activități orientate spre prevenirea incidentelor neplăcute și spre determinarea celor mici să adopte un comportament civilizat, în orice situație.

De asemenea, se organizează măsuri de prevenire individuală în rândurile minorilor aflați în vizorul poliției, a celor predispuși la comiterea delictelor, din familii vulnerabile, rămași fără îngrijirea unuia sau a ambilor părinți, pentru diminuarea riscului comportamentului antisocial al acestora, prin identificarea alternativelor și aplicarea măsurilor de convingere conform legislației.

În acest sens, polițiștii, în comun cu autoritățile administrației publice locale abilitate cu competențe în domeniul protecției drepturilor copilului, desfășoară razii, astfel încât verifică locurile cel mai des frecventate de minori, printre care instituțiile de agrement (parcuri, subsoluri, construcții abandonate, gări auto și feroviare, săli de internet, cafenele etc.).

Resocializarea minorilor

Resocializarea este un mijloc de control social aplicat în instituții specializate și în grupuri împreună cu unele sancțiuni punitive asupra celor care au încălcat normele și valorile socialmente dezirabile. Resocializarea urmărește reorientarea și remodelarea personalității individului deviant, reeducarea lui în consens cu normele de conduită acceptate de societate.

Rețineți!

Elementele de resocializare includ:

- a) evaluarea personalității și a necesităților;
- b) evaluarea motivației pentru schimbare;
- c) evaluarea riscului de recidivă;
- d) supravegherea;
- e) asistența și consilierea.

Drepturile și obligațiile minorului în calitate de victimă

Conform articolului 58. alin. (10) din Codul de procedură penală, în cazul în care **victimă este un minor** sau o persoană iresponsabilă, **drepturile acesteia sunt exercitate de reprezentanții ei legali** în modul prevăzut de prezentul cod.

Articolul 78. din CPP. Reprezentantul legal al victimei, părții vătămate, bănuțului, învinuțului, inculpatului admis în procesul penal dispune, după caz, de dreptul:

- să cunoască esența bănuțului, învinuțului;
- să fie înștiințat despre citarea persoanei interesele căreia le reprezintă în organul de urmărire penală sau în instanță și să o însoțească acolo;

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

- să dea explicații;
  - să prezinte documente sau alte mijloace de probă, pentru a fi anexate la dosarul penal și cercetate în ședința de judecată;
  - să înainteze cereri;
  - să facă obiecții împotriva acțiunilor organului de urmărire penală și să ceară includerea obiecțiilor sale în procesul-verbal al acțiunii procesuale respective;
  - să ia cunoștință de procesele-verbale ale acțiunilor procesuale la care el sau persoana interesele căreia le reprezintă a participat, să facă obiecții asupra corectitudinii și caracterului complet al proceselor-verbale respective, precum și să ceară completarea lor cu date care, în opinia sa, trebuie menționate;
  - să ia cunoștință de materialele prezentate în instanță de către organul de urmărire penală, pentru confirmarea legalității și temeiniciei ținerii în stare de arest a persoanei interesele căreia le reprezintă;
  - să participe la judecarea cauzei în primă instanță și în apel.
- Reprezentantul legal al victimei, părții vătămate, părții civile, bănuțului, învinutului, inculpatului este obligat:
- să prezinte organului de urmărire penală sau instanței documente ce confirmă imputernicirile sale de reprezentant legal;
  - să se prezinte la citarea organului de urmărire penală sau a instanței;
  - să prezinte, la cererea organului de urmărire penală sau a instanței, obiecte și documente;
  - să se supună dispozițiilor legitime ale reprezentantului organului de urmărire penală și ale președintelui ședinței de judecată;
  - să respecte ordinea stabilită în ședința de judecată.

un părinte, în afara școlii.

Rețineți!

Acțiunile elevului în cazul în care este martor al unei bățai în școală

Prima reacție a unui elev în cazul în care vede o bătaie este să înregistreze întâmplarea cu telefonul mobil. Acțiunea este incorectă și poate duce la implicarea minorului în această încăierare. Corect ar fi ca elevul să sesizeze cât mai urgent un matur – de exemplu, în școală, profesorul, psihologul, directorul sau

Ce facem atunci când suntem victima unei infracțiuni?

- Ne adresăm la poliție.
- Ne străduim să reținem semnalmentele persoanei care ne-a agresat sau ale bunurilor care ne-au fost sustrate.
- În orice situație, păstrăm calmul.
- Ne folosim de drepturile victimei și executăm obligațiile prevăzute de lege.

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

Ce facem atunci când suntem martori la o infracțiune?

- Ne străduim să reținem toate evenimentele care au avut loc.
- Dacă nu suntem citați, ne prezentăm la poliție de sine stătător, pentru a relata cele știute.
- Nu rămânem indiferenți față de ceea ce se întâmplă în jurul nostru.
- Ne folosim de drepturile martorului și executăm obligațiile prevăzute de lege.

Ce facem când am comis o infracțiune?

- Venim la poliție cu un autodenunț care, în anumite cazuri, poate absolve persoana de răspundere penală.
- Nu încercăm să ascundem fapta comisă prin comiterea altor acțiuni ilegale.
- Cooperăm cu poliția.
- Ne folosim de drepturile bănuțului și executăm obligațiile prevăzute de lege.

Direcția Generală Urmărire Penală (DGUP) reprezintă o subdiviziune unică, responsabilă de organizarea și suportul procesual al activității de urmărire penală a tuturor organelor de urmărire penală create în cadrul Inspectoratului General al Poliției. Obiectivele principale ale Direcției Generale Urmărire Penală și ale subdiviziunilor teritoriale sunt cercetarea calitativă, operativă și sub toate aspectele a infracțiunilor, tragerea la răspundere penală a persoanelor vinovate, constatarea și înlăturarea cauzelor și condițiilor ce contribuie la comiterea infracțiunilor, asigurarea la maximum a reparării prejudiciului cauzat prin infracțiune. În acest scop, în cadrul Direcției Generale Urmărire Penală, au fost constituite structuri specializate, și anume:

1. *Direcția exercitare a urmăririi penale pe cazuri excepționale*, formată din Secția urmărire penală a infracțiunilor patrimoniale, Secția urmărire penală pe linia criminalității organizate, care examinează sesizările cu privire la infracțiuni și efectuează nemijlocit urmărirea penală în cauzele pornite pe crimele deosebit și excepțional de grave și cu o rezonanță socială sporită;

2. *Direcția dirijare și control a urmăririi penale*, care efectuează controlul procesual, acordă în permanență ajutor practic și metodic pe toate categoriile de cauze penale aflate în procedura subdiviziunilor de urmărire penală teritoriale și specializate, examinează petițiile cetățenilor, sesizările procurorilor și încheierile instanțelor de judecată privind încălcarea drepturilor participanților la proces, asigură respectarea de către ofițerii de urmărire penală și conducătorii lor a drepturilor, libertăților și demnității persoanelor;

3. *Direcția analiză, planificare și instruire*, care elaborează concepte și politici de îmbunătățire a activității procesuale, analizează practica de urmărire penală, înaintează și implementează măsurile necesare în vederea îmbunătățirii calității urmăririi penale, elaborează instrucțiuni, recomandări metodice și alte dispoziții privind efectuarea corectă a acțiunilor de urmărire penală, inițiază și participă la elaborarea proiectelor de legi, a actelor interdepartamentale, precum și a altor acte normative care se referă la activitatea de urmărire penală, organizează și realizează procesul de perfecționare permanentă a cadrelor de urmărire penală și a conducătorilor acestora, studiază bunele practici din alte state, în scopul implementării acestora în activitatea procesuală.

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ
FIȘA DE LUCRU nr. 1. Analizați imaginea și stabiliți o analogie între polițiști și îngeri.
Scrieți trei argumente.

1. _____
2. _____
3. _____

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

FIȘA DE LUCRU nr. 2. Analizați datele statistice și stabiliți cauzele care influențează situația criminogenă în rândul minorilor din R. Moldova

Conform datelor statistice oferite de Inspectoratul General al Poliției, pe parcursul anului 2020, de către minori și cu participarea acestora au fost săvârșite **606 (664 în anul 2019)** infracțiuni, înregistrându-se o descreștere cu **8,73%** față de perioada analogică a anului 2019.

Astfel, **2,46%** din numărul total al infracțiunilor înregistrate pe teritoriul Republicii Moldova sunt săvârșite de către minori sau cu participarea acestora.

La comiterea infracțiunilor au participat 1137 de persoane (1056 băieți și 81 de fete).

Urmărind dinamica criminalității, atestăm că fenomenul infracțional în rândul minorilor, în Republica Moldova, continuă să se caracterizeze prin infracțiuni ușoare și mai puțin grave, pe parcursul ultimilor **7** ani (2014 în anul 2020), infracționalitatea a cunoscut devieri semnificative, variația fiind marcată de o fluctuație constantă în intervalul **1166-606** infracțiuni, remarcându-se cu scăderea cea mai mare, de **30,9%**, în anul 2017 și cu cea mai mică descreștere, cu **1,09%**, în anul 2014.

Analiza tactică a infracționalității relevă că fenomenul infracțional în rândul minorilor este dominat de infracțiunile mai puțin grave (**893**), urmate de infracțiunile grave (**167**) și ușoare (**64**). Cu o incidență mult mai mică, urmează infracțiunile deosebit de grave (**6**) și excepțional de grave (**7**).

Pe parcursul a 12 luni ale anului 2020, au fost înregistrate **565** de cauze penale (**comparativ cu 514** în perioada analogică a anului 2019), **415** (592 în anul 2019) copii au fost stabiliți ca fiind victime ale infracțiunilor.

Cauze identificate:

FIȘA DE LUCRU nr. 3. Consultați articolele din Codul penal și stabiliți **vârsta și infracțiunile pasibile** de răspundere penală.

Grupul 1. Conform art. 21. din Codul penal al R. Moldova, orice persoană care a împlinit vârsta de 16 ani poate fi subiect al răspunderii penale. Conform legii, minorul este „orice persoană fizică care la data săvârșirii unei infracțiuni sau fapte ilegale nu avea vârsta de 18 ani”. Regula generală, conform Codului penal al R. Moldova, **e că minorul poartă răspundere de la vârsta de 16 ani.** Pentru unele infracțiuni, care au un grad mai înalt de pericolozitate socială, indicate expres în art. 21. alin. 2) din Codul penal, minorii având vârsta cuprinsă **între 14 și 16 ani pot purta răspundere** pentru infracțiunile indicate la: art. 145., 147., 151., 152. alin. (2), art. 164., 166. alin. (2) și (3), art. 171., 172., 175., 186.-188., 189. alin. (2)-(6), art. 190. alin. (2)-(5), art. 192. alin. (2)-(4), art. 1921. alin. (2) și (3), art. 196. alin. (4), art. 197. alin. (2), art. 212. alin. (3), art. 217. alin. (4) lit. b), art. 2171. alin. (3) și alin. (4) lit. b) și d), art. 2173. alin. (3) lit. a) și b), art. 2174., art. 2176. alin. (2), art. 260., 268., 270., 271., art. 275., 280., 281., 283.-286., 287. alin. (2) și (3), art. 288. alin. (2), art. 290. alin. (2), art. 292. alin. (2), 317. alin. (2), art. 342. CP.

Sarcină de lucru: *Identificați patru infracțiuni, la care face referire Codul penal al Republicii Moldova, pentru care minorii având vârsta cuprinsă între 14 și 16 ani pot purta răspundere.*

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

Grupul 2. Minorii sub vârsta de 14 ani nu pot fi trași la răspundere penală, considerându-se că nu au capacitatea deplină de a conștientiza gravitatea faptei comise. Din acest motiv, copiii din categoria dată sunt considerați a fi copii „în dificultate”, iar măsurile care se iau în cazul lor ar trebui să fie exclusiv de competența asistenței sociale. Față de minorii care au comis fapte penale, pot fi aplicate pedepse prevăzute de normele legii penale pentru fiecare infracțiune în parte sau înlocuite cu măsuri de constrângere educative. Totuși, pedepsele penale ar trebui aplicate numai în cazul în care se consideră că măsurile educative nu sunt suficiente pentru corijarea minorului, de aceea comportamentul său trebuie analizat în mod minuțios de către instanța judiciară.

Sarcină de lucru: *Stabiliți care minori se încadrează în categoria „copii în dificultate”, menționând măsurile care se aplică în cazul lor.*

Grupul 3. Codul penal prevede procedura și dreptul de liberare de răspundere penală a persoanei în vârstă de până la 18 ani (aplicată de către procuror la faza urmăririi penale) care a săvârșit pentru prima oară o infracțiune ușoară sau mai puțin gravă, dacă s-a constatat că este posibilă corectarea acesteia fără a fi supusă răspunderii penale (art. 54. CP; art. 483. CPP). Persoanelor liberate de răspundere penală li se pot aplica măsurile de constrângere cu caracter educativ enumerate în art. 104. CPP.

Sarcină de lucru: *Identificați în ce situații și pentru cine Codul penal prevede procedura și dreptul de liberare de răspundere penală.*

Grupul 4. În ceea ce privește aplicarea pedepsei cu închisoare față de minorul subiect al răspunderii penale care la data comiterii infracțiunii nu avea 18 ani, regula este că termenul de detenție se stabilește din maximul pedepsei prevăzute de legea penală pentru infracțiunea săvârșită, redusă la jumătate (art. 70. alin. (3) CP). La stabilirea pedepsei definitive în caz de concurs de infracțiuni, pedeapsa cu închisoare aplicată față de minor nu poate depăși 12 ani și 6 luni, iar în caz de cumul de sentințe – 15 ani (art. 70. alin. (4) CP). Aplicarea detenției pe viață față de minori este interzisă prin lege.

Sarcină de lucru: *Stabiliți în ce condiții se aplică pedeapsa cu închisoare față de minorul subiect al răspunderii penale.*

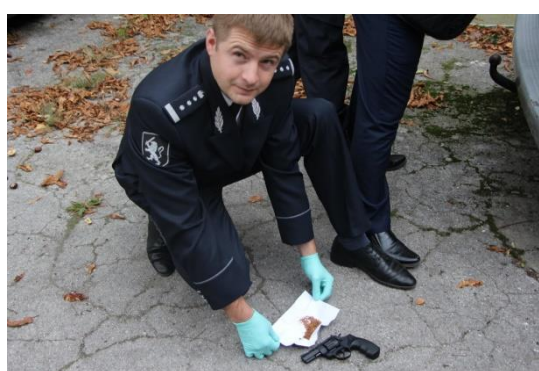

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

FIȘA DE LUCRU nr. 4. Identificați numele acestor ofițeri de urmărire penală (detectivi), scriindu-le sub fiecare imagine.

FIȘA DE LUCRU nr. 5. Identificați principalele activități ale ofițerilor de urmărire penală, conform imaginilor: **ridicarea de obiecte, percheziția, percheziția corporală, verificarea informațiilor la fața locului.**

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

FIȘA DE LUCRU nr. 6. Consultați din rubrica *Informații* principalele acțiuni de intervenție și completați tabelul *Știu/Vreau să știu/Am învățat*.

Rolul minorului în urmărirea penală	Știu	Vreau să știu	Am învățat
Victimă			
Martor			
Bănuț			

Un om informat este un om puternic! (John Davison Rockefeller)

Subiectul 8. EXPERTIZA CRIMINALISTICĂ

La sfârșitul lecției, elevii:

- vor stabili elementele unei expertize criminalistice prin prisma cunoștințelor acumulate la lecțiile de biologie, chimie, fizică;
- vor argumenta importanța probelor în soluționarea cauzei penale;
- vor conștientiza necesitatea atitudinii civice în descoperirea infracțiunilor și păstrarea probelor.

Copilul de astăzi, inclusiv cel delincvent, este adultul de mâine.

Centrul tehnico-criminalistic și expertize judiciare – subdiviziune specializată a Poliției, care are misiunea de a efectua expertize judiciare pentru transferarea corpurilor delictate ridicate de la fața locului într-un pilon de bază probantă a urmăririi penale, suportul unui act de justiție obiectiv, corect și imparțial. Centrul este dotat cu utilaje și tehnică modernă, efectuează anual circa 10000 de examinări în peste 35 de domenii ale expertizei judiciare, este acreditat conform standardelor internaționale.

Centrul tehnico-criminalistic și expertize judiciare este prezent pe întreg teritoriul țării și are următoarele atribuții:

- 1) efectuează expertize judiciare, extrajudiciare în domeniul criminalistic: dactiloscopice, trasologice, ale armelor albe, grafoscopice, tehnice ale documentelor, de portret, balistice, fono și ale videogramelor și tehnico-explozive;
- 2) efectuează expertize judiciare și extrajudiciare în domeniul chimico-criminalistic ale materialelor și substanțelor: examinarea drogurilor și a precursorilor, examinarea semnelor de marcaj al metalelor și al aliajelor, a produselor petroliere, a substanțelor chimice speciale, a produselor petroliere și a lubrifianților, a metalelor, a aliajelor și a articolelor fabricate din ele, a lacurilor, a vopselelor și a acoperirilor de vopsea, a fibrelor; a sticlei, a ceramicii, examinarea materialelor polimerice și a cauciucurilor, examinarea lichidelor ce conțin alcool, examinarea materialelor, examinarea urmelor secundare ale tragerii și a produselor împușcării, examinarea substanțelor explozive, a produselor și a urmelor de explozii, examinarea inscripțiilor de marcare și expertiza genetică;
- 3) efectuează expertize judiciare și extrajudiciare în domeniile economico-ingineresc (economico-financiară, auto merceologică, în domeniul construcțiilor), tehnico-ingineresc (autotehnică, a aparatelor și a instalațiilor, a mijloacelor și a tehnologiilor informaționale, a dispozitivelor radioelectronice);
- 4) efectuează cercetarea la fața locului în cazul infracțiunilor și al evenimentelor date în competența Poliției;
- 5) asigură efectuarea testărilor la detectorul comportamentului simulat (poligraf).

În expunerea situațiilor complexe în care sunt săvârșite faptele, un rol deosebit de important îi revine martorului, declarațiile căruia devin indicatori relevanți referitori la elementul material al

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

infracțiunii, la locul și timpul comiterii faptei, precum și la aspecte legate de latura subiectivă a infracțiunii.

Rețineți!

Dacă ați devenit martorul unei infracțiuni:

- alertați imediat serviciile competente la numărul 112 ori prin orice metodă posibilă (Viber, WhatsApp etc.);
- atrageți atenția și solicitați ajutorul trecătorilor;
- până la sosirea poliției/ambulanței, nu atingeți, nu schimbați locul și nu distrugeți obiectele/urmele din zona infracțiunii;
- dacă aveți un dispozitiv de fixare (cameră video, telefon cu cameră foto, aparat de fotografiat), fixați zona respectivă și starea obiectelor aflate în ea;
- asigurați, după posibilitate, paza zonei infracțiunii, pentru a nu admite accesul persoanelor;
- la sosirea poliției, povestiți cele observate și predați înregistrările foto/video poliștilui.

Cybercrimele – interceptarea ilegală a unei transmisii de date, perturbarea funcționării sistemului informatic, falsul informatic, fraudă informatică etc. Urmele lăsate de utilizatori atunci când interacționează în medii digitale și utilizează dispozitive digitale sunt cercetate folosind metodele și tacticile speciale de identificare și investigare a crimelor informatice săvârșite cu utilizarea tehnologiilor informaționale. Aceste urme pot fi *pasive*, când sunt colectate de terți, fără cunoștința utilizatorului (de exemplu: ora și ziua vizitei unui site specific), și *active*, când utilizatorul, în

mod voit, lasă în urma sa informații, de exemplu, informațiile publicate pe site-uri de socializare. În ambele cazuri, urmele pot fi restabilite și ridicate cu ajutorul programelor și softurilor specializate într-un mod simplu, rapid și precis, cu o justificare științifică completă pentru acțiunile întreprinse.

Urmele biologice – constituite din celule nucleate, sunt esențiale pentru determinarea profilului genetic. De regulă, la descoperirea, fixarea, conservarea, ridicarea și transportarea urmelor biologice și AND se impun precauții suplimentare, pentru a nu fi contaminate și distruse.

Ridicarea urmelor biologice se face, de obicei, cu obiectul purtător de urmă, deoarece, de multe ori, aceste urme sunt găsite într-un volum mic. În cazul în care ridicarea cu obiectul purtător sau o parte din el nu este posibilă, se va purcede la ridicarea urmelor în stare lichidă prin metoda absorbției cu tifon steril. Urmele de stare solidă se vor ridica prin răzuire sau transfer. Probele biologice care fac parte din această categorie sunt: sânge lichid sau depus pe suporturi în stare uscată, diverse secreții biologice umane (salivă, urină, materii fecale, spermă), țesuturi biologice moi, fire de păr cu foliculi, țesuturi dure (os, dinți), celule nucleate (epiteliale) transferate pe obiecte (prin frecare, atingere etc.), microurme biologice constituite din celule nucleate etc.

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

FIȘA DE LUCRU nr. 1. Uniți termenii cu definițiile lor (prin săgeți, linii):

Termeni	Definiții
Expertiză	– activitatea de cercetare a unor împrejurări de fapt, necesare stabilirii adevărului obiectiv în cauza supusă soluționării de către un expert, prin cunoștințe specifice fiecărei specialități, activitate desfășurată la cererea organului judiciar în situația în care acesta nu poate singur să lămurească respectiva împrejurare de fapt.
Cercetare la fața locului	– valiză, geantă sau cutie special amenajată, în care se țin aparate, instrumente, alte obiecte și substanțe de primă necesitate folosite în exercitarea atribuțiilor tehnico-criminalistice la fața locului și în alte împrejurări care implică participarea criminalistului.
Trusă criminalistică	– elemente de fapt, dobândite în modul prevăzut de Codul de procedură penală, ce servesc la constatarea împrejurărilor care au importanță pentru justa soluționare a cauzei penale.

FIȘA DE LUCRU nr. 2. Studiați regulile de bază de cercetare a locului faptei pe diferite genuri de infracțiuni.

1) Reguli tactice generale:

- cercetarea la fața locului se efectuează cu maximă urgență, complet și detaliat, obiectiv și conștiincios, sub toate aspectele;
- nelimitarea anticipată, în timp, a duratei cercetării la fața locului;
- asigurarea caracterului organizat al executării sarcinilor de către membrii echipei de cercetare;
- utilizarea echipamentului criminalistic în raport cu natura și particularitățile locului săvârșirii infracțiunii;
- consemnarea în cursul efectuării cercetării la fața locului a tuturor constatărilor făcute, a datelor și a celorlalte elemente ce prezintă interes în cauză.

2) Reguli tactice specifice:

- acordarea primului ajutor pentru salvarea vieții victimelor;
- luarea tuturor măsurilor necesare pentru înlăturarea pericolelor iminente (deconectarea energiei, gazelor, apei etc.);
- asigurarea pazei locului săvârșirii infracțiunii (blocarea accesului în zonă);
- protejarea obiectelor și conservarea urmelor din locul săvârșirii infracțiunii (pentru evitarea unei posibile acțiuni distructive).

3) Reguli privind faza statică a cercetării la fața locului:

- orientarea de ansamblu a locului săvârșirii infracțiunii și fixarea criminalistică generală a acestuia prin fotografie, film, schiță;
- stabilirea și marcarea drumului de acces în locul săvârșirii infracțiunii;
- examinarea cu prioritate a urmelor și obiectelor care prezintă un pericol iminent de modificare sau dispariție;
- descoperirea și fixarea prin fotografie/film a poziției obiectelor corp delict și a urmelor;
- interpretarea evenimentului produs în raport cu urmele depistate.

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

4) Reguli privind faza dinamică a cercetării la fața locului:

- examinarea amănunțită și fixarea criminalistică a caracteristicilor și detaliilor individuale proprii fiecărui obiect și fiecărei urme;
- ridicarea și ambalarea obiectelor corp delict și a urmelor;
- trimiterea urgentă a urmelor și obiectelor ridicate la examinarea criminalistică și verificarea acestora după cartotecă, pentru identificarea persoanei sau obiectului care le-a creat.

5) Reguli privind fixarea rezultatelor cercetării la fața locului:

- redactarea imediată a procesului-verbal de cercetare la fața locului;
- întocmirea planșelor cu fotografiile judiciare cu aspecte și urme de la fața locului;
- întocmirea schițelor și desenelor.

FIȘA DE LUCRU nr. 3. Stabiliți cu ce material se ridică urmele de pe diferite obiecte – ceramică, sticlă, lemn, metal, plastic, piele, hârtie, sol –, analizând informația și completând tabelul alăturat cu bife.

Material, obiecte	Peliculă adezivă	Praf negru	Ghips	Praf fluorescent	Tampoane din tifon	Praf magnetic	Praf alb
Ceramică							
Sticlă							
Lemn							
Metal							
Hârtie							
Plastic							
Piele							
Sol							

Metoda prăfuirii este ideală pentru lemn, metal, masă plastică, sticlă, plasticul laminat și teracotă.

Este mai puțin eficientă în cazul hârtiei, cartonului și pieii. Prafurile diferă după culoare, gradul de aderență, proprietățile magnetice și fotografice. Cele mai răspândite culori sunt albă, neagră, sură, roșie, argintie (de culoarea aluminiului) și aurie. Este potrivit a alege culoarea prafului în contrast cu cea a suprafeței. De exemplu, prafurile gri sau albe vor releva mai bine urmele de pe obiectele de culoare întunecată, iar praful negru – de pe cele mai deschise. În situația unor obiecte multicolore (cum ar fi coperta unei reviste sau pachetul de țigări), se aplică **prafurile fluorescente**. La expunerea în lumină ultravioletă a obiectului, praful va produce luminiscentă, iar urma va fi clar evidențiată, indiferent de culoarea suportului. În cazul materialelor poroase, precum articole din piele, suprafețele de lemn neprelucrate, hârtie sau carton, se dă întâietate tehnicii care presupune folosirea **prafurilor magnetice**, în rezultatul căreia particulele fine de fier sunt aplicate pe suprafața obiectului prin folosirea unei pensule magnetice. Când praful trebuie aplicat pe o zonă extinsă, se folosește o pensulă de dimensiuni mari, precum cea confecționată din pene de struț. Din moment ce urma este localizată, se folosește o perie mai mică, mai ușor de manevrat. Înainte de a folosi orice perie, este necesar ca aceasta să

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

fie scuturată până când toate firele se separă și devin pufoase.

Ridicarea urmei implică folosirea unui material adeziv, în scopul transferării amprente de pe suprafața obiectului. Materialele folosite cel mai frecvent în acest sens sunt: peliculele dactiloscopice, materiale polimerice, benzile adezive din celofan. Banda adezivă trebuie să fie de înaltă calitate, transparentă (și nu lucioasă sau mată). Banda este rulată câte puțin, fiind pliată deasupra, pentru a permite manipularea ulterioară. Este important ca cel care ridică urma să nu lase propriile amprente pe banda

adezivă respectivă. Banda va fi desfășurată așa încât partea ei descoperită să fie relativ întinsă, acoperind urma și depășind cu

aproximativ un inch (2,54 cm) suprafața acesteia. O atenție deosebită se va acorda pentru a nu admite bule de aer sub peliculă, întrucât acestea distrug valoarea identificatoare a amprente. Pelicula (banda adezivă) se apasă ușor, pentru a asigura fixarea corespunzătoare, după care este ușor și uniform ridicată de pe suprafața obiectului purtător de urmă. Apoi, se va aplica rapid pelicula (banda) pe un suport de protecție, pe un cartonaș sau pe o bucată de hârtie.

Rețineți!

În afară de prăfuire, există și alte metode care se aplică în scopul ridicării urmelor.

Evidențierea cu vapori de iod este un procedeu de relevare a urmelor papilare, lăsate pe hârtie și pe pereți. Procedeu constă în trecerea unui curent de aer purtător de iod peste locul unde se presupune că se găsește urma papilară. Vaporii de iod sublimază grăsimile din urma papilară, colorând-o în brun. Urma trebuie fotografiată, pentru că după aproximativ 10 minute dispare, sau poate fi fixată cu un strat fin de dextrină.

FIȘA DE LUCRU nr. 4. Atribuiți urmele caracteristicilor corespunzătoare din tabelul alăturat.

Urmele formate în zăpadă

Urmele formate în nisip

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

Se ridică cu ghips, însă, datorită fragilității, înainte de turnarea ghipsului, se procedează la întărirea lor prin pulverizarea unui strat subțire de fixator (de exemplu, lac de păr fixativ) care se usucă, pentru a forma o peliculă.	Pot fi ridicate identic cu cele formate în nisip, însă este necesar a proteja urma prin pulverizare cu spray fixativ cu ceară. Există și alte modalități de fixare a acestor categorii de urme.

FIȘA DE LUCRU nr. 5. Identificați tipul urmei și stabiliți ce informații ar trebui să ofere martorii.

	
Tipul urmei	
Informații oferite de martori	

FIȘA DE AUTOEVALUARE

Notați, în timpul lecțiilor, întrebările/observațiile/produsele pe care ați dori să le împărtășiți cu alte persoane, pentru a obține opiniile și răspunsurile lor la subiect.

Scrie tot ce vrei să le comunicî colegilor, profesorului și polițistului.

? coleg	? profesor	? polițist

Unitatea de învățare 2. SANCTIUNI ȘI APLICAREA LOR

Subiectul 1. SISTEMUL DE DREPTURI ȘI RESPONSABILITĂȚI

La sfârșitul lecției, elevii vor:

- identifica drepturile și obligațiunile unui cetățean, bazându-se pe legislație;
- explica în ce mod fiecare cetățean beneficiază de un drept, în baza observațiilor cotidiene;
- determina responsabilitățile pentru anumite drepturi;
- argumenta relația dintre drepturi și responsabilități.

Drepturile omului se referă, pe de o parte, la dezvoltarea ființelor umane, elucidând cum sunt acestea capabile să își realizeze întregul lor potențial în relațiile cu concetățenii lor. Pe de altă parte, drepturile omului definesc responsabilitățile statului-națiune față de indivizi. Documente importante referitoare la drepturile omului sunt: Declarația Universală a Drepturilor Omului, Convenția Europeană a Drepturilor Omului și Convenția privind Drepturile Copilului. În mod tradițional, drepturile omului au fost împărțite în categorii: civile, politice, sociale, economice și culturale. Drepturile omului au trei elemente: titularul de drepturi, conținutul dreptului (ceea ce titularul are dreptul de a pretinde) și persoana responsabilă (persoana sau instituția care trebuie să răspundă la solicitare).

Responsabilitățile sunt o consecință logică a drepturilor omului. În scopul de a fi protejat, fiecare drept implică responsabilități corespunzătoare atât pentru cetățeni, cât și pentru stat. Fiecare individ are datoria morală de a nu încălca demnitatea personală a altei persoane. Guvernele, prin aderarea la acordurile internaționale și obligate prin constituțiile lor proprii, au nu doar o obligație morală, ci și o obligație legală.

Un drept al omului nu va fi niciodată respectat, dacă nici un individ sau nici o autoritate nu-și asumă răspunderea pentru realizarea lui. Deși guvernele sunt principalii responsabili în acest caz, există o nevoie considerabilă ca alte organisme și indivizi să promoveze și să protejeze drepturile omului. Fiecare individ are răspunderea morală de a contribui la o cultură în care valorile referitoare la drepturile omului inspiră comportamentul nostru în viața de zi cu zi. (*A trăi în democrație*, Consiliul Europei, vol. III)

Rețineți!

Baza juridică: **Legea nr. 338/1994 prevede drepturile și obligațiunile copilului.**

Statul garantează fiecărui copil dreptul la un nivel de viață adecvat dezvoltării sale fizice, intelectuale, spirituale și sociale. Statul întreprinde acțiuni în vederea acordării de ajutor părinților, precum și altor persoane responsabile de educația și dezvoltarea copiilor. **Drepturile** de care beneficiază copiii, conform legii menționate mai sus, sunt:

- dreptul la viață;
- dreptul la dezvoltarea capacităților intelectuale;
- dreptul la un nume și la o cetățenie;
- dreptul la învățătură;
- dreptul la inviolabilitatea persoanei, la protecție împotriva violenței fizice și psihice;
- dreptul la muncă;
- dreptul la odihnă;
- dreptul la apărarea demnității și onoarei;
- dreptul la asociere în organizații obștești.
- dreptul la libertatea gândirii și conștiinței;

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

Dreptul la nume: Orice copil are, prin naștere, dreptul la un nume, dreptul de a dobândi o cetățenie și de a fi îngrijit de părinții săi.

Dreptul la familie: Fiecare copil are dreptul să locuiască în familie, să-și cunoască părinții, să beneficieze de grija lor, să coabiteze cu aceștia.

Dreptul la viață: Dreptul la viață este inerent persoanei umane. Acest drept trebuie ocrotit prin lege. Nimeni nu poate fi privat de viață sa în mod arbitrar.

Dreptul la libera exprimare: Orice copil are dreptul să își exprime liber opiniile și să primească și să difuzeze informații prin media. Fiecare copil are și responsabilitatea de a-și exprima opinii într-un mod în care să respecte drepturile celorlalți.

Dreptul de a fi protejat: Pentru o dezvoltare sănătoasă a copilului, este important ca acesta nu numai să fie protejat, ci și să se simtă valoros și să aibă șansa de a învăța cum să-și formeze o părere, să aibă încredere să-și exprime opiniile și, mai presus de toate, să fie luat în serios.

Obligațiile copilului: Copilul este obligat să conștientizeze și să respecte ordinea publică și normele de conviețuire, să prețuiască atât tradițiile și valorile culturale naționale, cât și cele general-umane, să acumuleze cunoștințe și să se pregătească pentru o activitate utilă, să manifeste o atitudine grijulie față de părinți, mediul ambiant, proprietatea publică și privată.

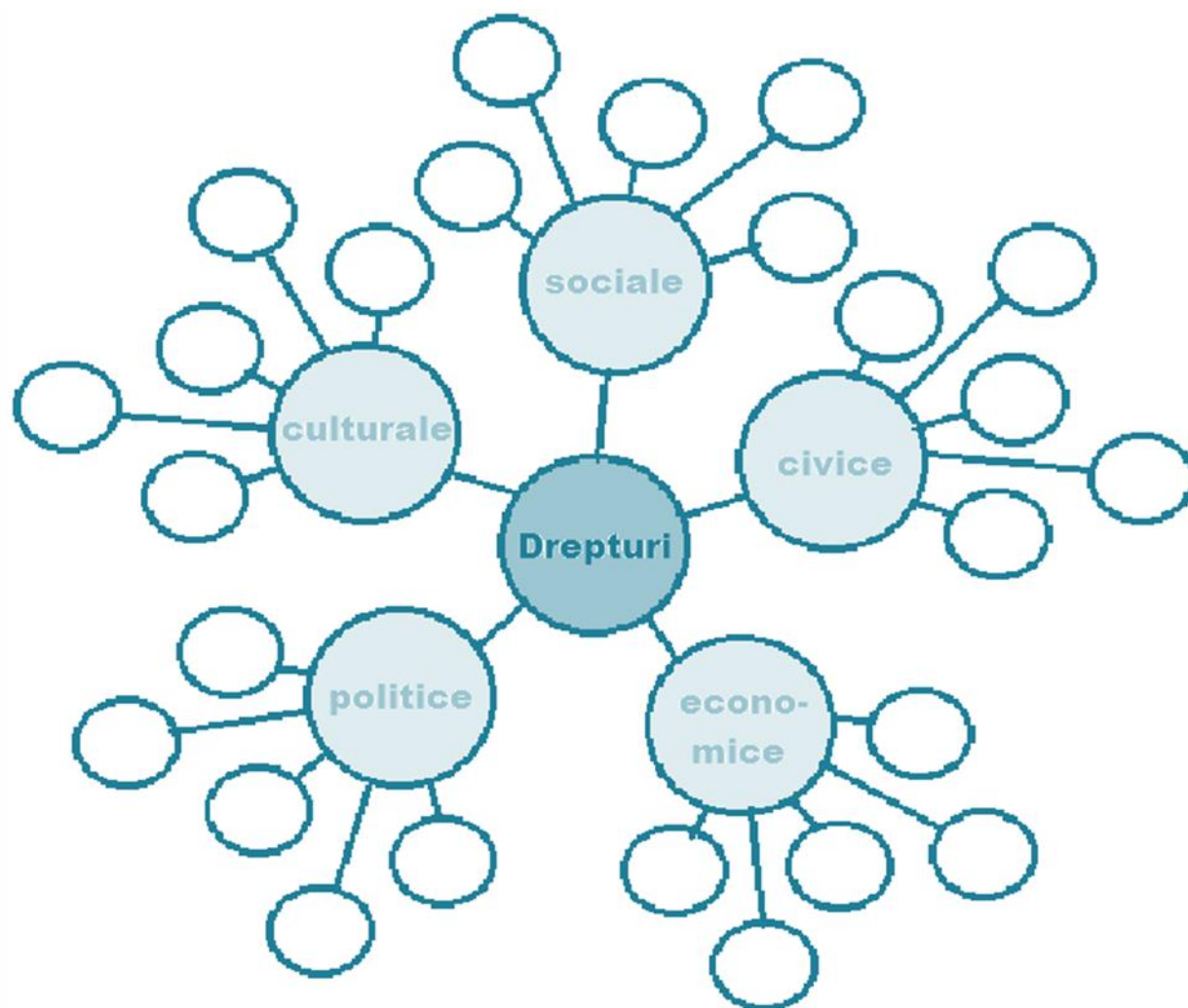
FIȘA DE LUCRU nr. 1. Lista drepturilor omului (pentru completarea ciorchinelor)

Aceasta este o listă a drepturilor omului, prezentă în Declarația Universală a Drepturilor Omului (UDHR), în Convenția Internațională cu privire la Drepturile Civile și Politice (ICCPR), în Convenția Internațională cu privire la Drepturile Economice, Sociale și Culturale, în Convenția Europeană a Drepturilor Omului (ECHR) și în Carta Socială Europeană revizuită (ESC):

1. Dreptul la viață
2. Fără tortură
3. Fără sclavie
4. Dreptul la libertate și securitate
5. Dreptul la un proces corect
6. Dreptul la reparație eficientă în caz de încălcare a drepturilor
7. Fără discriminare; drept la egalitate
8. Dreptul de a fi recunoscut ca persoană; dreptul la naționalitate
9. Dreptul la intimitate și viața de familie
10. Dreptul la căsătorie
11. Dreptul la proprietate personală
12. Dreptul la circulația persoanelor
13. Dreptul la azil
14. Libertatea de gândire, conștiință și religioasă
15. Libertatea de expresie
16. Libertatea de adunare și asociere
17. Dreptul la mâncare, băutură și adăpost
18. Dreptul la îngrijire medicală
19. Dreptul la educație
20. Dreptul la angajare
21. Dreptul la odihnă și timp liber
22. Dreptul la protecție socială
23. Dreptul la participare politică
24. Dreptul de a participa la viața culturală
25. Interzicerea distrugerii drepturilor omului
26. Dreptul la ordine socială, care recunoaște drepturile omului
27. Responsabilitățile și îndatoririle individului.

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

FIȘA DE LUCRU nr. 2. Repartizați drepturile omului din lista propusă în Fișa nr. 2.1. în categorii: sociale, civice, economice, politice, culturale.

FIȘA DE LUCRU nr. 3. „Drepturi și responsabilități”. Examinați dreptul indicat în tabel și completați obligațiile corespunzătoare ale statului/instituțiilor, dar și responsabilitățile individuale/ale copilului.

Drept al omului	Responsabilitatea individului	Responsabilitatea autorității
Dreptul la nume		
Dreptul la familie		
Dreptul la viață		
Dreptul la libera exprimare		
Dreptul de a fi protejat		

La sfârșitul lecției, elevii vor:

- recunoaște rolul poliției, al procuraturii și al instanțelor de judecată în protecția minorilor și a drepturilor lor;
- înțelege ierarhia autorităților care trebuie abordate în cazul în care drepturile copiilor sau ale altora au fost încălcate;
- redacta adresări/petiții în adresa instituțiilor competente pentru soluționarea cazurilor de încălcare a drepturilor omului;
- dezvolta încredere în instituțiile de aplicare a legii naționale și internaționale.

Relațiile dintre poliție și alte instituții

Poliția colaborează cu toate instituțiile statului, întru prevenirea și descoperirea faptelor ilegale.

Procurorul și instanța de judecată privind protecția minorilor aflați în conflict cu legea. Copilul poate fi eliberat de răspundere penală, dacă a săvârșit pentru prima oară o infracțiune ușoară sau mai puțin gravă și dacă s-a constatat că este posibilă corectarea lui fără a fi supus răspunderii penale. Pentru a determina dacă este posibilă corectarea copilului fără a fi supus răspunderii penale, instanța de judecată analizează referatul prezentențial, ascultă părinții adolescentului, profesorii, asistentul social din comunitate și alte persoane care ar putea comunica informații relevante cu referire la conduita copilului, modul lui de interacțiune socială etc. Totodată, instanța de judecată poate dispune efectuarea unei anchete sociale care să reflecte condițiile locative și de educare a copilului.

Rețineți!

Măsuri speciale de investigații:

1) cu autorizarea conducătorului subdiviziunii specializate:

- a) chestionarea;
- b) culegerea informației despre persoane și fapte;
- c) identificarea persoanei;

2) cu autorizarea judecătorului de instrucție, la demersul procurorului:

- a) cercetarea domiciliului și/sau instalarea în el a aparatelor ce asigură supravegherea și înregistrarea audio și video, a celor de fotografiat și de filmat;
- b) supravegherea domiciliului prin utilizarea mijloacelor tehnice ce asigură înregistrarea;
- c) interceptarea și înregistrarea comunicărilor și a imaginilor;
- d) reținerea, cercetarea, predarea, percheziționarea sau ridicarea trimiterilor poștale;
- e) monitorizarea conexiunilor comunicațiilor telegrafice și electronice;
- f) monitorizarea sau controlul tranzacțiilor financiare și accesul la informația financiară;
- g) documentarea cu ajutorul metodelor și al mijloacelor tehnice, precum și localizarea sau urmărirea prin sistem de poziționare globală (GPS) ori prin alte mijloace tehnice;
- h) colectarea informației de la furnizorii de servicii de comunicații electronice;

3) cu autorizarea procurorului:

- a) identificarea abonatului, a proprietarului sau a utilizatorului unui sistem de comunicații electronice ori al unui punct de acces la un sistem informatic;
- b) urmărirea vizuală;
- c) controlul transmișiei banilor sau a altor valori materiale extorcate;
- d) investigația sub acoperire;
- e) supravegherea transfrontalieră;
- f) livrarea controlată;
- g) colectarea mostrelor pentru cercetarea comparată;
- h) cercetarea obiectelor și a documentelor;
- i) achiziția de control.

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

FIȘA DE LUCRU nr. 1. Studiați informația cu referire la instituțiile de drept și realizați sarcina din

Fișa de lucru nr. 2.

Grupul nr. 1. Poliția este o instituție publică specializată a statului, în subordinea Ministerului Afacerilor Interne, care are misiunea de a apăra drepturile și libertățile fundamentale ale persoanei prin activități de menținere, asigurare și restabilire a ordinii și securității publice, de prevenire, investigare și de descoperire a infracțiunilor și contravențiilor.

Serviciile *Siguranță copii* din cadrul subdiviziunilor de poliție teritoriale ale Inspectoratului General al Poliției al MAI desfășoară activități în domeniul prevenirii și combaterii fenomenului infracțional în mediul copiilor, prin prisma realizării prevederilor legislației, a planurilor și a programelor naționale care au drept scop asigurarea protecției copilului și reducerii riscului de victimizare a acestora.

Grupul nr. 2. *Procuratura* este o instituție publică autonomă în cadrul autorității judecătorești, care, în procedurile penale și în alte proceduri prevăzute de lege, contribuie la respectarea ordinii de drept, efectuarea justiției, apărarea drepturilor și a intereselor legitime ale persoanei și ale societății.

Procuratura îndeplinește următoarele funcții: conduce și exercită urmărirea penală și reprezintă învinuirea în instanța de judecată, controlează activitatea organelor de urmărire penală în cadrul procesului penal, efectuează controlul asupra respectării legislației privind activitatea specială de investigații etc. După acumularea tuturor probelor, procurorul reprezintă învinuirea în instanța de judecată.

Procurorul exercită urmărirea penală în cazurile infracțiunilor săvârșite de minori, dacă acestea sunt deosebit de grave și excepțional de grave.

În condițiile prevederilor art. 13. din Legea cu privire la Procuratură nr. 3/2016 și ale Codului de procedură penală, activitatea procurorului poate fi supusă controlului din partea procurorului ierarhic superior și a instanței judecătorești.

Măsuri speciale de investigații cu autorizarea procurorului:

- a) identificarea abonatului, proprietarului sau a utilizatorului unui sistem de comunicații electronice ori al unui punct de acces la un sistem informatic;
- b) urmărirea vizuală;
- c) controlul transiterii banilor sau a altor valori materiale extorcate;
- d) investigația sub acoperire;
- e) supravegherea transfrontalieră;
- f) livrarea controlată;
- g) colectarea mostrelor pentru cercetarea comparată;
- h) cercetarea obiectelor și a documentelor;
- i) achiziția de control.

Grupul nr. 3. În Republica Moldova, justiția se îndeplinește prin *Curtea Supremă de Justiție*, care asigură aplicarea corectă și unitară a legilor de către toate instanțele judecătorești din țară. Judecătorii examinează toate cauzele și cererile, în afară de cele date prin lege în competența altor instanțe. Curțile de Apel judecă cererile și cauzele date prin lege în competența lor, soluționează conflictele de competență apărute între judecătorii din circumscripția lor, generalizează practica judiciară etc. Curtea Supremă de Justiție este instanța judecătorească supremă care asigură aplicarea corectă și unitară a legilor de către toate instanțele judecătorești din Republica Moldova.

Măsuri speciale de investigații cu autorizarea judecătorului de instrucție, la demersul procurorului:

- a) cercetarea domiciliului și/sau instalarea în el a aparatelor ce asigură supravegherea și înregistrarea audio și video, a celor de fotografiat și de filmat;
- b) supravegherea domiciliului prin utilizarea mijloacelor tehnice ce asigură înregistrarea;
- c) interceptarea și înregistrarea comunicărilor și imaginilor;

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

- d) reținerea, cercetarea, predarea, percheziționarea sau ridicarea trimiterilor poștale;
- e) monitorizarea conexiunilor comunicațiilor telegrafice și electronice;
- f) monitorizarea sau controlul tranzacțiilor financiare și accesul la informația financiară;
- g) documentarea cu ajutorul metodelor și mijloacelor tehnice, precum și localizarea sau urmărirea prin sistem de poziționare globală (GPS) ori prin alte mijloace tehnice;
- h) colectarea informației de la furnizorii de servicii de comunicații electronice.

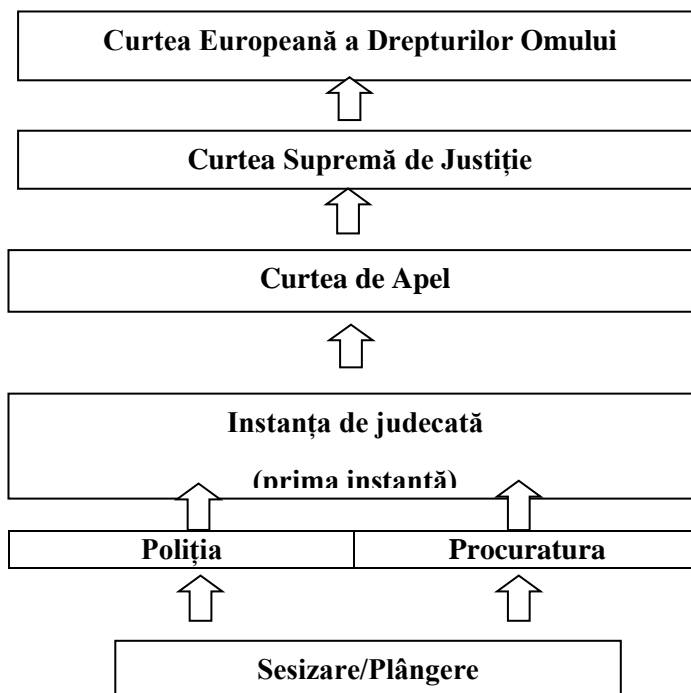
Grupul nr. 4. După ce sunt parcurse toate etapele de înfăptuire a justiției în Republica Moldova, cetățenii se pot adresa la Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CEDO), care a fost creată pentru sistematizarea procedurii plângerilor în materia drepturilor omului provenite din statele membre ale Consiliului Europei. Misiunea Curții este să vegheze la respectarea prevederilor Convenției Europene a Drepturilor Omului și a Protocoalelor suplimentare de către statele semnatare.

FIȘA DE LUCRU nr. 2. Analizați informația din Fișa de lucru nr. 1. și răspundeți la întrebările din tabelul alăturat.

Instituția	Întrebări	Răspunsuri
Poliția/Inspectoratul General de Poliție	<ul style="list-style-type: none"> - Care este rolul poliției în protejarea copiilor aflați în conflict cu legea? - Ce fel de relație are această instituție cu alte instituții? - Care sunt așteptările cetățenilor de la această instituție?	
Procuratura	<ul style="list-style-type: none"> - Care este rolul instanței și al procurorului, atunci când este vorba de protecția minorilor aflați în conflict cu legea? - Ce măsuri pot fi autorizate de instanță? Dar de procuror, fără implicarea instanței? - Care este scopul instanței Procuraturii?	
Curtea Supremă de Justiție	<ul style="list-style-type: none"> - Care este rolul CSJ pentru drepturile omului? - Când putem apela la CSJ? - Este necesară existența acestei instanțe? Din ce cauză?	
Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CEDO)	<ul style="list-style-type: none"> - Care este rolul CEDO pentru drepturile omului? - Când putem apela la CEDO? - Este necesară existența acestei instanțe? Din ce cauză?	

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

Piramida organelor de drept din Republica Moldova, până la CEDO

Notă: Pe tot parcursul căii, de la sesizare până la ultima instanță, minorii sunt asistați obligatoriu de un părinte (înfietor, tutore, curator sau de un reprezentant al autorităților tutelare), de un apărător (avocat), de un pedagog sau psiholog.

Convenția pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, cunoscută și cu denumirea de **Convenția Europeană a Drepturilor Omului**, este un catalog al drepturilor fundamentale, elaborat de Consiliul Europei, semnat la 4 noiembrie 1950 la Roma și intrat în vigoare la 3 septembrie 1953. Convenția a fost ratificată de cvasi-totalitatea statelor membre ale Consiliului Europei, este una dintre construcțiile cele mai noi ale sistemului instituțional internațional.

Convenția și protocoalele sale adiționale apără mai multe drepturi și libertăți fundamentale ce au ca titulari persoane fizice, privite individual, sau diverse entități sociale, cu excepția oricăror structuri statale.

Trăiește-ți viața ca și cum fiecare faptă a ta ar deveni lege universală.

(Immanuel Kant)

Subiectul 3. SANCTIUNI ÎN CAZUL CONTRAVENȚIILOR. ASPECTE DIN CODUL CONTRAVENȚIONAL

La sfârșitul lecției, elevii vor:

- identifica premisele și cauzele contravențiilor;
- analiza diferite perspective asupra dreptății;
- interpreta consecințele infracțiunilor săvârșite de minori și sancțiunile aplicate;
- aprecia funcția și importanța cadrelor instituționale (legi, coduri, reguli etc.) pentru siguranța societății.

Scopul **legii contravenționale** constă în apărarea drepturilor și libertăților legitime ale persoanei, apărarea proprietății, a ordinii publice, a altor valori ocrotite de lege, în soluționarea cauzelor contravenționale, precum și în prevenirea săvârșirii de noi contravenții.

Nimeni nu poate fi declarat vinovat de săvârșirea unei contravenții, nici supus sancțiunii contravenționale decât în conformitate cu legea contravențională.

Legea contravențională nu urmărește cauzarea de suferințe fizice sau lezarea demnității omului. Nimeni nu poate fi supus torturii, nici unor pedepse sau tratamente crude, inumane ori degradante. La aplicarea legii contravenționale, se ține cont de caracterul și de gradul prejudiciabil al contravenției, de persoana făptuitorului și de circumstanțele atenuante ori agravante. Este supusă răspunderii contravenționale numai persoana care a săvârșit cu intenție sau din imprudență o faptă prevăzută de legea contravențională.

Rețineți!

Conform Codului contravențional al Republicii Moldova, este pasibilă de răspundere contravențională persoana fizică responsabilă care, în momentul săvârșirii contravenției, are împlinită vârsta de 18 ani. Persoana fizică cu vârsta cuprinsă între 16 și 18 ani este pasibilă de răspundere contravențională pentru:

- injurie;
- vătămarea integrității corporale;
- cultivarea ilegală a plantelor ce conțin droguri, precursori și analogi ai acestora și fabricarea etnobotanicilor;
- aducerea minorului la starea de ebrietate produsă de alcool sau de alte substanțe;
- practicarea prostituției;
- consumul băuturilor alcoolice în locuri în care acestea sunt interzise;
- distrugerea sau deteriorarea intenționată a bunurilor străine;
- sustragerea în proporții mici din avutul proprietarului;
- încălcarea regulilor de conduită de către pasagerii și conducătorii vehiculelor;
- călătoria fără bilet de călătorie;
- contravențiile în domeniul circulației rutiere;
- nesubordonarea cu rea-voință dispoziției sau cererii legitime a colaboratorului organelor de ocrotire a normelor de drept;
- chemarea intenționat falsă a serviciilor specializate;
- ultragierea militarului;
- ultragierea colaboratorului organelor de ocrotire a normelor de drept, opunerea de rezistență;

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

- huliganismul nu prea grav;
- consumul de băuturi alcoolice în locuri publice și apariția în astfel de locuri în stare de ebrietate produsă de alcool;
- jocurile de noroc și ghicitul în locuri publice;
- tulburarea liniștii;
- distrugerea sau deteriorarea intenționată a obiectelor activității de publicitate;
- neîndeplinirea îndatoririlor privind evidența militară;
- deteriorarea sau nimicirea cu intenție ori pierderea din neglijență a documentelor de evidență militară;
- eschivarea de la examenul medical;
- eschivarea de la încorporare în serviciul civil (de alternativă);
- purtarea ilegală a uniformei militare și a însemnelor gradului militar, a genului de arme și a apartenenței departamentale.

Sanctiunea contravențională este o măsură de constrângere statală și un mijloc de corectare și reeducare ce se aplică, în numele legii, persoanei care a săvârșit o contravenție.

Rețineți!

Sanctiunile contravenționale aplicabile persoanei fizice sunt:

- a) avertismentul;
- b) amenda;
- c) privarea de dreptul de a desfășura o anumită activitate;
- d) privarea de dreptul de a deține anumite funcții;
- e) aplicarea punctelor de penalizare;
- f) privarea de dreptul special (dreptul de a conduce vehicule, dreptul de deținere sau port și folosire a armei);
- g) munca neremunerată în folosul comunității;
- h) arestul contravențional.

FIȘA DE LUCRU nr. 1. STUDIU DE CAZ

La data de 02 iunie 2017, în jurul orei 01:00, un grup de tineri cu vârsta cuprinsă între 16 și 17 ani, aflându-se în loc public, în curte blocului de locuit amplasat pe str. Ion Creangă, 29 din municipiul Chișinău, încălcând grosolan ordinea și liniștea publică, ascultau muzică la volum ridicat, cântau și strigau cu voce tare. La observațiile locatarilor blocului de locuit, aceștia au înjurat și au continuat acțiunile lor ilegale. La scurt timp, locatarii au sesizat poliția. În urma audierilor, minorii au menționat că, pur și simplu, se distrau.

Sarcini de lucru:

1. *Comentați acest caz, expunându-vă atitudinea față de cele întâmplate.*
2. *Identificați măsurile și recomandările posibile, care pot fi impuse participanților la evenimentul prezentat în caz.*
3. *Elaborați un mesaj/o adresare în scris minorilor din acest studiu de caz.*

Subiectul 4. SANȚIUNI ÎN CAZUL INFRAȚIUNILOR. ASPECTE ALE CODULUI PENAL

La sfârșitul lecției, elevii:

- vor identifica premisele și cauzele infracțiunilor;
- vor analiza consecințele infracțiunilor săvârșite de minori și sancțiunile aplicate;
- vor aprecia funcția și importanța cadrelor instituționale (legi, coduri, reguli etc.) pentru siguranța societății.

Codul penal este actul legislativ care cuprinde norme de drept ce stabilesc principiile și dispozițiile generale și speciale ale dreptului penal, determină faptele ce constituie infracțiuni și prevede pedepsele ce se aplică infractorilor.

Legea penală apără împotriva infracțiunilor persoana, drepturile și libertățile acesteia, proprietatea, mediul înconjurător, orânduirea constituțională, suveranitatea, independența și integritatea teritorială a Republicii Moldova, pacea și securitatea omenirii, precum și întreaga ordine de drept.

Nu constituie infracțiune acțiunea sau inacțiunea care, deși formal, conține semnele unei fapte prevăzute de prezentul cod, dar, fiind lipsită de importanță, nu prezintă gradul prejudiciabil al unei infracțiuni.

În funcție de caracterul și gradul prejudiciabil, infracțiunile sunt clasificate în următoarele categorii: *ușoare, mai puțin grave, grave, deosebit de grave și excepțional de grave.*

Sunt pasibile de răspundere penală persoanele fizice responsabile care, în momentul săvârșirii infracțiunii, au împlinit vârsta de 16 ani. Pentru anumite categorii de infracțiuni, sunt pasibile de răspundere penală persoanele fizice care au vârsta cuprinsă între 14 și 16 ani.

Rețineți!

Persoanelor fizice care au săvârșit infracțiuni li se pot aplica următoarele pedepse:

- amendă;
- privare de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate;
- privarea de dreptul de a conduce mijloace de transport sau anularea acestui drept;
- retragerea gradului militar sau special, a unui titlu special, a gradului de calificare (clasificare) și a distincțiilor de stat;
- muncă neremunerată în folosul comunității;
- închisoare;
- detențiune pe viață.

Rețineți!

Minorii pot fi atrași la răspundere penală pe următoarele genuri de infracțiuni:

- omor intenționat;
- vătămare intenționată gravă;
- vătămare intenționată medie;
- viol;
- furt, jaf, tâlhărie;
- șantaj, escrocherie;
- pungășie;
- răpirea mijlocului de transport;
- cauzarea de daune materiale;
- circulația ilegală a drogurilor;
- oprirea samavolnică, fără necesitate, a trenului;
- blocarea intenționată a arterelor de transport;
- huliganism, vandalism;
- evadarea din locuri de detenție.

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

Articolul 54. Liberarea de răspundere penală a minorilor

(1) Persoana în vârstă de până la 18 ani care a săvârșit pentru prima oară o infracțiune ușoară sau mai puțin gravă poate fi liberată de răspundere penală în conformitate cu prevederile procedurii penale, dacă s-a constatat că corectarea ei este posibilă fără a fi supusă răspunderii penale.

(2) Persoanelor liberate de răspundere penală, în conformitate cu alin. (1), li se aplică măsurile de constrângere cu caracter educativ prevăzute la art. 104.

Articolul 93. Liberarea de pedeapsă a minorilor

Minorii condamnați pentru săvârșirea unei infracțiuni ușoare, mai puțin grave sau grave sunt liberați de pedeapsă de către instanța de judecată, dacă se constată că scopurile pedepsei pot fi atinse prin aplicarea măsurilor de constrângere cu caracter educativ prevăzute la art. 104.

Articolul 104. Aplicarea măsurilor de constrângere cu caracter educativ

(1) Persoanelor liberate de răspundere penală în conformitate cu art. 54. sau de pedeapsă penală în conformitate cu art. 93. li se aplică următoarele măsuri de constrângere cu caracter educativ:

a) avertismentul;

b) încredințarea minorului pentru supraveghere părinților, persoanelor care îi înlocuiesc sau organelor specializate de stat;

c) obligarea minorului să repare daunele cauzate. La aplicarea acestei măsuri, se ia în considerare starea materială a minorului;

d) obligarea minorului de a urma un curs de reabilitare psihologică;

e) obligarea minorului de a urma cursul de învățământ obligatoriu;

f) obligarea minorului de a participa la un program probațional.

(2) Enumerarea de la alin. (1) are caracter exhaustiv.

(3) Minorului îi pot fi aplicate concomitent câteva măsuri de constrângere cu caracter educativ.

(4) În cazul eschivării sistematice a minorului de la măsurile de constrângere cu caracter educativ, la propunerea organului de stat specializat, procurorul anulează măsurile aplicate și trimite cauza în instanța de judecată, iar în cazul în care măsurile respective au fost stabilite de către instanța de judecată, aceasta le anulează și dispune trimiterea cauzei penale la procuror sau, după caz, stabilește o pedeapsă prevăzută de lege pentru fapta săvârșită.

(5) Măsurile de constrângere cu caracter educativ se aplică minorilor până la atingerea majoratului, în funcție de caracterul și gradul prejudiciabil al faptei săvârșite.

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

FIȘA DE LUCRU nr. 1. STUDII DE CAZ

STUDIUL DE CAZ nr. 1.

În seara zilei de 7 martie 2020, doi tineri de 17 ani se plimbau în centrul orașului. La un moment dat, unul dintre ei, dând dovadă de un comportament obraznic, a lovit cu pumnii și picioarele o construcție decorativă, distrugând-o în totalitate. Celălalt tânăr a filmat cu telefonul mobil scena, încurajându-și amicul. Toate cele întâmplate au fost surprinse de camerele de supraveghere instalate pe clădirile din preajmă. În consecință, primăriei orașului i-au fost cauzate prejudicii materiale în sumă de 160 000 de lei. Pe acest fapt, a fost sesizată poliția și pornită o cauză penală.

Sarcini de lucru:

1. *Comentați cazul, exprimându-vă atitudinea față de acțiunile tinerilor.*
  2. *Care a fost motivul faptelor comise?*
  3. *Ce instituții/autorități sunt implicate în examinarea cazului?*
  4. *Scrieți un mesaj/o adresare pentru acești tineri.*
-
-
-
-
-

STUDIUL DE CAZ nr. 2.

În jurul orei 2.00, trecând pe lângă școala din localitate, două persoane de 17-18 ani au decis să pătrundă în interiorul ei. Alcoolul băut nu făcea decât să amplifice emoțiile tinerilor și, prin eforturi comune, spărgând geamurile de la parter, au intrat în clădire. După ce au rătăcit prin școală, prin diferite clase și pe la diferite etaje, au deschis mai multe uși și au făcut pe pereți inscripții cu conținut obscen. După ce și-au realizat planul, au părăsit clădirea, luând cu ei un calculator. A doua zi, tinerii au fost identificați în baza înregistrărilor video preluate de pe camerele de supraveghere și au fost reținuți. Ambii au recunoscut faptele comise, însă nu au putut explica motivul lor. Unul dintre ei a primit pedeapsă penală, pentru că în acea perioadă a trecut prin mai multe alte cazuri penale (furt, răpirea mijlocului de transport), cel de-al doilea a fost pedepsit cu o amendă.

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

Sarcini de lucru:

1. Comentați cazul, exprimându-vă atitudinea față de acțiunile tinerilor.
  2. Care a fost motivul faptelor comise?
  3. Ce instituții/autorități sunt implicate în examinarea cazului?
  4. Scrieți un mesaj/o adresare pentru acești tineri.
-
-
-
-
-

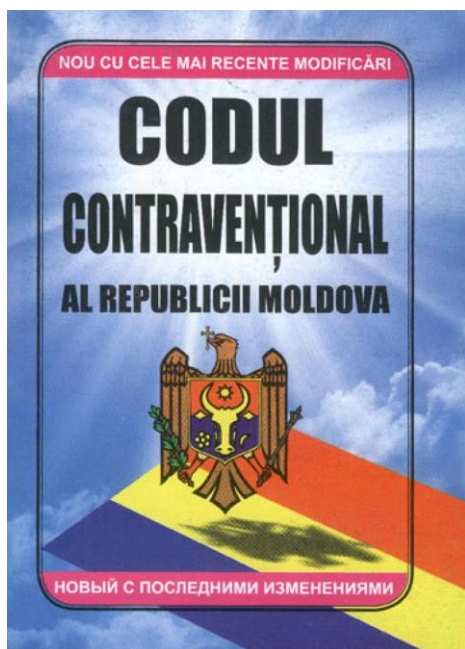
STUDIUL DE CAZ nr. 3.

Trei prieteni, cu vârsta cuprinsă între 16 și 17, ani au decis să facă o plimbare prin oraș, cu scopul de a sustrage bunuri din automobile străine. Nu era prima dată când făceau acest lucru. Tinerii căutau mașini neîncuiate, parcate în locuri întunecoase. Au identificat un automobil, au pătruns în el, au pornit motorul și au plecat prin satele vecine, unde au vizitat câțiva prieteni, încercând să vândă automobilul pentru dezmembrare. În drum spre casă, s-au întâlnit cu o mașină de patrulare a poliției. Stabilind că automobilul era dat în căutare de către proprietar ca fiind răpit, polițiștii s-au luat la goană după ei. Minorii au părăsit mașina într-o curte de locuit. Polițiștii au depistat automobilul abandonat și au anunțat proprietarul. După efectuarea unor serii de măsuri speciale de investigații, suspecții au fost depistați. Fiind interogați, băieții au recunoscut cele săvârșite. Pe acest fapt, a fost pornit un dosar penal.

Sarcini de lucru:

1. Comentați cazul, exprimându-vă atitudinea față de acțiunile tinerilor.
  2. Care a fost motivul faptelor comise?
  3. Ce instituții/autorități sunt implicate în examinarea cazului?
  4. Scrieți un mesaj/o adresare pentru acești tineri.
-
-
-
-
-

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

Scopul legii contravenționale constă în apărarea drepturilor și libertăților legitime ale persoanei, în apărarea proprietății, a ordinii publice, a altor valori ocrotite de lege, în soluționarea cauzelor contravenționale, precum și în prevenirea săvârșirii de noi contravenții.

Nimeni nu poate fi declarat vinovat de săvârșirea unei contravenții, nici supus sancțiunii contravenționale decât în conformitate cu legea contravențională.

Legea contravențională nu urmărește cauzarea de suferințe fizice sau lezarea demnității omului. Nimeni nu poate fi supus torturii, nici unor pedepse

sau tratamente crude, inumane ori degradante. La aplicarea legii contravenționale, se ține cont de caracterul și de gradul prejudiciabil al contravenției, de persoana făptuitorului și de circumstanțele atenuante ori agravante. Este supusă răspunderii contravenționale numai persoana care a săvârșit cu intenție sau din imprudență o faptă prevăzută de legea contravențională.

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

Subiectul 5. SISTEMUL DE APLICARE A SANȚIUNILOR

La sfârșitul lecției, elevii vor:

- defini termenii-cheie ai lecției în baza sarcinilor de lucru propuse;
- demonstra potențial creativ în soluționarea conflictelor;
- analiza gradul de relevanță a legislației actuale a Republicii Moldova pentru tinerii din țară;
- participa activ în procesul de luare a deciziilor din perspectiva rezolvării și evitării problemelor tinerilor.

Sanțiunile contravenționale se aplică oricărui contravenient, oricărei persoane fizice sau juridice care a săvârșit contravenția.

Sanțiunile contravenționale aplicabile persoanei fizice sunt:

- **avertismentul**, care constă în atenționarea contravenientului asupra pericolului faptei săvârșite și în recomandarea de a respecta pe viitor dispozițiile legale și se aplică în scris;
- **amenda**, care este o sancțiune pecuniară ce se aplică în cazurile și în limitele prevăzute de Codul contravențional și se stabilește în unități convenționale. Amenda se aplică persoanelor fizice de la una la 1500 de unități convenționale;
- **privarea** de dreptul de a desfășura o anumită activitate, privarea de dreptul de a deține anumite funcții, privarea de dreptul special și punctele de penalizare pot fi aplicate și ca sancțiuni complementare.

Rețineți!

Minorii pot fi sancționați complementar doar cu privarea de dreptul de a desfășura o anumită activitate.

Privarea de dreptul de a desfășura o anumită activitate constă în interzicerea temporară persoanei fizice de a desfășura o anumită activitate. Sancțiunea privării de dreptul de a desfășura o anumită activitate poate fi aplicată în cazul în care activitatea a fost folosită la săvârșirea contravenției sau în cazul în care contravenția reprezintă o încălcare a regulilor de desfășurare a acestei activități. Privarea de dreptul de a desfășura o anumită activitate poate fi aplicată de instanța de judecată pentru un termen de la 3 luni la un an. Această sancțiune se

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

aplică în cazurile în care, ținând cont de caracterul contravențiilor comise de persoana vinovată, legea declară ca fiind inadmisibilă desfășurarea unei anumite activități sau deținerea unei anumite funcții de către aceasta.

Sanctiunea contravențională se aplică în funcție de caracterul și de gradul prejudiciabil al contravenției, de caracteristica persoanei și de circumstanțele atenuante și agravante.

Persoanei recunoscute vinovate de săvârșirea unei infracțiuni i se aplică o pedeapsă echitabilă în limitele fixate în Partea specială a Codului penal și în strictă conformitate cu dispozițiile Părții generale. La stabilirea categoriei și termenului pedepsei, instanța de judecată ține cont de gravitatea infracțiunii săvârșite, de motivul acesteia, de persoana celui vinovat, de circumstanțele cauzei care atenuează ori agravează răspunderea, de influența pedepsei aplicate asupra corectării și reeducării vinovatului, precum și de condițiile de viață ale familiei acestuia.

În cazul alternativelor de pedeapsă prevăzute pentru infracțiunea săvârșită, pedeapsa cu închisoare are caracter excepțional și se aplică atunci când gravitatea infracțiunii și personalitatea infractorului fac necesară aplicarea pedepsei cu închisoare, iar o altă pedeapsă este insuficientă și nu și-ar atinge scopul. Pentru săvârșirea unei infracțiuni ușoare sau mai puțin grave, pedeapsa se aplică minorului numai dacă se apreciază că luarea măsurii cu caracter educativ nu este suficientă pentru corectarea minorului.

În cazul în care persoana pusă sub învinuire încheie un acord de recunoaștere a vinovăției, iar instanța de judecată acceptă acest acord, pedeapsa pentru infracțiunea imputată se reduce cu o treime din pedeapsa maximă prevăzută pentru această infracțiune.

În cazul când la săvârșirea infracțiunii, împreună cu minorul, au participat și adulți, cauza în privința minorului se disjungă pe cât este posibil, formând un dosar separat.

Instanțele judecătorești nu trebuie să aplice pedepse penale față de minorii care au săvârșit o infracțiune ce nu prezintă un mare pericol social, atunci când corectarea și reeducarea lor poate fi obținută pe calea aplicării măsurilor de constrângere cu caracter educativ/alternative la detenție.

Articolul 93. Liberarea de pedeapsă a minorilor

Minorii condamnați pentru săvârșirea unei infracțiuni ușoare, mai puțin grave sau grave sunt eliberați de pedeapsă de către instanța de judecată, dacă se

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

constată că scopurile pedepsei pot fi atinse prin aplicarea măsurilor de constrângere cu caracter educativ prevăzute la art. 104.

Articolul 104. Aplicarea măsurilor de constrângere cu caracter educativ

(1) Persoanelor liberate de răspundere penală în conformitate cu art. 54. sau de pedeapsă penală în conformitate cu art. 93. li se aplică următoarele măsuri de constrângere cu caracter educativ:

- a) avertismentul;
- b) încredințarea minorului pentru supraveghere părinților, persoanelor care îi înlocuiesc sau organelor specializate de stat;
- c) obligarea minorului să repare daunele cauzate. La aplicarea acestei măsuri, se ia în considerare starea materială a minorului;
- d) obligarea minorului de a urma un curs de reabilitare psihologică;
- e) obligarea minorului de a urma cursul de învățământ obligatoriu;
- f) obligarea minorului de a participa la un program probațional.

(2) Enumerarea de la alin. (1) are caracter exhaustiv.

(3) Minorului îi pot fi aplicate concomitent câteva măsuri de constrângere cu caracter educativ.

(4) În cazul eschivării sistematice a minorului de la măsurile de constrângere cu caracter educativ, la propunerea organului de stat specializat, procurorul anulează măsurile aplicate și trimite cauza în instanța de judecată, iar în cazul în care măsurile respective au fost stabilite de către instanța de judecată, aceasta le anulează și dispune trimiterea cauzei penale la procuror sau, după caz, stabilește o pedeapsă prevăzută de lege pentru fapta săvârșită.

(5) Măsurile de constrângere cu caracter educativ se aplică minorilor până la atingerea majoratului, în funcție de caracterul și gradul prejudiciabil al faptei săvârșite.

La stabilirea pedepsei cu închisoare pentru persoana care, la data săvârșirii infracțiunii, nu a atins vârsta de 18 ani, termenul închisorii se stabilește din maximul pedepsei prevăzute de legea penală pentru infracțiunea săvârșită, reduse la jumătate.

În cazul în care persoana pusă sub învinuire încheie un acord de recunoaștere a vinovăției, iar instanța de judecată acceptă acest acord, pedeapsa pentru infracțiunea imputată se reduce cu o treime din pedeapsa maximă prevăzută pentru această infracțiune.

Rețineți!

Standardele internaționale interzic aplicarea pedepsei cu detenția pe viață față de tinerii care la momentul comiterii infracțiunii n-au împlinit vârsta de 18 ani.

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

Indiferent de vârsta majoratului stabilită de legea națională sau de vârsta acuzatului la momentul judecării cauzei, pedeapsa cu moartea nu poate fi aplicată persoanelor care n-au împlinit 18 ani la data comiterii infracțiunii. Această interdicție se aplică în toate cazurile și în toate circumstanțele, ea nu este derogabilă.

FIȘA DE LUCRU nr. 1. Informație cu referire la principiile legate de scopul pedepsei

Sanționare	Descurajare	Reabilitare	Resocializare
Pedeapsa este legată de vinovăție și responsabilitate. Un criminal merită să fie pedepsit; astfel, societatea își exprimă dezaprobarea față de crimă. Acest concept oferă, de asemenea, un standard al proporției, prin aceasta protejând criminalul de o pedeapsă prea severă. Obiectivul este de a restabili dreptatea.	Pedeapsa trimite un mesaj eventualilor criminali din societate, descurajându-i de la înfăptuirea crimei, deoarece „durerea” pedepsei depășește beneficiul. Obiectivul este de a preveni criminalitatea din partea altora.	O crimă este percepută ca un strigăt de ajutor. Criminalul are nevoie de tratament, mai degrabă, decât de pedeapsă, iar obiectivul este ca el să fie ajutat să nu comită alte infracțiuni în viitor, prin integrarea lui în societate.	Proces care se desfășoară în prima fază, pe parcursul săvârșirii pedepsei, și ulterior, în cadrul activității de resocializare, după ieșirea din penitenciar, presupunând redefinirea modelelor comportamentale, a valorilor sociale după care se ghidează tinerii.

Sarcină de lucru:

- Cărui principiu îi acordați prioritate? Argumentați-vă opțiunea.

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

FIȘA DE LUCRU nr. 2. STUDIU DE CAZ: *Tu faci legea*

Nicu și Dorin aveau 15 ani și învățau într-o școală din sat. Se cunoșteau de mai mulți ani, dar nu se înțeleseseră bine niciodată.

Într-o zi, telefonul mobil al lui Dorin a dispărut și acesta l-a acuzat pe Nicu că l-ar fi furat.

Nicu a spus că nu a făcut acest lucru și a menționat că Dorin îl invidia pentru că avea mulți prieteni, în timp ce Dorin nu avea nici unul.

Într-o zi, după școală, cei doi s-au bătut. Dorin a scos un cuțit, chiar dacă Nicu era neînarmat. În timpul luptei, Dorin i-a aplicat o lovitură lui Nicu cu cuțitul în regiunea feței, cauzându-i leziuni corporale medii. După finalizarea tratamentului, acestuia i-a rămas o cicatrice pe toată viața.

Sarcini de lucru: Imaginați-vă că sunteți deputați în Parlamentul Republicii Moldova. Elaborați un proiect de lege care prevede pedeapsa pentru astfel de încălcări.

- *Ce pedeapsă credeți că ar trebui să primească Dorin? Din ce cauză?*
- *Comparați proiectul de lege elaborat cu articolele din Codul penal.*

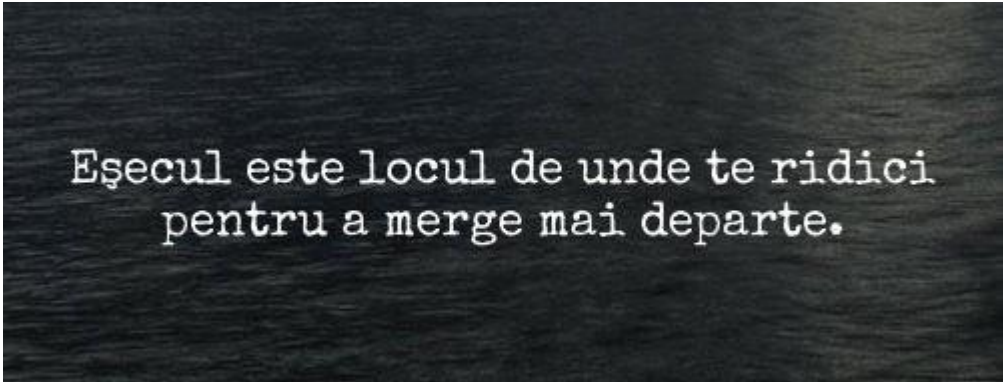

Eșecul este locul de unde te ridici
pentru a merge mai departe.

Truman Capote

Subiectul 6. EXECUTAREA PEDEPSELOR

La sfârșitul lecției, elevii vor:

- argumenta necesitatea prevederilor privind prezumția de nevinovăție;
- aprecia importanța respectării drepturilor omului cu referire la persoanele ce execută pedeapsa;
- demonstra respect față de valorile democrației, prin implicare civică.

Executarea sancțiunii reprezintă ultima etapă a unui proces contravențional/penal, care intervine odată ce hotărârea instanței de judecată cu privire la aplicarea sancțiunii rămâne definitivă.

În funcție de tipul sancțiunii și voința subiectului, se disting următoarele tipuri ale acestei etape: executarea sancțiunii contravenționale și executarea sancțiunii penale, executarea benevolă a sancțiunii și executarea silită a sancțiunii, executarea sancțiunilor privative de libertate și executarea sancțiunilor neprivative de libertate.

Executarea măsurilor preventive privative de libertate se organizează în funcție de categorie, vârstă, sex și nevoile persoanelor private de libertate.

Executarea măsurilor preventive privative de libertate se face în condițiile care să asigure respectul demnității umane, interzicerea supunerii la tortură, la tratamente inumane sau degradante, a discriminării ori a altor rele tratamente.

Cu referire la executarea sancțiunii penale privative de libertate, executarea sancțiunii cu închisoare se asigură de către instituțiile penitenciare.

Reținerea se dispune, de regulă, de organele de urmărire penală până la aplicarea măsurilor preventive, iar în urma reținerii bănuțului în flagrant delict este posibilă identificarea făptuitorului și descoperirea infracțiunii. Deși în literatura de specialitate reținerea are același scop ca și măsurile preventive, ea dispune, în condițiile prevăzute de lege în mod urgent, fără aprobarea procurorului sau judecătorului de instrucție, organului de urmărire penală, având timpul de 72 ore, să strângă probele necesare pentru aplicarea unei măsuri preventive de către procuror sau, după caz, de către judecătorul de instrucție.

Inițial, persoana în privința căreia a fost aplicată măsura de reținere este plasată în Izolatorul de detenție provizorie al Poliției, pentru o perioadă de până la

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

72 de ore pentru adulți și 24 de ore pentru minori, până la dispunerea altei măsuri de constrângere sau eliberarea acesteia, sau până la transferul arestaților preventivi sau a persoanelor condamnate în instituția penitenciară.

Reținerea de facto este o acțiune procesual penală întreprinsă de un angajat al Poliției, care constă în privarea fizică de libertate a persoanei bănuite sau învinuite de săvârșirea unei infracțiuni, până la întocmirea procesului-verbal de reținere, perioadă ce nu poate depăși 3 ore.

Persoanele în privința cărora a fost pronunțată o sentință definitivă de condamnare cu închisoare sau în privința cărora a fost emis mandat de arestare pot fi reținute de fapt.

Reținerea de drept este o acțiune procesual penală efectuată de către organul de urmărire penală, care se manifestă prin întocmirea procesului-verbal de reținere.

Angajatul Poliției, prin statutul și funcția deținută, poate dispune reținerea unei persoane din punct de vedere procesual, penal sau contravențional.

Reținerea persoanei presupune aflarea persoanei în custodia Poliției și, implicit, restrângerea libertăților și a drepturilor acesteia.

Persoanei reținute trebuie să i se respecte toate drepturile sale procesuale. Ea beneficiază de un tratament care nu poate aduce atingere respectului de sine și demnității sale.

Privarea unei persoane de libertate în alte cazuri sau condiții decât cele prevăzute de lege aduce atingere desfășurării normale a activității de înfăptuire a justiției, ceea ce face ca această faptă să prezinte, în mod vădit, pericol pentru societate.

Pentru deținerea persoanelor reținute și arestate în IDP, se prevăd camere comune, celule pentru reținuți și alte încăperi de serviciu (baie, spațiu de plimbare, bucătărie, depozit de haine și bunuri ale deținuților, sală de monitorizare etc.).

Paza și supravegherea persoanelor reținute și bănuite de comiterea infracțiunilor și arestate constă în asigurarea izolării lor sigure și a supravegherii permanente, pentru a exclude posibilitatea de a se eschiva de la urmărirea penală și judecată, de a împiedica stabilirea adevărului referitor la dosarul penal sau de a admite activități criminale, precum și pentru a asigura executarea sentinței.

Locurile de reținere și deținere a persoanelor aflate în custodia Poliției din cadrul subdiviziunilor Poliției reprezintă celulele de reținere temporară (până la 3 ore inclusiv), precum și IDP (până la 72 ore pentru adulți și 24 ore pentru minori). Reținerea, ca măsură procesuală de constrângere, se asigură în IDP.

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

Conform Codului de procedură penală al Republicii Moldova, art. 11. alin. (4), reținerea persoanei până la emiterea mandatului de arestare nu poate depăși 72 de ore (24 de ore pentru minori), iar arestarea preventivă poate fi dispusă doar de către judecător. Dacă reținerea persoanei se face în scopul stabilirii identității acesteia, termenul de reținere nu poate fi mai mare de 3 ore. După expirarea termenului de 72 de ore pentru adulți și 24 de ore pentru minori, orice privare de libertate se admite numai în baza unui mandat de arestare sau a unei hotărâri judecătorești motivate.

Regimul de lucru și detenție include atât regulile și condițiile de deținere a persoanelor reținute, asigurarea condițiilor necesare de detenție în conformitate cu standardele internaționale, cât și executarea cu strictețe a prevederilor Codului de procedură penală, a Codului penal, a Codului de executare.

Rețineți!

Persoanele reținute și plasate în izolatorul de detenție provizorie beneficiază de următoarele drepturi:

- 1) la integritate și siguranța fizică și psihică, pe parcursul detenției în Izolatorul de detenție provizorie (IDP);
- 2) la asistență medicală;
- 3) de a primi informații în scris despre drepturile și obligațiile acestora în cadrul IDP;
- 4) de a putea informa telefonic o rudă sau un prieten despre faptul reținerii și locul detenției;
- 5) de a avea întrevederi cu avocatul, fără limitarea numărului și duratei lor, la dorință, în condiții confidențiale;
- 6) de a cunoaște motivul reținerii și bănuiala imputată;
- 7) de a beneficia de serviciile traducătorului/interpretului;

Exercitarea drepturilor persoanei private de libertate aflate în IDP nu poate fi îngădită, supunerea la tortură, tratament inuman sau degradant ori la alte rele tratamente este interzisă.

FIȘA DE LUCRU nr. 1. Studiați imaginile și răspundeți la întrebări.

- Ce tipuri de executare a pedepsei ați identificat în prima coloană?
- Ce credeți că simt persoanele din imagini, când conștientizează ce au pierdut, executându-și pedeapsa ?
- Adresați un mesaj/o adresare unei persoane care-și execută pedeapsa.

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

Coloana A

Coloana B

Imaginile 1-2

Imaginile 3-4

Imaginile 5-6

Imaginile 7-8

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

FIȘA DE LUCRU nr. 2. Elaborați o scrisoare adresată administrației unui penitenciar sau unui avocat din republică, cu referire la respectarea drepturilor omului în cazul învinuitorilor, deținuților, ținând cont de drepturile unei persoane bănuite, învinuite sau aflate în custodia statului.

La reținere, arest și detenție, drepturile procedurale și fundamentale de care beneficiază persoana sunt aceleași ca și în cazul unei persoane aflate în libertate, fiind stipulate expres în Constituție, în Codul de procedură penală și în Codul de executare al Republicii Moldova:

- dreptul la viață;
- dreptul de a nu fi supus torturii, tratamentului inuman și degradant;
- dreptul la asistență medicală gratuită și calificată din partea statului (administrației izolatorului, penitenciarului);
- dreptul la alimentație decentă și sanitație;
- dreptul la un tratament decent;
- dreptul la întrevvedere cu un avocat calificat;
- dreptul la întrevederi regulate cu rudele;
- dreptul la o liberă corespondență cu rudele și terțe persoane;
- dreptul de petiționare și de a scrie plângeri.

Drepturi care sunt limitate atunci când o persoană se află în custodia statului:

- dreptul la libera circulație;
- drepturi electorale – de a alege;
- dreptul la un regim de muncă și liberă practicare a profesiei;
- dreptul la libera comunicare cu membrii societății.

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ
FIȘA DE AUTOEVALUARE

Notați, în timpul lecțiilor, întrebările/observațiile/produsele pe care ați dori să le împărtășiți cu alte persoane, pentru a obține opiniile și răspunsurile lor la subiect.

Scrie tot ce vrei să le comunicii colegilor, profesorului și polițistului.

? coleg	? profesor	? polițist

Poveste - CÂT COSTĂ UN MIRACOL?

Aceasta este povestea adevărată a unei fete și a fratelui ei, diagnosticat cu tumoare pe creier. Părinții lor erau săraci, dar au făcut tot posibilul să-l salveze, au irosit toate economiile lor.

Într-o noapte, tatăl i-a zis mamei cu lacrimi: "Nu mai pot face nimic dragă. Cred că e peste puterile noastre. Numai un miracol l-ar putea salva".

Mica fetiță, cu răsuflarea tăiată, într-un colț al camerei auzi. Ea a fugit în camera ei, a spart pușculița și fără zgomot, s-a dus la cea mai apropiată farmacie. Și-a așteptat cu răbdare rândul ei, apoi s-a apropiat de teighea, a stat pe vârful picioarelor și, înaintea farmacistului uimit, a pus toate monedele pe teighea.

"Pentru ce? Ce vrei, copile?"

"E pentru fratele meu mai mic, domnule farmacist. E foarte bolnav și am venit să cumpăr un miracol."

"Ce vrei să spui?" murmură farmacistul.

"Numele lui este Andrei și tata i-a spus mamei că s-a terminat, că nu e nimic de făcut și că ar fi nevoie de un miracol să-l salveze. Vezi tu, eu doresc atât de mult ca fratele mai mic să trăiască .. așa că am luat toți banii și am venit să cumpăr un miracol."

Farmacista a zâmbit trist. "Micuța mea, noi nu vindem miracole aici." "Dar... cât costa un miracol în cazul în care nu sunt de ajuns acești bani..." Farmacistul încerca din nou să îi explice... Interesată de conversația ciudată, un bărbat înalt și elegant din farmacie, întrebă

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

farmacistul: "Ce se întâmplă?" Farmacistul făcu un gest de umilință din brațele lui, iar copilul, cu lacrimi în ochi, a început să recupereze monedele sale. Omul a mers la ea: "De ce plângi? Ce e în neregulă cu tine?".

"Dl. Farmacist nu vrea să-mi vândă un miracol și ... e pentru fratele meu mic, Andrei, care este foarte bolnav, tata spune că ar fi nevoie de un miracol pentru a-l salva. De aceea am adus tot ce am." "Sa vedem ce ai aici!?". "Un dolar și unsprezece cenți ... Dar, știi ...", a adăugat ea cu o voce slabă, "Eu pot găsi încă ceva ...".

Omul a zâmbit, "Uite, eu nu cred că este necesar. Un dolar și unsprezece cenți este prețul exact de un miracol pentru fratele tău."

Cu o mână a luat bănuții de pe teșghea și cu cealaltă a luat ușor mâna copilului.

"Du-mă la casa ta. Vreau sa-l vad pe fratele tău și chiar pe tatăl și pe mama ta - să găsim un mic miracol ." Domnul înalt și elegant și fetița au ieșit ținându-se de mâini. Omul a fost profesorul Carlton Armstrong, unul dintre cei mai mari neurochirurgi din lume. El l-a operat cu Andrei, care a fost capabil să se întoarcă acasă cu câteva săptămâni mai târziu complet vindecat. "Aceasta", murmură mama sa, "este un adevărat miracol".

Mă întreb cât de mult costa ..." Sora lui a zâmbit și nu a spus nimic, știa cât de mult a costat miracolul: un dolar și unsprezece cenți ... "

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

Unitatea de învățare 3: SECURITATEA ÎN DIFERITE MEDII DE TRAI

Subiectul 1: SECURITATEA ÎN FAMILIE

La sfârșitul lecției elevii vor:

- analiza diferite situații/medii când se simt în securitate/siguranță;
- recunoaște regulile și acțiunile necesare în situații de nesiguranță în familie;
- medita critic asupra consecințelor violenței în familie și măsurilor de prevenire a lor;
- aprecia rolul membrilor familiei în asigurarea unor relații sigure în familie.

Legea recunoaște următoarele tipuri de violență în familie: *violența verbală*, *violența psihologică*, *violența fizică*, *violența sexuală*, violența economică și violența spirituală:

Violența verbală - adresarea printr-un limbaj jignitor, brutal, precum utilizarea de insulte, amenințări, cuvinte și expresii degradante sau umilitoare;

Violența psihologică - impunerea voinței sau a controlului personal, provocarea de stări de tensiune și de suferință psihică în orice mod și prin orice mijloace, prin amenințare verbală sau în orice altă modalitate, șantaj, violență demonstrativă asupra obiectelor și animalelor, afișare ostentativă a armelor, neglijare, controlul vieții personale, acte de gelozie, constrângerile de orice fel, urmărirea fără drept, supravegherea locuinței, a locului de muncă sau a altor locuri frecventate de victimă, efectuarea de apeluri telefonice sau alte tipuri de comunicări prin mijloace de transmitere la distanță, care prin frecvență, conținut sau momentul în care sunt emise creează temere, precum și alte acțiuni cu efect similar;

Violența fizică - vătămarea corporală ori a sănătății prin lovire, îmbrâncire, trântire, tragere de păr, înțepare, tăiere, ardere, strangulare, mușcare, în orice formă și de orice intensitate, inclusiv mascate ca fiind rezultatul unor accidente, prin otrăvire, intoxicare, precum și alte acțiuni cu efect similar, supunerea la eforturi fizice epuizante sau la activități cu grad mare de risc pentru viață sau sănătate și integritate corporală;

Violența sexuală - agresiune sexuală, impunere de acte degradante, hărțuire, intimidare, manipulare, brutalitate în vederea întreținerii unor relații sexuale forțate, viol conjugal.

Violența economică – privarea de mijloace economice, inclusiv lipsirea de mijloace de existență primară, cum ar fi hrană, medicamente, obiecte de primă necesitate; abuzul de variate situații de superioritate pentru a sustrage bunurile victimei; interzicerea dreptului de a poseda, folosi și dispune de bunurile comune; controlul inechitabil asupra bunurilor și resurselor comune; refuzul de a susține familia; impunerea la munci grele și nocive în detrimentul sănătății, inclusiv a unui membru de familie minor.

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

Violența spirituală – subestimarea sau diminuarea importanței satisfacerii necesităților moral-spirituale prin: interzicere, limitare, ridiculizare, penalizare a aspirațiilor membrilor de familie; interzicere, limitare, luare în derâdere sau pedepsire a accesului la valorile culturale, etnice, lingvistice sau religioase; impunere a unui sistem de valori personal inacceptabile.

Reține!

CARACTERISTICI PRINCIPALE ALE VIOLENȚEI ÎN FAMILIE:

- Violența în familie este un comportament învățat;
- Violența în familie este un comportament repetitiv și cuprinde diferite tipuri de abuz care pot trece din unul în altul sau în combinație;
- Făptuitorul este cauza violenței domestice și nu consumul de alcool, victima sau relațiile dintre ei;
- Pericolul pentru victimă și copii crește pe timpul separării dintre parteneri;
- Comportamentul victimei depinde de modurile de supraviețuire, la care a aderat.
- Violența în familie nu depinde de condiția socială, de educație, de rasă, religie.

Exemple de violență în familie:

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

FIȘA DE LUCRU nr. 1. "Arborele siguranței"

Sarcină de lucru: *Indică pe frunzele arborelui situații/medii când te simți în siguranță/ securitate*

FIȘA DE LUCRU nr. 2. Studiu de caz

Dan, 14 ani: *Ieri am primit o notă negativă la evaluare la matematică. Profesoara a sunat părinții și a rugat să vorbească cu mine...*

Scenariu 1 (pentru grupul nr.1). *Tata a vorbit cu mine "bărbătește", utilizând centura... Mă durea, dar mama nu se implica... Data viitoare, dacă tata iar va ridica mâna, o să apelez la telefonul copilului 116111, despre care am aflat la lecțiile de socializare juridică.*

Scenariu 2 (pentru grupul nr.2). *Mama și tata, la rând, m-au certat, nici măcar nu mi-au permis să spun un cuvânt...Încă mi-au luat telefonul mobil, până nu corectez situația la matematică.*

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

Scenariu 3 (pentru grupul nr.3). *Tata striga tare la mama, spunea că ea e de vină... că nu se ocupă de educația mea. Ba chiar a lovit-o. După asta, mi-a spus că de azi nu-mi dă voie să merg la secția de fotbal, că în timp de o săptămână, trebuie să fac curățenie în grădina de lângă casă și să o sap. Mi-a spus: "Asta e pedeapsa ta! Dacă nu vrei să lucrezi cu mintea, ai să lucrezi cu hârlețul!"*

Sarcini de lucru:

- Este acest caz de violență în familie? Argumentează răspunsul.

- Ce tipuri de violență ai identificat?

- Cine crezi că a procedat corect? (*încercuiești*):

- ✓ Mama;
- ✓ Tata;
- ✓ Dan;
- ✓ Profesoara.

- Cum crezi, la cine poate apela Dan în cazul dat?

- Scrie un alt scenariu pentru cazul lui Dan;

- Propune 3 reguli/acțiuni de comportament pentru Dan.

1. _____

2. _____

3. _____

_____

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

Subiectul 2: SECURITATEA ÎN MEDIUL ȘCOLAR

La sfârșitul lecției elevii vor:

- identifica situațiile și cauzele generatoare de violență în școală în baza informațiilor și experiențelor proprii;
- conștientiza necesitatea atitudinii civice în menținerea siguranței și securității în mediul școlar;
- elabora un set de recomandări destinate elevilor, cadrelor didactice și părinților cu scopul de a spori securitatea în mediul școlar.

Cauzele violenței între elevi în instituțiile de învățământ sunt:

- se simt maturi, cu influențe/autoritate/ falsă autoritate în școală;
- autoafirmarea;
  - influențe ale grupului de prieteni;
  - mediul instabil în familie;
  - imaginea violenței în mass-media;
  - discriminarea.

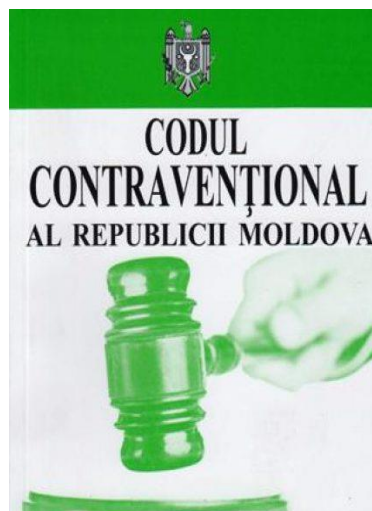

Un pericol deosebit îl prezintă violența sistematică, hărțuirea sau *bullying-ul*. Elevii pot fi supuși hărțuirii atât de o persoană (elev sau profesor), cât și de un grup. Odată cu creșterea accesibilității internetului, hărțuirea are loc și în spațiul virtual: prin comunicații mobile, poșta electronică și în rețelele sociale sunt răspândite poze denigratoare, mesaje jignitoare și amenințări (*cyberbullying*).

Codul contravențional. Articolul 65¹.

Discriminarea în domeniul învățământului este orice deosebire, excludere, restricție sau preferință, bazată pe criteriu de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie sau convingeri, sex, vârstă, dizabilitate, opinie, apartenență politică sau pe orice alt criteriu, manifestată:

- a) la oferirea accesului la instituțiile de învățământ de orice tip și nivel;
- b) prin stabilirea de principii de admitere la studii, bazate pe anumite restricții, cu încălcarea prevederilor legislației în vigoare;
- c) în procesul educațional, inclusiv la evaluarea cunoștințelor acumulate;
- d) în activitatea științifico-didactică.

De cele mai multe ori, *bullying-ul* este violența fizică și/ sau psihologică planificată conștient, care are loc pe parcursul unei perioade, întreruperea căreia necesită implicarea unor terțe persoane: director, profesori, alți angajați ai instituției, elevi, părinți, iar uneori și reprezentanți ai organelor de drept.

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

Odată cu dezvoltarea tehnologiilor informaționale moderne, a luat amploare încă un tip de bullying, cyberbullying-ul: utilizarea telefoanelor mobile, poștei electronice, internetului, rețelelor sociale, blogurilor, chat-urilor în scopul urmăririi persoanei, distribuirii informațiilor confidențiale, zvonurilor, mesajelor denigratoare și jignitoare.

O parte a agresiunilor poate urma din motivul obținerii unui profit cum ar fi anumite sume bănești (banii de buzunar al copilului), șantajul între copii pentru a obține cardul bancar a părinților ca rezultat pentru sustragerea de pe el a sumelor bănești, sau chiar însăși forma simplă a infracțiunilor patrimoniale cum sunt: jaful, furtul, escrocheria, etc. și contravenții cum sunt furturile mărunte.

Ca rezultat al agresiunii, fiind identificat, agresorul este supus răspunderii contravenționale sau penale pentru faptele ce le-a făcut.

Reține!

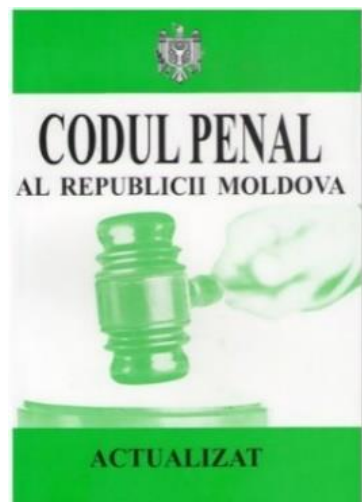

Pentru unele contravenții comise de minori, se atrag la răspundere părinții acestora, sau persoanele care îi înlocuiesc, **conform art. 63 CC. Neîndeplinirea obligațiilor de întreținere, de educare și de instruire a copilului, se sancționează cu amendă de la 300 la 750 lei, sau muncă neremunerată în folosul comunității de la 15 la 25 de ore.**

Totodată, în privința delicvenților se întocmesc prezentări privind aplicarea măsurilor de influența publică și se remit în adresa Comisiei pentru protecția drepturilor copilului din localitatea unde locuiește minorul.

Articolul 62 Cod Penal RM prevede că persoanelor fizice care au săvârșit infracțiuni li se pot aplica următoarele pedepse:

- a) amendă;
- b) privare de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate;
- c) privarea de dreptul de a conduce mijloace de transport sau anularea acestui drept;
- d) retragere a gradului militar sau special, a unui titlu special, a gradului de calificare (clasificare) și a distincțiilor de stat;
- e) munca neremunerată în folosul comunității;
- f) închisoare;
- g) detențiune pe viață.

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

Cui se adresează elevul în caz că a devenit victimă în mediul școlar?

- ✓ Profesorului sau dirigintelui;
- ✓ Psihologului instituției de învățământ;
- ✓ Părinților;
- ✓ Poliției la numărul de telefon **112**.

Opinie pentru reflecție:

Școala este o parte integrantă a comunității largi, iar problemele cu care se confruntă ca instituție și mediu de formare a tinerilor privesc întreaga societate.

Reflectează DE CE?

FIȘA DE LUCRU nr. 1. Completează tabelul propus cu cauzele violenței elevilor în mediul școlar:

Cauzele violenței elevilor în mediul școlar:		
<i>Individuale</i>	<i>Familiare</i>	<i>Școlare</i>

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

FIȘA DE LUCRU nr. 2. Atribuie imaginile de mai jos cuvintelor - cheie ale lecției:

Cyberbullying, bullying, hazing

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

FIȘA DE LUCRU nr. 3. – Umbrela RESPECT-ului.

Sarcină de lucru: *Atribuie inițialelor umbrelei caracteristici conform literelor din cuvântul RESPECT, argumentând alegerea.*

Litera	Caracteristica	Argumentul
R		
E		
S		
P		
E		
C		
T		

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

FIȘA DE LUCRU nr. 4. – Sarcină de lucru: *Argumentează eficiența securității controlate / supravegherii în mediul școlar.*

Eficiența (Argumente PRO și CONTRA)

--	--	--

Campania - 19 zile de prevenire a abuzurilor și violențelor asupra copiilor și tinerilor!

Sarcină de lucru: Elaborează unui set de recomandări destinat elevilor, cadrelor didactice și părinților privind SECURITATEA ÎN ȘCOALA MEA.

Recomandări pentru elevi:

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

Recomandări pentru cadrele didactice:

Recomandări pentru părinți:

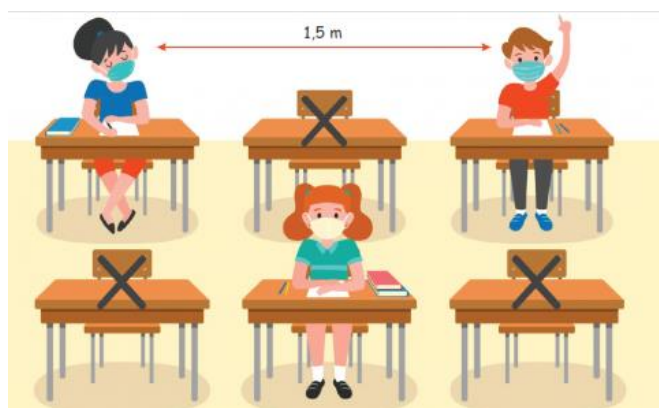

Ministerul Educației, Culturii și Cercetării, în colaborare cu Ministerul Sănătății Muncii și Protecției Sociale, UNICEF Moldova, Fondul Națiunilor Unite pentru Populație (UNFPA) în Republica Moldova și Organizația Mondială a Sănătății în Moldova în contextul

*situației epidemiologice COVID – 19, au elaborat **Ghidurile elevului/ elevei din ciclurile primar, gimnazial, liceal și din învățământul profesional tehnic.***

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

Subiectul 3: *SECURITATEA ÎN COMUNITATE*

La sfârșitul lecției, elevii vor:

- explora părerile, emoțiile și nevoile colegilor privind siguranța în societate;
- determina contextele/ locurile din comunitate unde elevii, locuitorii se simt nesigur;
- lucra împreună pentru a face comunitatea lor un loc mai sigur, ferit de infracțiuni;
- veni cu propuneri concrete referitoare la asigurarea securității în comunitatea natală.

Securitatea mea – în mâinile mele!

Securitatea unei comunități este determinată de cele mai importante probleme și riscuri la care se expun membrii comunității.

Gradul de siguranță în comunitate este exprimat cu ajutorul unor indicatori privind statistica infracționalității și a accidentelor, cât și prin prisma experiențelor individuale.

Factori cauzali care afectează securitatea din comunitate:

- **individuali** – particularitățile de personalitate, abuzul de băuturi alcoolice și accesibilitatea acestora, inclusiv, în virtutea producerii în condiții de casă.
- **de grup** – influența nefastă din partea semenilor și a adulților, violența în școală și în familie. De exemplu, în cazul infracțiunilor juvenile, datele statistice arată că circa 20% din infracțiunile juvenile sunt comise în grup sau împreună cu adulții.
- **comunitari** – lipsa locurilor de muncă și a unor venituri permanente, lipsa unor activități extra-școlare pentru tineri, violența în comunitate. Combinat cu alte cauze, lipsa unui loc de muncă se conturează ca un factor predictiv important care poate determina comportamentul violent sau riscant – circa 25% din infracțiuni sunt comise de persoane care nu au loc de muncă – deși datele atestă că în ultimul deceniu importanța acestui factor este în scădere. Totodată, datele arată că peste 60% din autorii infracțiunilor juvenile sunt comise de minori care nici nu învață, nici nu lucrează.
- **sistemici** - perpetuarea de către mass-media și cultura de masă a unor modele comportamentale negative, accesibilitatea produselor alcoolice comercializate, accesul la arme, lipsa unui set de penalizări credibile și prevalența aranjamentelor corupte care permit eschivarea de la pedeapsă.

Reține!

etc.).

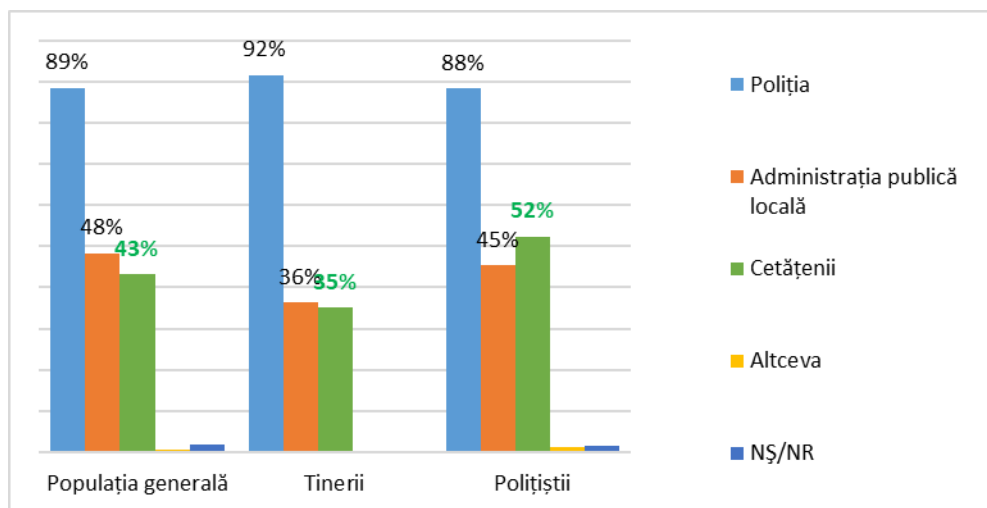
ACTIVITATEA POLIȚIENEASCĂ COMUNITARĂ reprezintă un parteneriat dintre Poliție, instituții comunitare și cetățeni pentru identificarea și soluționarea în comun a problemelor specifice comunității (ex. „Supravegherea de vecinătate”, „Bunici grijulii”, consiliile de siguranță comunitară,

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

FIȘA DE LUCRU nr. 1.

Majoritatea populației consideră că responsabili de asigurarea securității în comunitate sunt polițiștii. Asta arată rezultatele sondajului sociologic „Poliția Comunitară”, realizat de CBS AXA în comun cu IGP.

Astfel, la întrebarea „Cum credeți, cine este responsabil de asigurarea securității în comunitate?” respondenții au exprimat următoarele opinii:

https://politia.md/sites/default/files/raport_de_sondaj_politie_comunitara_final.pdf

Din totalul respondenților, 89% din populația generală consideră că responsabili de securitate sunt polițiștii; 48% – administrația publică locală; 43% – cetățenii.

În rândul tinerilor – 92% consideră că polițiștii; 36% – administrația publică locală; 35% – cetățenii.

Sondajul a fost realizat în perioada 7-19 decembrie 2017 pe 3 eșantioane: tineri, populația generală și colaboratorii poliției.

Sarcină. Analizează datele sondajului sociologic, exprimă-ți opinia proprie: *Cine este responsabil de asigurarea securității în comunitate?*

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

Subiectul 4: SECURITATEA ÎN MEDIUL ONLINE

La sfârșitul lecției, elevii vor:

- cunoaște avantajele și riscurile utilizării internetului;
- adopta un comportament sigur în utilizarea internetului;
- manifesta interes și implicare pentru subiectul abordat.

Dezvoltarea și accesul tot mai larg la tehnologiile informaționale moderne le oferă membrilor societății, în special, copiilor și tinerilor, posibilitatea să exploreze spațiul virtual în scopul dezvoltării personale și profesionale, pentru a concura ulterior pe piața muncii.

Viteza de dezvoltare a tehnologiilor informaționale și accesibilitatea sporită a acestora pentru copii e una fără precedent în istoria inovațiilor digitale. Noile tehnologii includ posibilități și capacități imense de prelucrare, stocare și distribuire a materialelor prin telefoane mobile – posibilități care mai ieri nu erau accesibile. Acestea oferă utilizatorilor spațiu de creativitate, oportunități de învățare, participare, comunicare, care nu întotdeauna sunt lipsite de riscuri.

Riscurile la care copiii se pot expune sunt diverse, fiind asociate de obicei cu conținutul negativ publicat online, protecția datelor personale sau comunicarea cu persoane necunoscute. În calitate de utilizatori ai tehnologiilor informaționale, copiii sunt de fapt cei mai vulnerabili riscului de acostare în scop de abuz sexual sau riscului de abuz sexual documentat și circuit online (materiale foto/video cu abuz sexual al copiilor). Fiind la vârsta la care sunt deschiși spre comunicare și explorare, copiii se pot aventura în experiențe noi, iar în lipsa unor mecanisme de apărare la abuzuri, devin vulnerabili.

Reține!

În Republica Moldova, patru din zece copii cu vârsta sub zece ani au deja un cont pe rețelele sociale, iar două treimi dintre copiii cu vârsta cuprinsă între 12 și 15 ani accesează zilnic Internetul. Telefonul este dispozitivul de pe care marea majoritate a acestora se conectează la rețeaua virtuală.

Îngrijorător este faptul că adolescenții au cunoștințe sumare despre comportamentele riscante online. Practic, fiecare al cincilea adolescent, cu vârsta 12-15 ani, spune că nu cunoaște nimic despre siguranța online, în timp ce restul au doar cunoștințe sumare. Fiind întrebați despre modalitățile în care părinții îi informează despre riscurile online, majoritatea copiilor au menționat că, de obicei, părinții le citesc „lecții moralizatoare” sau acționează extrem - își izolează copiii de la comunicare, le iau laptopurile, tabletele etc.

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

Educația elevilor în spiritul siguranței online rămâne o sarcină imperativă a școlii!

FIȘA DE LUCRU nr. 1.

Datele sau informațiile personale includ numele, prenumele, data, anul nașterii, vârsta, adresa, numărul de telefon, numele membrilor familiei, fotografiile, informații despre locul de muncă al părinților, adresa școlii, hobby-urile, ș. a.

Orice informație personală, odată plasată online, chiar dacă este ștearsă, se păstrează și poate fi ulterior folosită de persoane necunoscute. Iată de ce informațiile personale sunt foarte importante, ele sunt garanția **siguranței online**. Toate datele online trebuie securizate, ceea ce presupune folosirea sigură a resurselor informaționale și buna cunoaștere a regulilor, a conturilor create sau a informațiilor păstrate. Oricare utilizator inteligent știe să-și securizeze conturile prin crearea de parole de acces sigure, pe care le reînnoiește periodic și le păstrează în taină.

Sarcină. Citește informația din fișa nr. 1 și elaborează un cod de reguli pentru utilizarea sigură a internetului:

FIȘA DE LUCRU nr. 2. STUDIU DE CAZ

Părinții unui coleg de clasă i-au cumpărat copilului un telefon performant. Având acces la internet, colegul a făcut cunoștință, pe un site de socializare, cu un alt elev din clasa a VIII-a, cu care a legat o prietenie. La un moment dat, pentru a-i testa fidelitatea, chipurile, noul prieten i-a cerut adresa de e-mail și parola. Băiatul i-a oferit datele și, în scurt timp, a depistat că de pe telefon i-au fost sustrate toate informațiile pe care le deținea, programele licențiate instalate și chiar memoria operativă a telefonului.

Sarcină. Analizează și identifică greșelile, cauzele și soluțiile care rezultă din cazul dat.

Greșeli:

Cauze:

Soluții:

Safer Internet Day sau **Ziua Siguranței pe Internet** este Ziua globală a Siguranței pe Internet și este sărbătorită în fiecare an în luna Februarie, în peste 60 de țări din întreaga lume. Ziua Siguranței pe Internet este coordonată și promovată de rețeaua europeană **INSAFE - European Safer Internet Network** în cadrul programului Safer Internet Plus al Comisiei Europene.

În fiecare an, cu ocazia Safer Internet Day, **INSAFE** promovează învățarea utilizării într-un mod responsabil a noilor tehnologii online și mobile și face referire în special la copii și la comportamentul acestora în mediul online.

Safer Internet Day se celebrează anual începând cu 2003.

Safer Internet Day
2020 | **Tuesday**
11 February

Together for a better internet

Sarcină de lucru: Accesează site-ul <https://siguronline.md/> și selectează, cel puțin, 3 informații utile pentru tine.

UN INTERNET MAI SIGUR PENTRU COPII

1. _____
2. _____
3. _____

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

Subiectul 5: SECURITATEA ÎN TIMPUL CĂLĂTORIILOR

La sfârșitul lecției, elevii vor:

- deduce riscurile ce pot afecta siguranța călătoriilor în baza informațiilor și experiențelor proprii;
- enumera principalele acțiuni necesare de întreprins înaintea, în timpul și după o călătorie, urmând studiile de caz propuse;
- conștientiza necesitatea respectării tuturor recomandărilor în asigurarea securității și siguranței în timpul călătoriilor.

CĂLĂTORIILE sunt astăzi o parte integrantă a vieții umane, asociate cu punerea în aplicare a dreptului la odihnă și timp liber, libertatea de circulație, dreptul de acces la valorile culturale, precum și alte drepturi universal recunoscute.

Pericolele provocate de om însoțesc, în mod continuu, turiștii în timpul călătoriilor și a odihnei, dar se evidențiază și alte pericole,

cum ar fi accidente rutiere, cazurile de afectare a vieții, a sănătății și a proprietății turiștilor ca urmare a deficiențelor serviciilor contractate.

Trebuie de remarcat faptul că securitatea și călătoriile ca fenomen sunt legate reciproc și se completează. Turiștii din Republica Moldova călătoresc în alte țări cu altă cultură, tradiții și practici de securitate, din aceste motive, cunoașterea factorilor de risc prezintă interes pentru societate.

Pentru securitatea în timpul călătoriilor este bine să știi:

1. **Poliția** este o instituție care există în toate țările, deși denumirile, funcțiile, responsabilitățile deseori diferă;
2. **Regulile de circulație** sunt reguli internaționale, dar sunt și reguli specifice aplicate în fiecare țară în parte;
3. **Regulile de acțiune** în cazuri de urgență sunt în mare parte identice (plecarea de la locul unui accident fără acordul poliției constituie o infracțiune);
4. **112** este numărul european de urgență, valabil pe tot teritoriul UE, pe care îl puteți apela gratuit de pe telefonul fix și mobil. Veți intra astfel în contact cu serviciile de urgență - poliție, ambulanță, pompieri. Pe lângă 112, sunt valabile și numerele naționale de urgență. Numărul unic european (112) este însă singurul pe care îl puteți utiliza pentru a accesa serviciile de urgență

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

în toate țările din UE. 112 este folosit și de unele țări din afara UE, cum ar fi Elveția și Africa de Sud;

5. Dacă vă dispăre copilul, acasă sau în altă țară din UE, puteți suna la **116 000**, linia telefonică pentru copii dispăruți. Linia de urgență 116 000 este în prezent disponibilă în toate cele 28 de țări ale UE;
6. **Contravențiunile** sunt sancționate în mod diferit în diferite țări (depășirea vitezei, parcarea neregulamentară, gunoi, furt, consumul băuturilor alcoolice, măsuri anti-Covid-19, etc...);
7. Fiecare călătorie trebuie planificată cu grijă.
8. Înainte de a călători într-o țară, ne informăm de pe site-ul oficial al Ministerului Afacerilor Externe și Intergării Europene (<https://mfa.gov.md/ro>), accesând rubricile „Traversarea frontierei în perioada pandemică”, „Alerte de călătorie COVID-19” și site-ul Poliției de Frontieră <https://www.border.gov.md/> rubrica „Traversarea frontierei”.

În timpul șederii în străinătate e bine să știi:

- Modalitatea de păstrare a documentelor de identitate (buletin sau pașaport) – recomandat să se afle cu tine, la un matur dacă sunteți cu un grup sau într-un loc sigur acolo unde aveți cazare;
- Numărul de telefon a Ambasadei Republicii Moldova, ale poliției în țara în care călătorești;
- Modul de comunicare / instrumente de comunicare / limba de comunicare în țara în care te afli;
- Specificul cultural al țării (tradiții, reguli, comportament interzis);
- Tururile și excursiile trebuie adaptate la condițiile de sănătate și la condiția fizică;
- Respectați măsurile de siguranță Covid-19, igiena personală și sfaturile dietetice recomandate;
- Locurile publice foarte aglomerate pot fi periculoase și recomandabil sunt de evitat.

Măsurile de precauție în timpul plimbărilor cu biciclete, role și scutere.

Cele mai simple și mai eficiente măsuri de precauție sunt casca de protecție, genunchiere și cotiere și echiparea cu mijloace reflectorizante și luminoase.

Reține!

Plimbarea cu bicicleta, rolele sau scuterul pe drumurile cu circulație rutieră intensă este foarte periculoasă – DE EVITAT!

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

STUDII DE CAZ

Cazul nr. 1. *Andrei și Cristina, un cuplu din Republica Moldova aflat în vacanță în Franța, au fost devastați când fiica lor a dispărut în timpul unei excursii. Câteva ore s-au scurs, fără ca ei să aibă vreo veste. Au anunțat poliția locală.*

Sarcină de lucru Scrie ce altceva ai recomanda acestui cuplu să întreprindă?

Cazul nr.2. *Alexandru a plecat la odihnă la Lisabona, unde a închiriat un apartament. După puțin timp, în apartamentul său s-a declanșat un incendiu. Alexandru nu știa numerele serviciilor portugheze de urgență, intrând astfel în panică.*

Sarcină de lucru: Identifică ce a uitat Alexandru?

Ce îi vei recomanda tu?

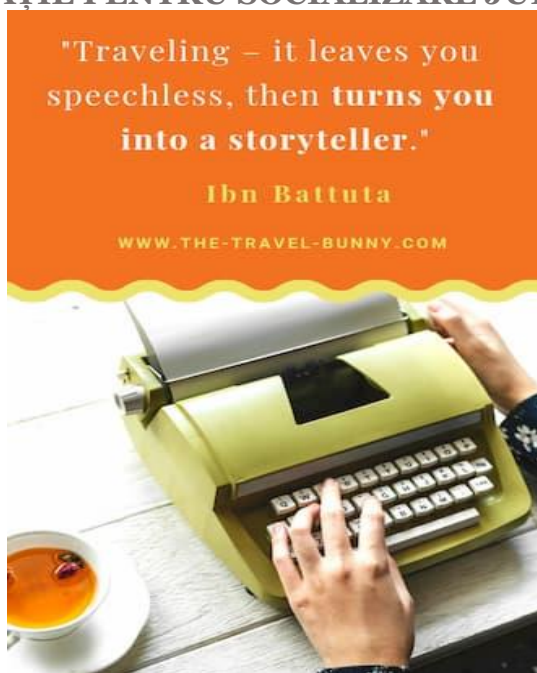

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

Sarcină de lucru: Comentează gândul: *Călătoriile – te lasă fără cuvinte, apoi te transformă în povestitor.*

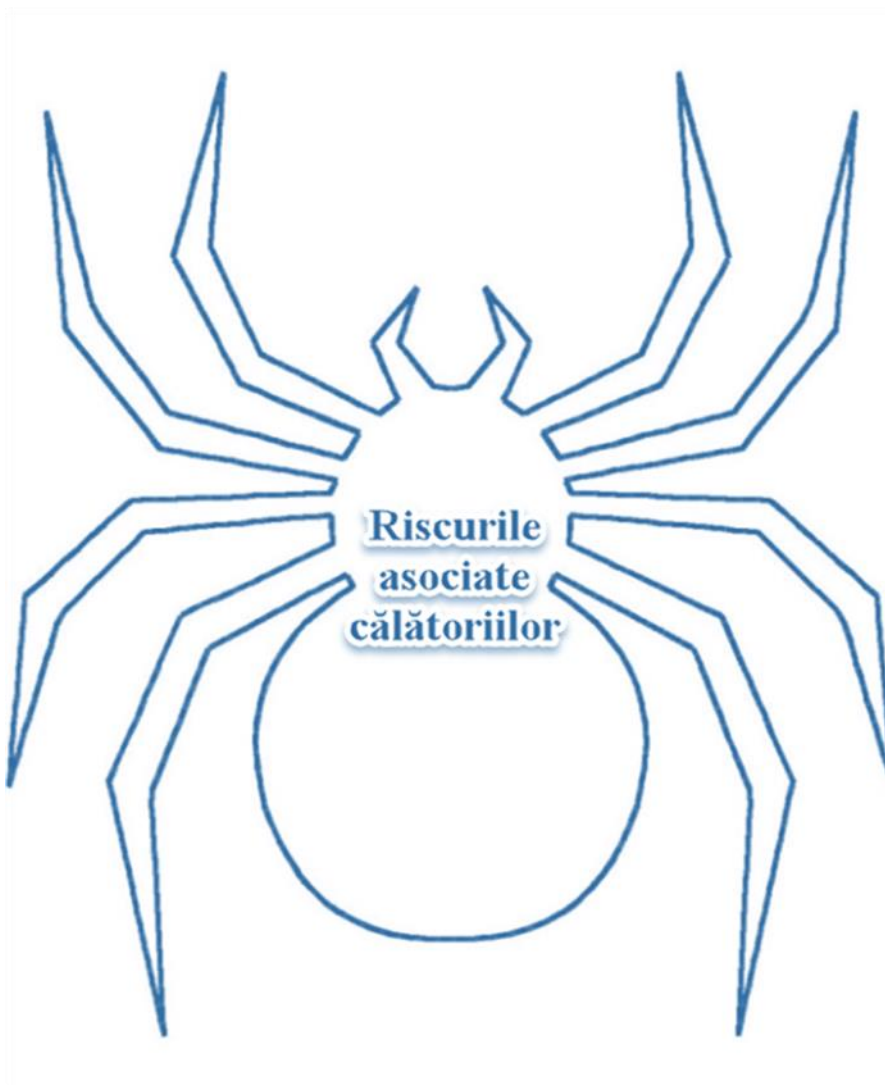

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

FIȘA DE LUCRU nr. 1. Sarcină. Observând imaginile alăturate, identifică riscurile asociate călătoriilor:

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

Subiectul 6: SECURITATEA ÎN RELAȚII INTERPERSONALE

La sfârșitul lecției, elevii vor:

- deosebi prietenia adevărată și cea falsă;
- conștientiza necesitatea apelării la ajutorul polițistului în situație de risc;
- lua decizii corecte în diverse situații de risc.

Adolescenții își formează un mod propriu de a înțelege viața, își cristalizează o concepție proprie despre alegerile pe care le fac. Ei devin conștienți de forțele lor, le compară cu cele ale părinților și se cred superiori acestora, aspirând la același rol în societate ca și părinții. În linii generale, se poate afirma că la această vârstă, relațiile cu părinții capătă o dimensiune calitativ nouă, determinată de noile însușiri de personalitate și de noile sfere de activitate ale adolescenților.

La descoperirea de sine se adaugă descoperirea celorlalți, pe lângă nevoia de afirmare, apare și nevoia de comuniune. Preocupările morale și valorice sunt semnificative, iar pendularea între alternative pentru viitor, speranțe, idealuri și dezamăgire e la fel de comună.

Relațiile și comunicarea cu semenii ocupă un loc important în viața adolescenților. În primul rând, ele reprezintă un izvor de informații, în special de cunoștințe, care nu pot fi obținute de la adulți, în al doilea rând, ele constituie un teren pentru autorealizare, oferă posibilitatea confirmării apartenenței de grup. De asemenea, relațiile cu persoanele de aceeași vârstă satisfac necesitatea de comunicare intimă.

În perioada adolescenței, scade valoarea grupurilor formale – școală, clasă, unde relațiile sunt reglementate în mare măsură și supravegheate de adulți. Adolescenții preferă grupurile neformale, companiile, care se constituie după criterii sau parametri ce satisfac necesitățile caracteristice vârstei. Sfera de comunicare și de noi relații interpersonale condiționează activismul comunicativ, îi determină pe adolescenți să caute noi relații.

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

Reține!

Pentru o mare parte de adolescenți, există riscul de a nimeri sub influența grupurilor antisociale!

Organizarea activităților extracurriculare, stimularea adolescenților pentru muncă, grija față de modul de organizare a timpului liber pot să evite devierile și orientarea antisocială a comportamentului adolescenților.

FIȘA DE LUCRU nr. 1. Sarcină. Restabilește proverbele, formând perechi, prin săgeți.

1	Prietenul tuturor	ca să-ți spun cine ești.
2	Prietenul ți se uită în ochi,	nu-ți poate deveni dușman.
3	Prietenul vechi	iar dușmanul la picioare.
4	Spune-mi cu cine te împrietenești	e prietenul nimănui.
5	Mai bine un vrăjmaș înțelept	decât prieten fricos.
6	Mai bun este prietenul cel de aproape	nu-ți pierde prietenii.
7	Mai bine dușman curajos	decât un prieten nerod.
8	Dușmanul care se preface prieten	decât fratele cel de departe.
9	Dușmanul tatălui	tu nu umbla să-l mănânci de tot.
10	Dacă vrei să-ți birui dușmanii,	nu poate fi prietenul feciorului.
11	Dacă prietenul tău este miere,	e cel mai periculos.

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

FIȘA DE LUCRU nr. 2. STUDIU DE CAZ

Corina (15 ani), le-a propus prietenelor sale Ioana (14 ani) și Mihaela (16 ani) să meargă la un magazin de vestimentație și să scoată niște haine fără a le achita, deoarece au auzit că, anterior, alte persoane au încercat și au reușit. Minorele au luat hainele și au intrat în cabină pentru a le proba. Iona a reușit să scoată prețul de pe o haină și a ieșit cu ea din magazin. Minorele au fost oprite de către angajații magazinului, fiind suspectate de furt.

Sarcină. Citește studiul de caz din fișa nr. 2 și răspunde la întrebări:

- *Ce ilegalități au comis fetele?*

- *Ce consecințe ale faptei lor pot surveni?*

- *Care sunt acțiunile legale pe care trebuia să le întreprindă adolescentele?*

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ
FIȘA DE AUTOEVALUARE

Notați în timpul orelor întrebările / observațiile / produsele pe care ați vrea să le împărtășiți cu alți colegi, cu prietenii ori familia, pentru a obține opiniile și răspunsurile celorlalți pe marginea subiectului studiat.

Scrie tot ce vrei să comunici suplimentar colegilor, profesorului și polițistului:

<i>? COLEG</i>	<i>? PROFESOR</i>	<i>? POLIȚIST</i>

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

Unitatea de învățare 4: O VIAȚĂ FĂRĂ VIOLENȚĂ

Subiectul 1: SERVICIILE PRIETENOASE COPILULUI

La sfârșitul lecției elevii vor:

- numi instituțiile statului care vin în suportul copiilor victime;
- conștientiza necesitatea sesizării organelor abilitate în caz de nerespectare a drepturilor lor;
- manifesta interes pentru subiectul discutat.

INSTITUȚIILE CE VIN ÎN SUPORTUL COPIILOR VICTIME:

- Autoritățile tutelare locale
- Instituțiile medico-sanitare
- Instituțiile de învățământ
- Poliția

Cererea pentru eliberarea ordonanței de protecție în interesele copilului poate fi depusă de autoritatea tutelară locală sau de procuror chiar și în lipsa solicitării din partea victimei sau a reprezentantului ei legal.

Instanța de judecată emite, în 24 de ore de la primirea cererii, o ordonanță de protecție, prin care poate oferi asistență victimei și copiilor ei, aplicând agresorului următoarele **măsuri**:

a) obligarea de a părăsi temporar locuința comună ori de a sta departe de locuința victimei, fără a decide asupra modului de proprietate asupra bunurilor;

b) obligarea de a sta departe de locul aflării victimei, la o distanță ce ar asigura securitatea acesteia, excluzând și orice contact vizual cu victima sau cu copiii acesteia, cu alte persoane dependente de ea;

c) interzicerea oricărui contact, inclusiv telefonic, prin corespondență sau în orice alt mod, cu victima sau cu copiii acesteia, cu alte persoane dependente de ea;

d) interzicerea să se apropie de anumite locuri: locul de muncă al victimei, locul de studii al copiilor, alte locuri determinate pe care persoana protejată le frecventează;

e) obligarea, până la încetarea măsurilor de protecție, de a contribui la întreținerea copiilor pe care îi are în comun cu victima;

Instituțiile publice au un rol important în asigurarea drepturilor copilului. În unele situații, copiii și părinții trebuie să apeleze la o instituție pentru a fi siguri că drepturile lor sunt asigurate (fie pentru a obține anumite drepturi, fie pentru a cere aplicarea lor). Există multe instituții care iau decizii cu impact direct asupra copiilor și adolescenților.

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

Exemple de astfel de decizii:

- O autoritate din domeniul educației poate lua decizia de a transfera un elev la o altă școală, de a fi trecut la o anumită formă de predare, etc.;
- O autoritate din domeniul migrației decide să permită unui copil sau familiei acestuia să locuiască sau să lucreze într-o anumită țară;
- O autoritate publică locală pentru problemele minorilor decide și aplică față de minor măsuri de constrângere cu caracter educativ (*EX: obligarea minorului de a urma un curs de reabilitare psihologică; obligarea minorului de a urma cursul de învățământ obligatoriu etc.*)
- Instanța de judecată decide în cazul supunerii unui minor/adolescent la arest contravențional sau penal.

Reține!

O decizie a unei instituții publice poate fi contestată în fața unei instituții superioare sau în instanța de judecată. În funcție de vârstă, copilul poate să aibă nevoie de prezența unuia dintre părinți atunci când se adresează unei instituții.

Ce se întâmplă când adolescenții sunt victime ale unor infracțiuni?

- Primul pas este raportarea infracțiunii și solicitarea suportului!
- Pentru unele infracțiuni (ca de exemplu, violența în familie, abuz sexual, trafic de ființe umane, etc.) o simplă raportare a faptei este suficientă pentru ca procedurile penale (judiciare) să înceapă.
- Există tipuri de infracțiuni care vor fi investigate numai după ce va fi depusă o plângere (ex. furturile, vătămarea intenționată medie a integrității corporale sau a sănătății, amenințarea cu omor, vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății, vătămarea gravă ori medie a integrității corporale sau a sănătății cauzată din imprudență, etc).
- Uneori, plângerea trebuie să fie depusă sau semnată și de un părinte sau reprezentant legal. Oficialii responsabili de aplicarea legii vor îndruma apoi victima pe parcursul procedurilor.
- În ciuda faptului că prin legislație sunt reglementate mai multe instrumente/proceduri prin care se încearcă de a asigura protecție victimei, participarea copiilor victime în cadrul procedurilor penale rămâne dificilă (copiii au frică, nu au încredere că vor fi protejați, se confruntă cu bariere psihologice pe care nu le pot trece, etc.).
- Copilul poate fi nevoit să se supună unor examinări. O examinare medicală sau psihologică poate avea loc atunci când copilul a suferit o agresiune fizică sau psihică, ce trebuie evaluată.

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

Cine poate sesiza Poliția când un copil a devenit victimă?

- Copilul direct sau reprezentantul legal al acestuia;
- Membrii familiei, vecinii și oricare altă persoană din comunitate;
- Specialiștii care lucrează cu copiii, etc.

Ce este Telefonul Copilului?

- Este un serviciu telefonic care activează 24/24;
- Poate fi apelat la numărul scurt **116 111**, apelul este *gratuit, anonim și confidențial*;
- Adresa de Skype: *TelefonulcopiluluiMoldova116111*;
- Pagina web, *telefonulcopilului.md*.
- La fel, chatul care este disponibil pe pagina web, *https://telefonulcopilului.md*

Cine răspunde la Telefonul Copilului?

- Consilierii, care sunt psihologi și răspund **tuturor copiilor și adulților**.

Cine sunt beneficiarii de la Telefonul Copilului?

- Copii, care apelează la serviciu în scop de consiliere, informare.
- Părinții sau îngrijitorii copiilor în scop de consiliere, informare și consultanță.
- Persoane care doresc să informeze privind necesitatea asistenței unui copil.

Custodia copiilor ai căror părinți/unicul părinte se află temporar în altă localitate din țară sau de peste hotare.

Începând cu anul 2014, a intrat în vigoare **Legea nr. 140/2013** privind protecția specială a copiilor a copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți.

Părinții sau unicul părinte care pleacă peste hotare pe un termen mai mare de 3 luni și ai căror copii rămân în Republica Moldova trebuie să informeze autoritatea tutelară locală/teritorială despre persoana în grija căreia rămân copiii.

Părinții care decid să plece pentru o perioadă de timp să lucreze în străinătate sunt obligați să instituie tutela unui îngrijitor asupra copilului pe care-l lasă acasă. Pentru aceasta, părinții se înțeleg cu o persoană să aibă grijă de copilul lor, să-l supravegheze, să fie responsabilă pentru viața și securitatea acestuia.

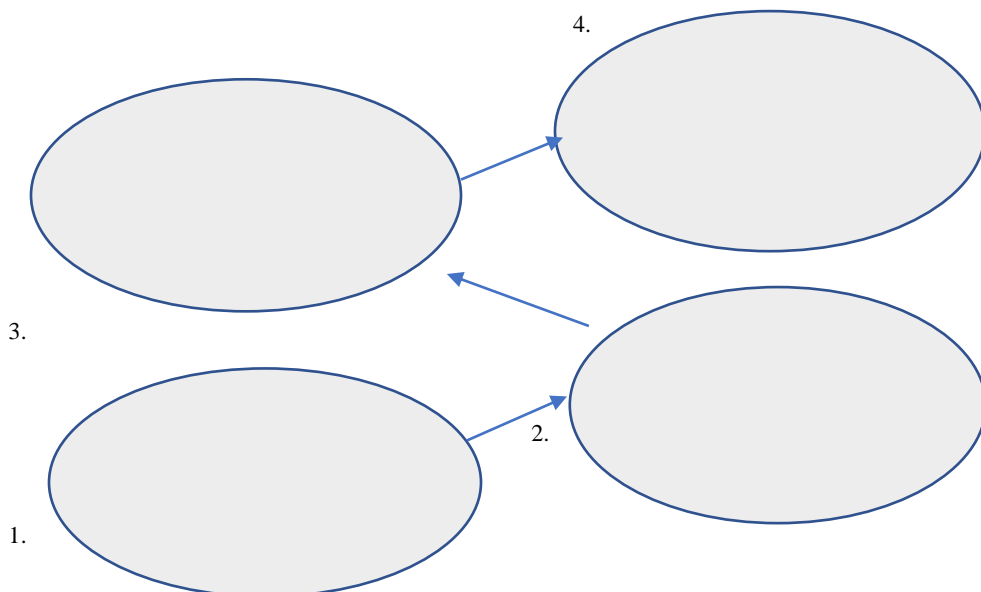
EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

Ulterior, împreună cu această persoană, trebuie să meargă la autoritatea tutelară locală/teritorială pentru a scrie o cerere în care se menționează că părinții transmit îngrijitorului, temporar, responsabilitățile părintești asupra copilului, iar îngrijitorul – că este de acord să-și asume aceste responsabilități.

Dacă, din anumite motive, părintele sau părinții nu reușesc să meargă la autoritatea tutelară, pentru a-și anunța plecarea și a înregistra cererea de instituire a tutelei asupra copilului, este important să lase îngrijitorului acest document, avizat la notar. Mai târziu, îngrijitorul va putea merge la asistentul social, care îl va ajuta să facă dosarul de instituire a tutelei.

FIȘA DE LUCRU nr.1. DRUMUL MEU

Sarcină: scrie câteva etape din viața ta (începutul unor activități, performanțe, contactul cu persoane care te-au influențat etc.).

FIȘA DE LUCRU nr. 2. Sarcină: repartizează noțiunile „instituțiile medico-sanitare”, „instituțiile de învățământ”, „poliția”, „autoritățile tutelare locale” în tabel conform atribuțiilor pe care le implică fiecare.

(primarul, asistentul social) protejează drepturile copiilor prin adoptarea deciziilor de a scoate copilul din situația de risc în care se poate afla;	promovează activități de depistare timpurie a copiilor expuși riscului de violență, neglijare, exploatare și trafic, precum și de prevenire a riscurilor prin monitorizarea și evaluarea de către medicii de	promovează activități de prevenire și de identificare timpurie a copiilor expuși riscului de violență, neglijare, exploatare și trafic, prin acordarea suportului în organizarea activităților de prevenire primară a violenței, neglijării, exploatarei și	asigură protecția victimelor minore prin aplicarea măsurilor de protecție (ordin de restricție de urgență), sesizarea autorităților competente în soluționarea problemelor copilului
--	--	---	--

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

	familie/asistenții medicali de familie prin realizarea vizitelor la domiciliu;	traficului în rândul copiilor, precum și în rândul părinților/persoanelor în grija cărora se află copiii și asigurarea securității încăperilor, terenurilor și locurilor aferente instituției de învățământ.	aflat în situație de risc, prin acțiuni de prevenire și desfășurare a violenței în comunitate și de menținere a ordinii și a securității.
--	--	--	---

FIȘA DE LUCRU nr. 3. STUDIU DE CAZ

Cazul nr. 1. *Doi copii cu vârsta de 11 și 13 ani, sunt lăsați la domiciliu fără supravegherea persoanelor adulte. Mama lor este plecată la muncă peste hotare, lăsând minorii sub supravegherea vecinei, având o înțelegere prealabilă însă despre acest fapt nu au fost anunțate autoritățile responsabile. În urma discuțiilor duse cu vecina, aceasta a comunicat că minorii frecventează sistematic instituția de învățământ, pe timp de noapte aceștia rămân la ea și tot ea îi asigură cu hrană.*

Cazul nr. 2. *Între mamă și fiica sa minoră cu vârsta de 15 ani s-a iscat o ceartă. Ca urmare minora a părăsit domiciliul. Mama uneori întrebuințează băuturi alcoolice. Minora având frica de a nu fi supusă violenței din partea mamei, înțelegând că este în fața pericolului a apelat la Poliție și Primar.*

Sarcină. Analizează și identifică soluțiile de rezolvare a cazurilor propuse.

- *Soluții cazul nr. 1.*

- *Soluții cazul nr. 2.*

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

Subiectul 2: PREVENIREA VIOLENȚEI ÎNTRE SEMENI. BULLYING-UL

La sfârșitul lecției elevii vor:

- explora părerile, emoțiile și nevoile persoanelor implicate în fenomenul de bullying;
- determina contextele/ locurile din școală unde elevii se simt nesigur;
- lucra împreună pentru a face școala și comunitatea lor un loc mai sigur, ferit de nesiguranță, violență și bullying;
- cunoaște acțiunile /comportamentul necesar în cazurile de violență între semeni și bullying.

Ce este bullying-ul? - „bullying” nu are o traducere exactă în limba română, însă poate fi asociat cu termenii de *intimidare, terorizare, brutalizare*.

Forme ale bullying-ului:

- VERBAL - țipete, porecle, sarcasm, insulte, jigniri;
- FIZIC - palme, loviri, îmbrânciri, bătăi;
- MOBBING - agresiune verbală și emoțională a unui grup față de un individ;
- RELAȚIONAL - intimidare, denigrare, izolare, manipulare;
- CYBERBULLYING - trimiterea unui mesaj sau a unei imagini pe telefon sau Internet pentru a denigra imaginea unei persoane.
- SOCIAL - excludere, insulte cu privire la statutul social.

Fenomenul bullying are trei caracteristici:

- *este intenționat* – agresorul are ca intenție să rănească pe cineva;
- *este repetat* – aceeași persoană este rănită mereu;
- *prezintă un dezechilibru de forțe* – agresorul își alege victima care este percepută ca fiind vulnerabilă, slabă și nu se poate apăra singură.

Cine este implicat în bullying?

AGRESORUL/ABUZATORUL (lider) vrea să fie superior, rănindu-i, intimidându-i sau jignindu-i pe cei din jurul său. Este temperamental, inflexibil, încrezător, nu-i place să accepte regulile. De cele mai multe ori, nu are empatie și chiar se bucură că produce durere celorlalți. Dorește să domine și să-i controleze pe ceilalți, exagerează în situații obișnuite. Agresorul abuzează de putere pentru a-i răni pe ceilalți, deliberat și în mod repetat.

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

Ce pierde agresorul? Respectul celorlalți. E bine ca cei din jur să te respecte pentru cine ești, nu de teama de a fi împotriva ta. Prietenii adevărați nu se leagă din frică, ci din respect reciproc.

VICTIMA (PERSONA AGRESATĂ) este copleșită de teamă. Unii elevi sunt mai expuși să fie abuzați din cauză că sunt „diferiți”. De cele mai multe ori, victimele agresorilor sunt elevii care au următoarele caracteristici:

- sunt supraponderali sau subponderali,
- au abilități sociale scăzute,
- au puțini prieteni sau nu au prieteni,
- sunt săraci sau bogați,
- au religie sau rasă diferită,
- sunt scunzi sau prea înalți,
- au slabe abilități sportive,
- sunt inteligenți, talentați,
- au dizabilități fizice,
- sunt persoane noi în grup,
- au părinți divorțați sau
- sunt, pur și simplu, „diferiți” de ceilalți.

STUDIUL DE CAZ

Ei stau pe străzile din apropierea școlii la care învăț și îi hărțuiesc pe cei mai mici, le iau telefoanele sau banii. Acum câteva zile au împins un copil de pe bicicletă, care a căzut și s-a lovit destul de rău. În ultima vreme, m-am gândit că, poate, data viitoare când atacă pe cineva, ar trebui să sun la poliție. Tind să cred că e de datoria mea să fac acest lucru, dar nu știu ce se va întâmpla dacă vor afla că am fost eu. Sincer, îmi fac griji pentru fratele meu mai mic, pentru că el ar putea să fie următorul și nu aș vrea să pățesc ceva.

Sarcină. Studiind cazul răspunde întrebărilor de mai jos:

- Ce trebuie să fac atunci când văd lucruri de genul acesta?

- Este de datoria mea să raportez la poliție sau ar fi mai bine să nu mă implic?

- Ce trebuie să fac dacă sunt martorul unei infracțiuni?

- Pot fi acuzat de comiterea unei infracțiuni dacă sunt copil?

- Am fost victima unei infracțiuni. Cine mă poate ajuta?

- Contează câți ani am?

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

FIȘA DE LUCRU nr. 1.

Elaborează schematic harta școlii și marchează pe ea cu buline de culoarea: **roșie** locurile unde au loc cel mai frecvent situații de bullying, **galbenă** - locurile unde au loc uneori situații de bullying, **verde** – locurile unde se simt în siguranță.

Sarcină. Răspundeți la întrebări și completați tabelul propus

Ce se întâmplă în locurile marcate cu buline de culoare roșie ? Când se întâmplă? Cine este implicat? (vârsta, clasa, fără a da nume concrete)	
Ce se întâmplă în locurile marcate cu buline de culoare galbenă ? Când se întâmplă? Cine este implicat? (vârsta, clasa, fără a da nume concrete)	
Ce se întâmplă în locurile marcate cu buline de culoare verde ? Cine este prezent în aceste locuri? Cum se simt elevii? Ce îi ajută să se simte astfel?	

Imagini ce reflectă fenomenul de "bullying"

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

Subiectul 3: ASPECTE ALE COMPORTAMENTULUI DELINCVENT ȘI DEVIANT

La sfârșitul lecției elevii vor:

- determina cauzele și caracteristicile specifice apariției delincvenței juvenile;
- opera cu date statistice, făcând concluzii la subiect;
- propune reguli pentru o conduită civilizată, bazată pe respectarea drepturilor omului.

Perioada adolescenței este una dificilă și se manifestă prin schimbări bruște ale dispoziției, care pot duce la conflicte cu părinții. Anume în această perioadă tinerii încearcă să-și găsească refugiu în altă parte și pot fi atrași ușor în grupuri dubioase. În consecință, ei pot începe să fumeze, să consume alcool, să fugă de acasă, să fie agresivi sau să abandoneze școala – toate aceste comportamente fiind specifice delincvenței juvenile.

Astfel, minorii, admitând abateri de la normele morale și de conduită adoptate în societate, pot ajunge în conflict cu legea, deoarece fiecare încălcare a normei legale își are consecința și pedeapsa sa. Există tineri și minori care participă activ la săvârșirea unor fapte penale. Ei participă și/sau săvârșesc, îndeosebi, infracțiuni cum ar fi: furturi, violuri, vătămări corporale, omor și tentativă de omor.

Delincvența juvenilă este o componentă a criminalității, caracteristicile specifice și cauzele apariției căreia sunt:

- absente frecvente de la școală;
- atitudine indiferentă față de școală;
- atitudine rebelă față de autoritățile școlare și față de reprezentanții ordinii;
- reacții disproporționate față de deferite situații și față de colegi;
- tendința de a se asocia cu elemente depravate;
- utilizarea a unui limbaj obscen și violent;
- minciuni;
- preocupări sexuale precoce;
- „consum” de literatură pornografică;
- vizionarea foarte frecventă a filmelor cu conținut necorespunzător din punct de vedere educativ.

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

De la ce vârstă o persoană poate fi acuzată de comiterea unei infracțiuni?

Reține!

Răspunderea penală a minorilor este de la vârsta de 16 ani, excepție fiind unele infracțiuni pentru care minorii poartă răspundere de la vârsta de 14 ani. De exemplu, *omorul, vătămarea intenționată gravă sau medie a integrității corporale sau a sănătății* (aplicarea loviturilor altei persoane, ce conduce la pierderea vederii, auzului, graiului sau a unui organ etc), etc.

FIȘA DE LUCRU nr. 1. Sarcină. Reconstruiește definițiile și comentează sensul lor:

<i>Comportamentul deviant este ...</i>	o componentă a criminalității de a se adapta la normele de conduită din societate
<i>Delincvența juvenilă este ...</i>	orice comportament care contravine normelor dominante ale societății un fenomen de devianță manifestat prin incapacitatea unor minori/adolescenți

---

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

FIȘA DE LUCRU nr. 2. Sarcină: realizează o analiză comparativă a datelor statistice din tabel și formulează concluzii:

Date statistice privind crimele comise de minori și cu participarea lor pe teritoriul Republicii Moldova

Municipiu/ raion	a. 2019	a. 2020 (01.01-30.09)	Municipiu/ raion	a. 2019	a. 2020 (01.01-30.09)
Chișinău	111	116	Nisporeni	4	5
Bălți	63	85	Orhei	58	33
Briceni		2	Rezina	5	11
Dondușeni	9	3	Strășeni		1
Drochia	4	3	Șoldănești	4	2
Edineți	3		Telenești	3	7
Fălești	20	10	Ungheni	28	24
Florești	9	10	Basarabeasca	13	8
Glodeni		7	Cahul	6	6
Ocița	1	2	Cantemir	15	
Râșcani	5		Căușeni	10	4
Sângerei	25	34	Cimișlia	3	
Soroca	22	15	Leova	7	7
Anenii Noi			Ștefan Vodă	6	12
Călărași	31	8	Taraclia	4	
Criuleni		2	Comrat		1
Dubăsari	5	3	Ceadâr Lunga	5	5
Hâncești			Vulcănești		2
Ialoveni	13	8			

Notă: datele statistice sunt preluate de pe *Portalul guvernamental al datelor deschise*:
<https://date.gov.md/ckan/ro/dataset/4699-delicventa-juvenila/resource/b3c9ae72-f09e-44fc-9f42-e17af9fed9ff>

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

FIȘA DE AUTOEVALUARE

Notați în timpul orelor întrebările / observațiile / produsele pe care ați vrea să le împărtășiți cu alți colegi, cu prietenii ori familia, pentru a obține opiniile și răspunsurile celorlalți pe marginea subiectului studiat.

Scrie tot ce vrei să comunică suplimentar colegilor, profesorului și polițistului:

<i>? COLEG</i>	<i>? PROFESOR</i>	<i>? POLIȚIST</i>

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

Unitatea de învățare 5: RISCURILE ȘI PERICOLELE CE NE ÎNCONJOARĂ / SITUAȚIILE DE RISC DIN VIAȚA NOASTRĂ

Subiectul 1: EXPLOATAREA PRIN MUNCĂ

La sfârșitul lecției elevii vor:

- identifica caracteristicile fenomenului exploatării prin muncă;
- analiza consecințele fenomenului exploatării prin muncă;
- conștientiza importanța studiilor în perioada școlară.

IDENTIFICAREA CAZURILOR DE EXPLOATARE PRIN MUNCĂ A COPILULUI

- ✓ prin *sesizare* - în baza sesizării de la copil/adult/specialist.
- ✓ prin *autosesizare* - în timpul vizitei la domiciliu/locurile unde se bănuiește existența unor situații de exploatare, în stradă, din mass-media.
- ✓ sunt atestate anumite semne la copil ce ar indica faptul că este victimă sau potențială victimă: leziuni corporale neexplicabile, schimbări la nivel emoțional, de sănătate, comportament;
- ✓ există suspiciuni sau sunt cunoscute situații de exploatare prin muncă (de ex., când munca pe care o face copilul nu corespunde vârstei, la fel și manipularea/transportul greutăților etc.).

Ce este exploatare prin muncă?

Munca copilului este orice activitate desfășurată de copil, care-l privează de copilărie, de potențialul și demnitatea sa și care îi dăunează dezvoltării fizice și mintale. Majoritatea acestor copii muncesc în afara cadrului legal, în condiții care le pun în pericol sănătatea, siguranța și moralitatea. Munca le răpește din posibilitățile de a se instrui, de a se odihni, dăunează dezvoltării fizice și mintale. Acești copii sunt lipsiți de drepturile lor fundamentale și ei au nevoie de protecție.

EDUCATIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

Ei sunt antrenați în muncile agricole, din gospodăriile casnice, din industria de construcții, frecvent devin victime ale traficului de ființe umane, atrași în rețele de prestări servicii sexuale și pornografie infantilă, în alte activități ilegale precum cerșetoria, traficul de droguri.

Există munci **ușoare**, munci **periculoase** și munci **intolerabile** pentru copii. Conform Codului Muncii Republicii Moldova, începând cu vârsta de 15 ani, copiii pot fi admiși la munci ușoare, cu condiția ca aceste munci să nu fie susceptibile de a le prejudicia sănătatea sau dezvoltarea, interesul pentru școală, orientarea și formarea profesională, precum și posibilitatea de a beneficia de instruirea promisă. Muncile ușoare îi responsabilizează pe copii și îi pregătesc pentru viața de adult.

Cele mai **grave** forme ale muncii copilului, sunt: *sclavia, munca forțată, servitutea pentru datorii, cerșitul, exploatarea sexuală, activități ilicite și muncile periculoase*, care pun în pericol sănătatea, siguranța fizică, starea psihică și echilibrul copilului, îi afectează dezvoltarea lui emoțională, psihologică și socială.

Inspectoratul de Stat al Muncii din cadrul Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale este una dintre agențiile subordonate Ministerului Economiei și Comerțului, cu atribuții directe în domeniul muncii persoanelor mai tinere de 18 ani.

Reține!

Codul Muncii stipulează că, în Republica Moldova se interzice încadrarea în câmpul muncii a persoanelor cu vârsta de până la 15 ani.

Persoana fizică poate încheia un contract individual de muncă la împlinirea vârstei de 15 ani, cu acordul scris al părinților sau al reprezentanților legali, dacă, în consecință, nu îi vor fi periclitată sănătatea, dezvoltarea, instruirea și pregătirea profesională.

Contractul individual de muncă este un act juridic pentru că reprezintă o manifestare de voință a două persoane în scopul stabilirii de drepturi și obligații reciproce și corelative ce alcătuiesc conținutul raportului juridic de muncă.

Condițiile perfectării încheierii contractului individual de muncă sânt prevăzute la art.56 alin.3 al Codului muncii.

Contractul individual de muncă se întocmește în două exemplare și se semnează de către părți. În cazul în care angajatorul este autoritate publică, pe contractul individual de muncă se aplică ștampila acesteia. Un exemplar al contractului individual de muncă se înmânează salariatului, iar celălalt se păstrează la angajator.

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

Prin exploatarea prin muncă a copilului, se subînțeleg:

- activități economice contra unor plăți, achitate în bani, produse și mărfuri sau în contul unor datorii ale adulților;
- munci prestate de copii sub vârsta minimă de angajare;
- condiții de muncă periculoase;
- durata excesivă a zilei/săptămânii de lucru, care depășește numărul maximal de ore de muncă, admis de lege (24 de ore pe săptămână pentru salariații în vârstă de la 15 la 16 ani și 35 de ore pentru cei cu vârsta de la 16 la 18 ani);
- folosirea copiilor pentru activități ilegale (cerșetorie, trafic de droguri, prostituție/pornografie infantilă etc.);
- limitarea accesului la studii din cauza implicării în munci.

Dacă, în urma evaluării inițiale a situației copilului, se confirmă că un copil este supus violenței, neglijării, exploatării, traficului, autoritatea tutelară locală dispune imediat luarea în evidență a copilului, deschiderea dosarului copilului și realizarea managementului de caz, conform procedurii aprobate de Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, indicând, în caz de necesitate, specialiștii din domeniul ocrotirii sănătății, învățământului, organelor de ocrotire a normelor de drept, care urmează să participe în procesul de evaluare complexă.

Care joburi sunt potrivite pentru adolescenți:

- Promotor (distribuitor de pliante, promotor de degustare);
- Poștaş;
- Operator la telefon sau în call-center;
- Chelner (într-o cafenea unde nu vând alcool);
- Animator;
- Autor de texte (copywriter, jurnalist);
- Muncitor agricol (recoltare);
- Merchandiser (organizator de produse pe rafturile magazinelor);
- Curier;
- Consultant în magazin (de haine, de exemplu).

Securitatea muncii.

Potrivit Legii securității și sănătății în muncă, angajatorul este obligat să ia măsurile necesare pentru protecția securității și sănătății la locul de muncă a lucrătorilor săi, inclusiv pentru prevenirea riscurilor profesionale. Acesta trebuie să asigure informarea și instruirea angajaților și să creeze condiții nepericuloase pentru muncă.

Supravegherea și controlul asupra respectării actelor legislative și a altor acte normative ce conțin norme ale dreptului muncii, a contractelor colective de muncă și convențiilor colective la toate unitățile sunt exercitate de:

- Inspekția Muncii;
- Serviciul de Supraveghere de Stat a Sănătății Publice;
- Serviciul Protecției Civile și Situațiilor Excepționale;
- Alte organe abilitate cu funcții de supraveghere și control;
- Sindicatele.

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

Nerespectarea securității muncii de către angajator se sancționează contravențional art. 55³ și art. 58 din Codul contravențional, cât și penal art. 183 Cod penal.

FIȘA DE LUCRU nr. 1. Sarcină. Citește informația de mai jos și formulează câte o idee pentru fiecare alineat.

Exploatarea prin muncă a copilului este considerată orice activitate desfășurată de copil, care-l privează de copilărie, de potențialul și demnitatea sa și care îi dăunează dezvoltării fizice și mintale. Majoritatea copiilor exploatați muncesc în afara cadrului legal, în condiții care le pun în pericol sănătatea, siguranța și moralitatea. Munca le răpește din posibilitățile de a se instrui, de a se odihni și juca, le dăunează dezvoltării fizice și mintale. Acești copii sunt lipsiți de drepturile lor fundamentale și ei au nevoie de protecție.

Unii copii sunt antrenați în muncile agricole, în gospodăriile casnice, în construcții, frecvent devin victime ale traficului de ființe umane, sunt atrași în rețele de prestări de servicii sexuale și pornografie infantilă, în alte activități ilegale precum cerșetoria, traficul de droguri etc.

Există munci *ușoare*, munci *periculoase* și munci *intolerabile* pentru copii. Conform Codului Muncii Republicii Moldova, începând cu vârsta de 15 ani, copiii pot fi admiși la munci ușoare, cu condiția ca aceste munci să nu fie susceptibile de a le prejudicia sănătatea sau dezvoltarea, interesul pentru școală, orientarea și formarea profesională, precum și posibilitatea de a beneficia de instruirea necesară. Muncile ușoare îi responsabilizează pe copii și îi pregătesc pentru viața de adult.

Cele mai **grave** forme ale muncii copilului, sunt: *scavia*, *munca forțată*, *servitutea pentru datorii*, *cerșitul*, *prostituția și pornografia*, *activități ilicite* și **muncile periculoase**, care pun în pericol sănătatea, siguranța fizică, starea psihică și echilibrul copilului, îi afectează dezvoltarea lui emoțională, psihologică și socială.

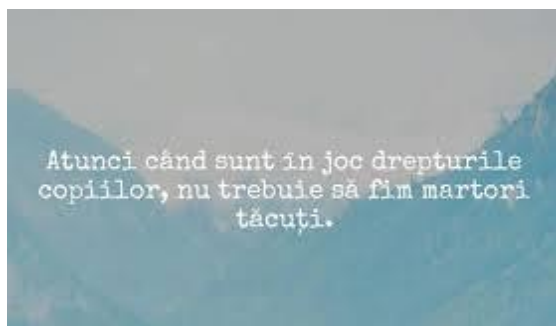

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

FIȘA DE LUCRU nr. 2.

Fișa cu situații	
<p>1. un băiat de 16 ani intenționează să abandoneze gimnaziul și să se angajeze în câmpul muncii pentru a nu depinde financiar de părinți. Diriginta și părinții îl sfătuiesc să nu facă pasul acesta.</p>	<p>2. copiii unui proprietar de magazin își ajută părintele în weekend, muncind în magazin. Deoarece afacerea merge bine și volumul de lucru crește, proprietarul angajează un tânăr de 16 ani căruia îi achită un salariu. Copiii proprietarului solicită și ei să fie plătiți pentru munca lor.</p>
<p>3. mamă solitară cu doi fii, unul în clasa a IX-a, altul, în clasa a XII-a, își pierde locul de muncă. Ea le cere băieților să se angajeze cu o normă incompletă, pentru a susține bugetul familiei.</p>	<p>4. fată de 15 ani face curățenie într-o cafenea după lecții, fără știrea părinților. Într-o zi s-a accidentat, iar patronul refuză să-i achite serviciile medicale.</p>

Sarcină. Discutați fiecare situație și identificați avantajele și dezavantajele fiecărui caz, oferiți soluții:

Situația	Avantaje	Dezavantaje	Soluții
1			

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

2			
3			
4			

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

Subiectul 2: TRAFICUL DE FIINȚE UMANE

La sfârșitul lecției elevii vor:

- cunoaște caracteristicile de bază ale noțiunii de trafic de ființe umane și participanții la trafic, în baza studierii termenilor propuși;
- identifica cauzele traficului de ființe umane în baza secvenței video propuse;
- descoperi etapele traficului de ființe umane, cercetând studiile de caz;
- evalua necesitatea cunoașterii consecințelor traficului de ființe umane prin diferite exemple din viață.

Traficul de ființe umane înseamnă comerț cu oameni și folosirea acestora în scopuri profitabile precum și a:

- exploatării sexuale comerciale sau necomerciale;
- obligării la muncă sau servicii forțate;
- practicării cerșetoriei;
- însușirii ajutoarelor, indemnizațiilor sau prestațiilor sociale;
- folosire ilegală în testări sau experimente medicale ori științifice;
- exploatării în sclavie sau în condiții similare sclaviei;
- folosirii în conflicte armate ori în activități criminale;
- prelevării organelor, țesuturilor și/sau celulelor umane;
- folosirii femeii în calitate de mamă-surogat ori în scop de reproducere,

comise prin:

- aplicarea violenței nepericuloase pentru viața sau sănătatea persoanei ori cu amenințarea aplicării violenței.
- răpire;
- sustragerea, tănuirea, degradarea sau distrugerea documentelor;
- ținerea în servitute, în scopul întoarcerii unei datorii;
- amenințarea cu divulgarea informațiilor confidențiale familiei victimei sau altor persoane fizice sau juridice;
- înșelăciune;
- abuz de poziție de vulnerabilitate sau abuz de putere, dare ori primire a unor plăți sau beneficii pentru a obține consimțământul unei persoane care deține controlul asupra altei persoane.

Reține!

Trafic de ființe umane – este o faptă infracțională, care constă în: recrutarea, transportarea, transferul și adăpostirea.

Majoritatea oamenilor sunt atrași în rețelele traficului de ființe umane cu promisiuni de angajare. Deseori persoanele care fac propunerea sunt cunoscute bine de victime. Lucrul în străinătate este perceput ca o modalitate de a câștiga mai mulți bani pentru a-și susține familia și a trăi o viață decentă. În baza interviurilor realizate cu victimele traficului de ființe umane asistate de Organizația Internațională pentru Migrație, circa o treime din victime au suferit de violență în familie înainte de a fi recrutați, situația lor de acasă era deja insuportabilă și ei căutau o ieșire. Este important de remarcat faptul că, deși violența în familie afectează predominant femeile, bărbații nu sunt o excepție a fenomenului respectiv.

Nu toate cazurile traficului de ființe umane implică trecerea frontierei - a avut loc o creștere a cazurilor de trafic intern identificate. De exemplu, traficanții pot aduce persoane din mediul rural în orașe și să le forțeze să se implice în prostituție/muncă forțată/ceșetorie. Uneori, persoanele traficate în propria lor țară, pot fi ulterior traficate în străinătate.

Reține!

Moldovenii au fost și continuă să fie traficați în peste 45 de țări ale lumii. Acestea includ Europa de Vest, Europa de Sud-Est, Orientul Mijlociu, Statele Unite ale Americii și fosta Uniune Sovietică (țările CSI), în primul rând, Federația Rusă și Ucraina.

COMITETUL NAȚIONAL PENTRU COMBATEREA TRAFICULUI DE FIINȚE UMANE este un organ consultativ al Guvernului. În componența Comitetului național se includ reprezentanți ai autorităților administrației publice, inclusiv ai organelor de drept și ai organizațiilor care desfășoară activități de prevenire și combatere a traficului de ființe umane.

FIȘA DE LUCRU nr. 1. STUDII DE CAZ.

Cazul “Maria”

Mă cheamă Maria și am 16 ani. Am crescut la bunica, în Moldova. Îmi plăcea școala. Am terminat opt clase, dar nu am dat examen de capacitate, deoarece bunicul meu de-al doilea a zis că ”ce îmi trebuie mie școală?”.

Un unchi mai de departe m-a întrebat dacă vreau să merg în străinătate, ca să nu mă mai cert cu bunicul și să am și eu serviciu. Mi-a zis ca pot sa lucrez în Grecia, la restaurant sau ca baby-sitter sau ca femeie de serviciu. Mi-a zis să nu-i spun nimic bunicii, așa că nu am vorbit cu nimeni. Am spus ”da”, numai ca sa scap de acolo.

Am plecat la Timișoara și am trecut ilegal frontiera cu Serbia, ne-am dus la Pancevo, apoi în alt oraș, cu autocarul. Am stat 2 zile într-o casa nou făcută, am dormit pe jos, în a treia zi, am trecut ilegal în

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

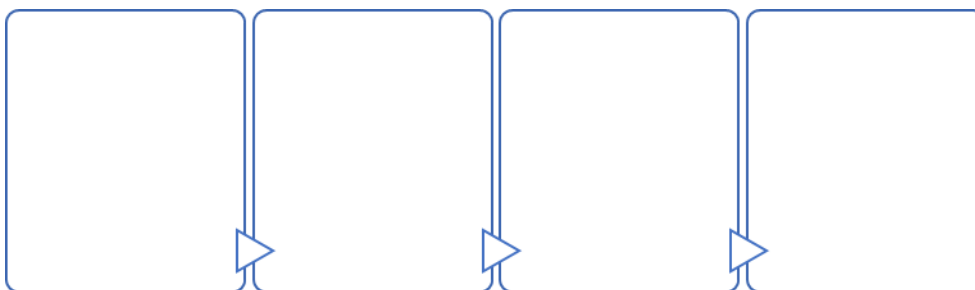
Macedonia. Am stat ascunși într-un beci, că eram la numai 500 de metri de graniță. În a șaptea zi, dimineața, au venit doi tipi grași, patronii unui bar. Ne-au ridicat în picioare, ne-am rotit așa cum au zis ei și m-au ales pe mine și pe încă trei fete. Ne-au îngrămădit într-o mașină și am văzut pe geam cum patronul i-a aruncat un teanc de bani călăuzei. Atunci mi-am dat seama că am fost vândută. Am fost duse într-un bar și când am intrat, am văzut bara de striptease. Ne-a zis "Hai, dezbrăcați-vă și la lucru". În a zecea seară, a venit poliția, am stat doua nopți la închisoare, ne-au dus la ambasada din Skopje, ne-au făcut pașapoarte consulare și am venit acasă.

Omul care m-a vândut mi-e unchi. Am avut încredere în el. Am aflat după aceea că mai vânduse fete de seama mea. Dar eu nu-mi dădeam seama, credeam că e de treabă. Avusesem încredere și în călăuză. Mi-a zis să nu-mi fac griji, că mă duce el în Grecia, îmi caută serviciu, că nu-mi trebuie absolut nimic, că totul e plătit. Mi-a dat numărul lui de telefon și mi-a zis că dacă vreau să mă întorc, să-l sun să vină să mă ia. Și n-a fost așa. Aveam impresia că nu o să se întâmple nimic rău, visam, eram bucuroasă că plec, nu mă gândisem că voi fi vândută, tot drumul nu m-am gândit că exista riscul ăsta.

Cred că jumătate dintre fetele din țara noastră sunt ușor de convins să plece în străinătate să lucreze. Sunt sigure de ele, așa cum am fost și eu la început. Eu le-aș spune: "Nu te duce, pentru că eu am trecut prin asta, știi cum a fost și nu vreau să treci și tu prin asta.

Sarcină. Citește individual cazul „Maria” și, identifică etapele traficului prezente în text:

Etapele traficului de ființe umane:

Cazul “Ana”

Ana are un copil pe care îl crește singură. Situația materială a familiei este foarte grea, veniturile acestora fiind constituite din pensia bunicii, alocațiile de la trei frați mai mici și pensia alimentară pentru copilul ei. Prietenul cel mai bun al fratelui său mai mare, un om pe care îl cunoștea de șapte ani și care venea foarte des la ei acasă, văzând-i situația, i-a spus că o poate ajuta să își găsească de lucru în Italia. Încrederea pe care o avea în el a determinat-o să accepte oferta, mai ales că urma să meargă și prietena fratelui său. Întrucât aceasta nu avea pașaport, au trecut hotarul ilegal.

Ajunse dincolo, li s-au luat actele, telefoanele mobile, iar destinația spre care s-au îndreptat a fost cu totul alta decât Italia. A urmat un șir de vânzări și revânzări, motivate de “patroni” prin dorința clienților de “noutate”. În una dintre locațiile în care a fost sechestrată împreună cu alte fete, Ana a fost martora unei crime, săvârșite de “patron” pentru a le determina să devină mai docile. La un moment dat, Ana declara că prefera închisoarea sau moartea decât tratamentul la care erau supuse: înfometare, violențe fizice și emoționale.

A fost eliberată în urma unor întâmplări favorabile ei: s-a îmbolnăvit foarte grav, iar la una dintre raziile poliției, a fost salvată împreună cu o altă fată. Ajunsă în țară, a acceptat să depună mărturie împotriva ultimului “patron”. Acesta a fost condamnat la închisoare.

Cazul “Vasile”

Vasile este un bărbat de la sudul Republica Moldova, în vîrstă de 45 ani. În pofida faptului că are studii medii și o situație materială grea, îi este greu să-și păstreze locul de muncă, iar și mai greu să-și găsească un altul. Simte că îmbătrînește și își vede viitorul în nesiguranță.

În dorința de a-și îmbunătăți situația, răspunde unui amic, că îl va angaja într-o firmă locală. Oferta presupunea curățatul livezilor în regiunea de nord al Moldovei.

Deși este un loc de muncă care deloc nu corespunde calificării pe care o are, consideră că totuși ar fi în stare să câștige bani buni lunar; în plus, nu se cerea experiență de lucru. Vasile acceptă, ajungând la

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

destinație el este forțat să muncească la o stână de oi. Vasile a fost deposedat de actele de identitate și telefonul mobil.

În scopul intimidării, el este bătut și deseori subalimentat. Ulterior, pe parcursul a trei luni, fără a fi remunerat și asigurat cu hrană adecvată el a evadat și a anunțat organele de drept.

<https://youtu.be/R7pN5QSIPKs> trafic de ființe umane despistat de poliție în Republica Moldova

Un bărbat cu vârsta de 54 de ani, din Șoldănești, a fost plasat în arest preventiv pentru 20 de zile. Ofițerii Centrului pentru Combaterea Traficului de Persoane și procurorii PCCOCS, au stabilit că începând cu anul 2012, învinuitul a supus zilnic un bărbat cu vârsta de 32 ani la servicii forțate în activitate de construcții și lucrări agricole.

Cei doi se cunosc în virtutea faptului că ambii sunt de origine din aceeași localitate a raionului. Exploatarea victimei de către învinuit a avut loc prin profitarea de poziția de vulnerabilitate a acesteia, manifestată prin situație financiară precară, precum și prin aplicarea violenței periculoase pentru viață, sănătatea fizică și psihică a victimei.

Ca urmare a acțiunilor de urmărire penală la domiciliul învinuitului, oamenii legii au identificat și localizat victima, care era încuiată într-un șopron cu un șurub metalic, în condiții de sclavie și fără facilități igienice minime.

Victima a fost eliberată imediat și a beneficiat de consiliere psihologică, cu plasarea ulterioară într-o instituție specializată.

Potrivit legii, infracțiunea de trafic de ființe umane se pedepsește cu închisoare de la 7 la 15 ani, cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 2 la 5 ani.

Sarcină. Utilizând tehnica *Mozaic*, descrie:

grupul 1 – descrierea profilului moral-religios al recrutorului din cazul dat;

---

grupul 2 – descrierea profilului moral-religios al traficantilor;

---

grupul 3 – descrierea profilului moral -religios al clienților;

---

grupul 4 – prezentarea consecințelor acțiunilor recrutorilor, traficantilor și ale clienților.

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

FIȘA DE LUCRU nr. 2. SCALA CU FEȚE

Sarcină: apreciază starea de lucruri în țara noastră comparând dinamica victimelor identificate și îndeamnă elevii să completeze scala cu fețe, prin bifare:

Dinamica victimelor identificate

Într-o stare foarte bună

Într-o stare acceptabilă

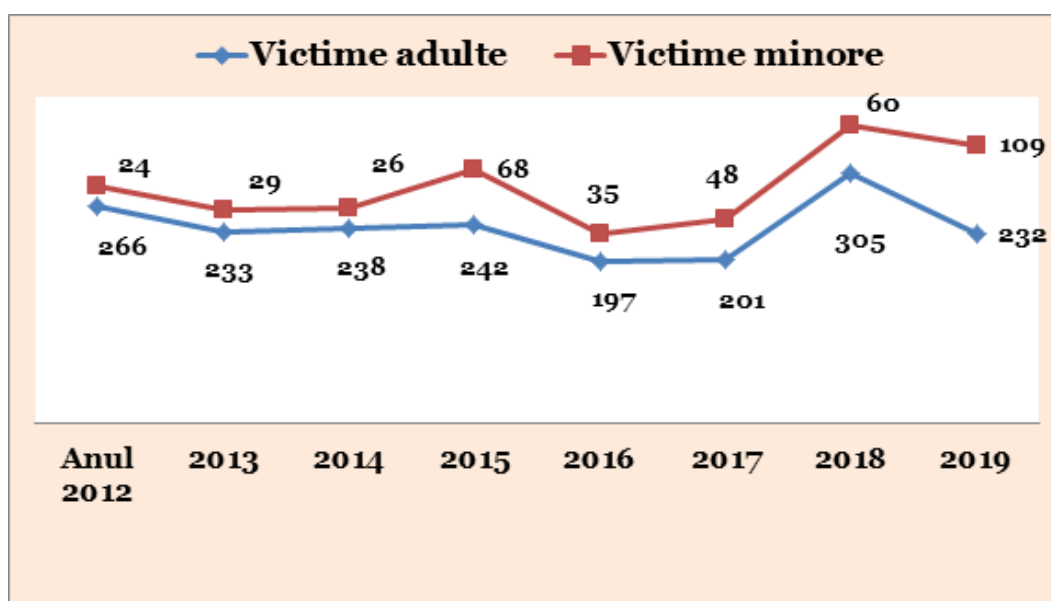

Într-o stare deplorabilă

Anii	Victime adulte	Victime minore	Victime adulte	Victime minore	Victime adulte	Victime minore
2019						
2018						
2017						
2016						
2015						
2014						
2013						
2012						

Starea actuală a traficului de ființe umane este:

Sursa: <http://www.antitrafic.gov.md/pageview.php?l=ro&idc=116&t=/DATE-I-TENDINE/Dinamica-VTFU>

Traficul de ființe umane – omul contra omului!

„**Săptămâna de luptă împotriva traficului de ființe umane**”, organizată de Secretariatul permanent al Comitetului Național pentru combaterea traficului de ființe umane, în parteneriat cu Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale, Inspectoratul de Stat al Muncii, Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de muncă, Agenția Națională Asistență Socială.

Subiectul 3: MIGRAȚIA

La sfârșitul lecției elevii vor:

- identifica caracteristicile migrației ca fenomen în baza analizei imaginilor și observațiilor proprii;
- descoperi cauzele migrațiilor, studiind textul propus;
- stabili riscurile și necesitățile asociate copiilor afectați de migrații;
- evalua necesitatea cunoașterii consecințelor migrației prin raportarea la diferite exemple din viață.

Fenomenul migrației este bine cunoscut pentru populația din Republica Moldova.

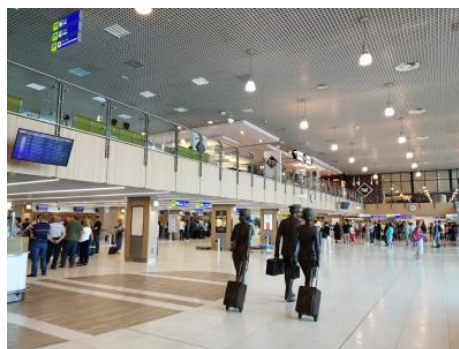
Plecarea la muncă peste hotare se asociază în mare parte cu aspirația adulților de a-și satisface necesitățile legate de casă, familie, sănătate, creșterea și dezvoltarea copiilor. Unii adulți pun un accent mai mare pe bunăstarea familiei, alții sunt în căutarea experienței și creșterii profesionale. Cauzele migrației sunt foarte diverse. Plecarea la muncă peste hotare poate fi pe termen scurt, determinat sau pe termen lung, nedeterminat.

Decizia de a pleca peste hotare este una provocatoare și, uneori, riscantă, implică cheltuieli și beneficii, necunoaștere și schimbare. În majoritatea cazurilor, părinții nu au posibilitatea să plece peste hotare împreună cu copiii de la bun început sau nu își doresc acest lucru, pentru că intenționează să revină acasă. Astfel, copiii rămân în grija bunicilor, a rudelor apropiate sau a altor persoane.

Copiii ai căror părinți sunt plecați peste hotare au format o nouă categorie, față de care societatea manifestă milă, în special, față de cei mici, și intoleranță, mai mult, față de cei mari, care cumva (în percepția societății) au devenit distanți și materialişti.

Despre acești copii, deseori se vorbește în termeni de „copii abandonati”, „sărmanii copii”, „copii fără emoții”, „copii cu dorințe materiale”, „copii care nu vad altceva decât plăcere de moment”, „copii lipsiți de empatie”, „copii de bani gata”, „copii care aruncă banii în vânt”. Acestea sunt câteva dintre prejudecățile formate, în viziunea societății, despre copiii ai căror părinți sunt plecați peste hotare. Specialiștii trebuie să privească dincolo de prejudecăți, să abordeze copiii necondiționat și să înțeleagă că acești copii, în pofida beneficiilor materiale primite de la părinți, sunt expuși mai multor **riscuri**:

- *abuz psihologic* din partea părintelui în grija căruia a rămas copilul sau a tutorelui și din partea altor persoane din comunitate.
- *supraîncărcare cu sarcini* preluarea responsabilităților de adult (gătit, menaj, spălatul hainelor, plata facturilor lunare etc.), îngrijirea și creșterea fraților mai mici.
- *discriminare și excludere din mediul social* copiii migranților fiind percepuți în mod diferit și fiindu-le atribuite atitudini și prejudecăți ce vizează, în mare parte, părinții plecați peste hotare.

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

- *dezvoltare insuficientă a abilităților de viață independentă* necesare pentru a face față dificultăților viitoare ca adult, independență în luarea deciziilor, încrederea în forțele proprii, abilități de management al timpului și al banilor, controlul și exprimarea emoțiilor, relaționare și comunicare etc.
- *abuz sexual, trafic de copii* supravegherea slabă a copiilor sau lipsa acesteia poate atrage potențiali agresori sexuali, recrutori sau traficanți de copii.
- *limitarea accesului* copiilor la servicii de sănătate, educație și la beneficii sociale.
- *îmbolnăviri* sentimentul de nesiguranță, îngrijorare, vinovăție, stresul cronic pot duce la depresie, probleme psihosomatice, tulburări de alimentație, de somn și de comportament.

Oriunde s-ar afla părinții, prezenți sau plecați la muncă în străinătate, toți copiii au aceleași necesități, satisfacerea cărora contribuie la dezvoltarea sănătoasă a acestora.

Necesitățile copiilor rămași acasă fără unul sau ambii părinți sunt:

- *nevoia de siguranță și protecție* - bunăstarea economică nu neapărat reflectă ceea ce numim securitatea și protecția copilului.
- *nevoia de dragoste și afecțiune* - lipsa afecțiunii parentale determină copilul să fie în căutare de obiectul sau persoana care-i va satisface necesitatea de atenție afectivă, care-i va asigura un confort emoțional. Copilul are nevoie să i se arate că este dorit și iubit, pentru că există, și nu pentru cine este, ce face sau nu face.
- *nevoia de atașament* - un atașament față de cineva înseamnă să fii absolut dispus să cauți apropierea și contactul cu persoana în cauză și, mai presus de toate, atunci când situația este nesigură.
- *nevoia de comunicare cu părinții, cu bunicii, cu tutorele* - copilul așteaptă să fie ascultat, înțeles, să găsească un sprijin pentru a lua anumite decizii. Copilul își dorește să poată comunica deschis, fără a fi blamat sau criticat.
- *nevoia de aprobare și acceptare* - care poate fi satisfăcută prin mesaje de valorizare și prețuire, care au un impact foarte mare asupra dezvoltării încrederii și imaginii de sine pozitive.
- *nevoia de încurajare, stimulare și apreciere* - pentru a obține rezultate mai bune, fiecare are nevoie ca micile sale succese să fie încurajate.
- *nevoia de a avea o familie* - una dintre îngrijorările copiilor este stabilitatea familiei, în condițiile în care unul dintre părinți este plecat peste hotare.
- *nevoia de informații* - despre plecarea propriu-zisă, despre schimbările care vor apărea după plecarea părintelui/părinților, despre cum va trăi mai departe, unde și cu cine va locui, ce rol va avea tutorele, ce se va schimba în viața lui, cine îl va ajuta cu școala, cine îi va organiza petrecerea de ziua sa de naștere, la cine să apeleze după ajutor etc.

Migrația internă prezintă un proces demografic important determinat de o multitudine de factori economici și sociali și se referă la schimbarea domiciliului permanent pe teritoriul țării (migrația permanentă), precum și la transferul temporar (migrația temporară) legat preponderent cu încadrarea

în câmpul muncii în afara localității de reședință. Aceste două tipuri de mobilitate teritorială în interiorul țării sunt strâns legate între ele și interdependente.

Migrația internă în Republica Moldova nu este un fenomen de masă. Mobilitatea populației este mai redusă decât în țările economic dezvoltate, în care migrația internă prezintă factorul principal de redistribuire a forței de muncă și de atenuare a disproporțiilor în dezvoltarea socioeconomică a teritoriilor.

Pe parcursul mai multor decenii, în Republica Moldova migrația rural-urbană a avut un rol dominant, proces specific pentru societatea modernă, precum și o caracteristică importantă a gradului de dezvoltare socioeconomică. Totodată, migrația rural-urbană a provocat degradarea structurii pe vârste a populației rurale, îmbătrânirea demografică rapidă, deficitul brațelor de muncă, toate acestea având consecințe socioeconomice și demografice de lungă durată.

Custodia copiilor ai căror părinți/unicul părinte se află temporar în altă localitate din țară sau de peste hotare.

Începând cu anul 2014, a intrat în vigoare **Legea nr. 140/2013** privind protecția specială a copiilor a copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți.

Părinții sau unicul părinte care pleacă peste hotare pe un termen mai mare de 3 luni și ai căror copii rămân în Republica Moldova trebuie să informeze autoritatea tutelară locală/teritorială despre persoana în grija căreia rămân copiii.

Părinții care decid să plece pentru o perioadă de timp să lucreze în străinătate sunt obligați să instituie tutela unui îngrijitor asupra copilului pe care-l lasă acasă. Pentru aceasta, părinții se înțeleg cu o persoană să aibă grijă de copilul lor, să-l supravegheze, să fie responsabilă pentru viața și securitatea acestuia.

Ulterior, împreună cu această persoană, trebuie să meargă la autoritatea tutelară locală/teritorială pentru a scrie o cerere în care se menționează că părinții transmit îngrijitorului, temporar, responsabilitățile părintești asupra copilului, iar îngrijitorul – că este de acord să-și asume aceste responsabilități.

Dacă, din anumite motive, părintele sau părinții nu reușesc să meargă la autoritatea tutelară, pentru a-și anunța plecarea și a înregistra cererea de instituire a tutelei asupra copilului, este important să lase îngrijitorului acest document, avizat la notar. Mai târziu, îngrijitorul va putea merge la asistentul social, care îl va ajuta să facă dosarul de instituire a tutelei.

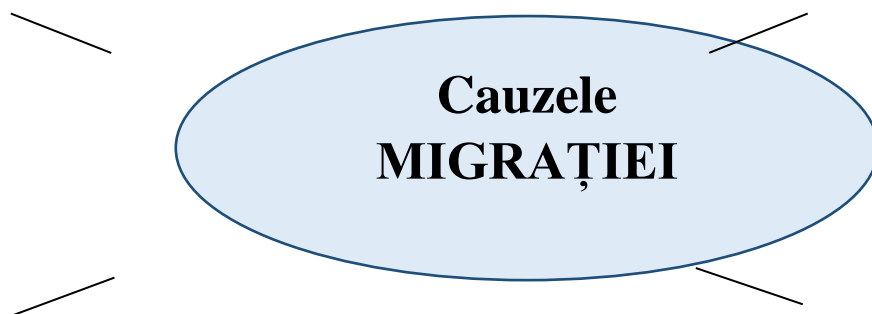

Reține!

Atunci când una dintre nevoile copilului nu este satisfăcută, el se află în dezechilibru psihoemoțional și comportamental.

FIȘA DE LUCRU nr. 1. „Soarele ideilor”.

Sarcină. Dedu cauzele care influențează migrația, studiind textul de mai sus:

FIȘA DE LUCRU nr. 2.. „Nevoile copacului”.

Sarcină. Notează nevoile enumerate mai jos, pe ramurile copacului de mai jos prin asociere cu nevoile copiilor rămași acasă fără unul sau ambii părinți:

Nevoia de siguranță și protecție. Nevoia de dragoste și afecțiune. Nevoia de atașament. Nevoia de comunicare cu părinții, cu bunicii, cu tutele. Nevoia de aprobare și acceptare. Nevoia de încurajare, stimulare și apreciere. Nevoia de a avea o familie. Nevoia de informații.

FIȘA DE LUCRU nr. 3. - Avantajele și dezavantajele migrației

Sarcină. Vizionează secvența video ”Păstrează-mi lumea” și identifică avantajele și dezavantajele migrației ca fenomen în Republica Moldova:

Avantaje	Dezavantaje

Reține!

Pe 1 septembrie 2001, Centrul Internațional „La Strada” a lansat Linia Fierbinte pentru migrație sigură și anti-trafic **0 800 77777**. Din 20 mai 2003 serviciul poate fi apelat gratuit pe teritoriul Republicii Moldova, iar linia permite deservirea simultană a trei apeluri recepționate de consultanți cu experiență vastă în domeniu. La începutul anului 2015 s-a lansat și platforma informațională **migratiesigura.md**, ca o continuare a eforturilor „La Strada” de promovare a migrației în siguranță.

Înainte să accepți o ofertă de muncă peste hotare, informează-te!

migratiesigura.md

SUNĂ LA LINIA FIERBINTE PENTRU MIGRAȚIE SIGURĂ ȘI ANTI-TRAFIC

0 800 77777
(APEL GRATUIT ÎN RM)

+373 22 23 33 09
(PENTRU APELURI DE PESTE HOTARE)

hotline@lastrada.md

Subiectul 4: PERICOLUL ABANDONULUI ȘCOLAR ȘI DE DOMICILIU

La sfârșitul lecției elevii vor:

- identifica caracteristicile abandonului școlar și de domiciliu;
- descoperi cauzele și soluțiile de evitare a abandonului școlar și de domiciliu;
- evalua necesitatea atitudinii critice față de problema abandonului.

Prin **abandon școlar** se desemnează, în general, *ansamblul comportamentelor care încalcă sau transgresează normele sau valorile școlare.*

Cauzele abandonului școlar:

- **factorii individuali** - aceștia se referă la capacitatea personală a elevului de a reacționa, adică de resursele personale, de bogăția și calitatea schemelor de adaptare, ce se referă la faptul că unii elevi au un potențial mai mare de adaptare, iar alții unul mai redus;
- **mediul familial** - familia reprezintă cel dintâi și cel mai important context de viață, cu un rol deosebit în socializarea copilului. Familia este un factor important și de răspundere al educației. Un rol foarte important în dezvoltarea copilului îl reprezintă tipul de familie din care acesta provine:
  - *famiile cu mulți copii* nu-și pot permite să-i trimită la școală din cauza lipsei resurselor materiale: copiii sunt puși să muncească, reprezentând o sursă de venit, mai ales, în mediul rural unde copiii sunt puși la muncile agricole;
  - *familii monoparentale* care nu pot acorda atenția cuvenită creșterii copilului, mai ales că numărul femeilor care muncesc este în creștere;
  - *familii ai căror părinți au emigrat*. Statisticile arată că din ce în ce mai multe persoane, mai ales, din mediul rural, optează pentru a pleca în străinătate, din cauza nivelului de trai foarte scăzut;
  - *familii dezorganizate* ai căror părinți sunt alcoolici, victime ale violenței domestice, dependenți de substanțe stupefiante, etc.
- **mediul școlar** - care are un important impact educațional. Acesta îndeplinește o serie de roluri de socializare, integrare, control social, profesionalizare, etc. și, totodată, este puternic influențat de ansamblul vieții sociale, începând cu valorizarea și prestigiul social al școlii, și terminând cu resursele disponibile.
- **contextul social** - caracterizat prin volumul redus de investiții în domeniul educației. O influență negativă asupra percepției educației o reprezintă mass-media în cazurile în care sunt promovate exemplele copiilor neșcolarizați, care au reușit în viață prin noroc și înzestrările de la natură. Pentru copiii, aceștia reprezintă modele drept de urmat, deoarece școala nu oferă aceleași perspective.
- **factori de ordin socio-cultural sau religios** - în această categorie se includ indicatorii care se referă la putere și statut social, cum ar fi: apartenența etnică, apartenența la clasa socială, apartenența rasială, sexul (încă mai există concepția conform căreia fetele nu au nevoie de o educație aprofundată, ele trebuind să se limiteze la rolul de casnică), apartenența la comunități de tip rural/urban etc.
- **factori de ordin psihologic** - se referă la reacția fiecărui elev la apariția insuccesului școlar și a conflictelor cu autoritățile școlare.
- **factori de ordin pedagogic** - care vizează calitatea vieții școlare, relevanța conținuturilor în raport cu trebuințele de învățare ale elevilor, caracteristicile procedurilor de evaluare și ale

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

orientării școlare și profesionale, deschiderea școlii față de problemele comunității, stilul disciplinei școlare etc.

În viziunea elevilor, **FUGA DE ACASĂ** reprezintă o soluție imediată la problemele cu care se confruntă, fără să realizeze că se expun unor pericole majore, precum exploatarea sau abuzul. Această problemă trebuie soluționată prin oferirea unor modele concrete de depășire a perioadelor dificile, prin care trec minorii și prin crearea unor mecanisme eficiente de prevenire, adresate atât copiilor, cât și adulților care îi îngrijesc.

Reține!

Anual sunt înregistrate peste 700 cazuri de dispariție a copiilor. Peste 97% dintre aceste cazuri sunt estimate ca plecarea voluntară, devenind un fenomen ce evoluează continuu. În 70% dintre cazuri adulții se adresează la poliție cu întârziere (peste 2 - 5 zile).

Din numărul total de dispariții:

- 14% dintre copiii dispăruți devin victime ale unei forme de abuz sau exploatare;
- 5,7% dintre copii ajung pe mâna traficantilor în scopul exploatarei;
- 2% dintre copiii dispăruți sunt răpiți în contextul proceselor de stabilire a custodiei parentale;
- 4,3% dintre copiii fugari sunt implicați de către alte persoane în săvârșirea infracțiunilor;
- 1,4% sunt depistați decedați;

Dormitul pe stradă, cerșitul și prostituarea sunt cele mai frecvente strategii, de risc maxim, pe care copiii fugari le au la îndemână pentru a supraviețui.

Riscuri asociate părăsirii voluntare a domiciliului sau a centrelor de plasament:

- expunerea la situații de victimizare accidentală sau intenționată din partea unor persoane, de exploatare sexuală, de agresare fizică sau psihologică;
- implicarea în diverse tipuri de infracțiuni și afilierea la grupări infracționale;
- formarea unei deprinderi de a reacționa prin fugă la orice situație neobișnuită sau dificilă, plecarea de acasă devenind astfel un comportament de risc obișnuit;
- consum de alcool sau droguri;
- vagabondaj, cerșit, prostituție;

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

- condiții insalubre, lipsă de hrană, hipotermie;
- infectarea cu boli contagioase (pneumonie, bronșite, TBC, rinite, boli reumatice sau dermatovenerice);
- dificultăți majore de reintegrare școlară și de adaptare socială.

Cauzele și condițiile ce favorizează plecarea voluntară a minorilor de la domiciliu/ centre de plasament sau altă formă de protecție:

- neglijarea și lipsa de supraveghere din partea adulților responsabili;
- abuzurile fizice și/sau emoționale asupra copiilor;
- lăsarea lor în grija bunicilor sau a altor rude (persoane ce nu fac față necesităților și intereselor copilului), odată cu plecarea părinților la muncă în străinătate;
- blocajele/neînțelegerea în comunicarea cu părinții în situații dificile, relaționarea tensionată între părinți (reprezentantul legal) și copii;
- abandonul școlar și influența/presiunea anturajului;
- consumul de alcool și substanțe halucinogene;
- situația economică a familiei etc.

Cum acționăm în cazul sesizării minorilor pierduți, lipsiți de supraveghere, dispăruți de la domiciliu sau din centrele de plasament?

Înaintăm o plângere/denunț la Inspectoratul teritorial de poliție:

- a) prin intermediul Sistemului Național Unic pentru Apeluri de Urgență „**112**”;
- b) prin sesizare directă la sediul unității de poliție;
- c) prin sesizarea verbală a unei patrule din teren.

Cine va sesiza dispariția minorului?

- părintele, tutorele/reprezentantul legal al copilului;
- angajații instituțiilor rezidențiale beneficiar al căruia este minorul;
- poliția este obligată de a se autosesiza în cazul informațiilor parvenite pe alte căi (în format electronic prin e-mail, pe site-ul Poliției, mass-media, informație primită de la alte subdiviziuni/instituții etc.).

Ce informație necesită a fi prezentată pentru urgentarea stabilirii minorului?

- caracteristicile și semnalmentele minorului dispărut (semne vizibile care ne pot veni în ajutor, cicatrice, tatuaje, fotografii, caracteristicile vestimentației etc.);
- informații privind disparițiile anterioare și locul stabilirii;
- cercul de prieteni, de comunicare, de interes;
- informații privind existența bolilor cronice și gravitatea acestora, a dizabilităților.

Reține!

Căutarea minorului pierdut, care a fugit de la domiciliu sau din centrele de plasament este organizată de **subdiviziunea teritorială a poliției** în raza căruia copilul s-a aflat pentru ultima dată.

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

FIȘA DE LUCRU nr. 1. - "Cine sunt eu?"

Sarcină. Completează spațiul liber al fișei cu informații despre tine. Pentru realizarea sarcinii, se pot folosi cuvinte, simboluri, desene, la libera alegere.

	
---	--

FIȘA DE LUCRU nr. 2. Sarcină. Identifică asemănările și deosebirile cauzelor abandonului școlar și de domiciliu:

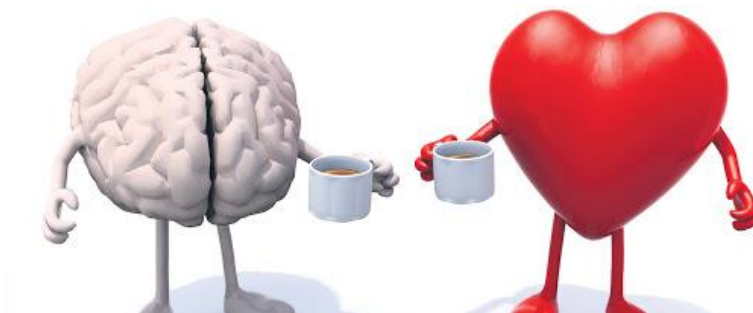
Deosebiri cauze ABANDON ȘCOLAR	Asemănări	Deosebiri cauze ABANDON DE DOMICILIU

Subiectul 5: EXTREME PSIHO-EMOȚIONALE

La sfârșitul lecției elevii vor:

- identifica caracteristicile situațiilor extreme de comportament;
- identifica soluții pentru situații dificile de comportament;
- analiza propriul comportament, precum și cel al colegilor.

Reține!

Baza normativă:

1. D. Goleman, *Inteligența emoțională*, editura 4, Curtea Veche, 2018;
2. Hotărârea nr. 46 din 24-03-2017 privind crearea unei comisii speciale pentru elaborarea pachetului de modificări legislative în domeniul prevenirii suicidului.
3. *Ordinul* Ministerului Educației Culturii și Cercetării nr.2 din 02.01.2018 cu privire la *Repere metodologice privind activitatea psihologului în instituțiile de învățământ general.*

FIȘA DE LUCRU nr. 1.

În perioada de adolescență, adică cea parcursă de fiecare dintre voi, se întâmplă ca situațiile cu care vă confrunțați să le percepeți foarte divers. Spre exemplu, la aceeași notă nesatisfăcătoare, cineva dintre voi poate reacționa bolnăvicios, dureros, iar pentru altcineva, o notă proastă reprezintă o motivație de a învăța mai mult pentru a o corecta. În sine, situația e aceeași, dar reacția la ea e diferită. Ce stă în spatele acestei realități? **Atitudinea noastră care vine din educație, opinia formată și inteligența emoțională**, adică puterea noastră sufletească interioară prin care înțelegem ce se întâmplă și tindem să ne concentrăm pe soluții pentru a depăși impedimentul cu care ne confruntăm.

Totodată, în perioada de adolescență și nu doar, situațiile dificile pot fi altele decât notele scăzute, cum ar fi: o relație defectuoasă cu părinții, o relație nereușită cu o domnișoară sau băiat, bullying-ul școlar etc. În toate aceste situații, ceea ce vă creează o barieră de a vă concentra pe soluție este emoția.

Emoția este o reacție afectivă puternică de plăcere sau de neplăcere, de multe ori cu modificări puternice și bruște în activitatea organismului, unde oglindește atitudinea omului față de realitate. **Când trăim emoții plăcute ori neplăcute, de obicei, luăm decizii incorecte.** Am putea fi tentați să rupem o relație de prietenie atunci când suntem furioși sau să promitem anumite lucruri când suntem fericiți. După ce luăm aceste decizii, emoțiile scad în intensitate iar când apare rațiunea,

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

vedem că regretăm sau nu deciziile luate.

Este foarte important, atunci când ne confruntăm cu o problemă, să nu rămânem fața în față cu ea și să ne lăsăm conduși de emoția ei. **Apelează la o persoană care te poate ajuta.** Acesta poate fi un coleg, o colegă, diriginta, părintele sau psihologul. Tu decizi cine să te ajute, dar cel mai important e să știi că dacă o persoană nu a reușit să îți realizeze așteptările, nu înseamnă că altă persoană va reacționa la fel. Tinde să cauți rezolvare la problema ta, deoarece aceasta te face puternic/ă, luptător/oare și așa îți crești imunitatea psihologică, adică inteligența emoțională.

Sarcină. Citește informația din fișa nr. 1 și completează fișa nr. 2:

FIȘA DE LUCRU nr. 2.

Nr.	Enunțul	A/F
1	Adolescenții reacționează la fel la situațiile din viață.	
2	Reacțiile în diferite situații de viață sunt determinate de inteligența noastră emoțională.	
3	Când ne confruntăm cu o problemă, este important să găsim soluții de unul singur.	
4	Identificarea soluțiilor la diferite probleme ne întărește imunitatea psihologică.	

FIȘA DE LUCRU nr. 3.

Sarcină. Lecturează recomandările specialiștilor în identificarea comportamentului deviant care poate conduce la suicid.

S-ar putea să observăm la colegul nostru că se confruntă cu o situație dificilă sau după exteriorul său (privire absentă, fără dispoziție, umblă mereu trist și abătut). În acest caz, este foarte binevenit ca să-i fim alături și să-l susținem, deoarece ar putea ca problema cu care se confruntă să fie de extremă intensitate (adică trăită la limita puterilor psiho-emoționale). Cum poți să o faci?

1. Întreabă colegul/colega dacă se simte bine.
2. În cazul în care refuză ajutorul tău sau neagă starea sa evidentă de comportament, comunică situația, în mod discret, dirigintei de clasă sau psihologului școlar.
3. Monitorizează în continuare starea colegului/colegei pentru a încerca să înțelegi care ar fi problema.
4. În cazul în care colegul îți comunică despre problema sa, recomandă-i tacticos să apeleze la un psiholog, pentru a putea depăși situația dată, sau părinților, deoarece adulții pot interveni cu soluții.

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

FIȘA DE AUTOEVALUARE

Notați în timpul orelor întrebările / observațiile / produsele pe care ați vrea să le împărtășiți cu alți colegi, cu prietenii ori familia, pentru a obține opiniile și răspunsurile celorlalți pe marginea subiectului studiat.

Scrie tot ce vrei să comunici suplimentar colegilor, profesorului și polițistului:

<i>? COLEG</i>	<i>? PROFESOR</i>	<i>? POLIȚIST</i>

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

Cadrul legal:

1. Cadrul de Referință al Curriculumului Național (2017).
2. Carta Consiliului Europei privind educația pentru cetățenie democratică și educația pentru drepturile omului (2010).
3. Codul educației al Republicii Moldova (2014).
4. Constituția Republicii Moldova (1994).
5. Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (1950).
6. Convenția cu privire la drepturile copilului (1989).
7. Convenția Consiliului Europei privind protecția copiilor împotriva exploatării sexuale și a abuzurilor sexuale (2007).
8. Declarația Universală a Drepturilor Omului (1948).
9. Declarația Națiunilor Unite privind Apărătorii Drepturilor Omului (1998).
10. Guțu, V. Curriculum educațional. Chișinău: CEP USM, 2014.
11. Educație civică. Curriculum pentru învățământul gimnazial, clasele a V-a – a IX-a. Chișinău, 2010.
12. Observațiile finale pentru Republica Moldova ale Comitetului pentru Drepturile Copilului (2017).
13. Strategia de dezvoltare a educației pentru anii 2014-2020 „Educația 2020” (2014).
14. Legea privind drepturile copilului nr. 338/1994.
15. Legea privind protecția specială a copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți nr. 140/2013.
16. Standardele de calitate pentru instituțiile de învățământ primar și secundar general din perspectiva școlii prietenoase copilului (2013).
17. Regulamentul Consiliului Național pentru Protecția Drepturilor Copilului, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 409/1998.
18. Planul-cadru pentru învățământul primar, gimnazial și liceal, aprobat anual prin ordinul MECC.
19. Curriculum Educația pentru societate, ciclul gimnazial, 2018.

Literatură de specialitate:

1. Achiri, I. et al. Evaluarea standardelor educaționale. Chișinău, 2009.
2. Adăscăliță, V., Josanu, R. Prevenirea violenței în instituția de învățământ. Ghid metodologic. Chișinău, 2017.
3. Competența interculturală. Auxiliar didactic. Chișinău: Pro Didactica, 2015.
4. Conflictele și comunicarea. Chișinău: ARC, 1998.
5. Cozma, T. O nouă provocare pentru educație: interculturalitatea. Iași, 2001.
6. Danileț, C. Legea pe înțelesul tinerilor. București: Humanitas, 2017.
7. Educație pentru dezvoltare. Ghidul animatorului. CIDDC, 2001.
8. Keen. E., Tîrcă, A. Educație pentru cetățenie democratică. AREDDO, 1999.
9. Ghid de monitorizare a drepturilor copilului. CIDDC. Chișinău, 2017.

EDUCAȚIE PENTRU SOCIALIZARE JURIDICĂ

10. Provocând diversitatea. Educație interculturală și rezolvare de conflict. EYE Moldova, 2012.
11. Respect pentru diversitate. Compendiu de exerciții practice la îndemâna facilitatorilor. București: Bristisch-Council, 2010.
12. Reardon, B. Toleranța – calea spre pace. Chișinău: ARC, 2004.
13. Repere. Manual de educație pentru drepturile omului cu tinerii. Consiliul Europei, 2004.
14. Solovei, R., Eșanu, R. Școala și comunitatea. Ghid metodologic. Chișinău: Știința, 2007.
15. Solovei, R., Secară, R. Tineri în acțiune. SIEDO. Chișinău, 2004.
16. Stamatescu, M. Evaluarea valorilor și atitudinilor. S.A.I., serie nouă, vol. XLVI, 2001.
17. Toleranța și competența socială. Ghid metodic pentru formatori. Chișinău, 2006.

